

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

katedra psychologie

Diplomová práce

**Národnostní identita Bataků a jejich kultura
v provincii Severní Sumatry**

Markéta Sovová

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Markéta Sovová

Hospodářská politika a správa

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Národnostní identita Bataků a jejich kultura v provincii Severní Sumatry

Název anglicky

National identity of Bataks and their culture in the province of North Sumatra

Cíle práce

Hlavním cílem práce je dát na základě terénního výzkumu a sekundárních údajů v relevantní literatuře odpověď na výzkumnou otázku a podotázky:

Jaké jsou hlavní prvky etnické identity Bataků?

- Jsou kulturní prvky Bataků shodné s ostatními geografickými oblastmi, kde Batakové žijí?
- Jak se Batakové (jako národnostní menšina) odlišují od okolí?
- Jaké je propojení kulturních prvků Bataků s náboženstvím?
- Jaká je udržitelnost kultury v místě výzkumu a jak se tyto prvky předávají mladším generacím?

Metodika

Teoretická část práce se opírá o teoretické poznatky vycházející ze studia odborné literatury a dalších relevantních informačních zdrojů. Praktická část je založena na kvalitativním výzkumu, během něhož budou pořízeny naravní a polostrukturované rozhovory se zástupci etnické skupiny bataků.

Doporučený rozsah práce

cca 70 stran

Klíčová slova

Batakové, batačina, kulturní tradice, identita, kvalitativní výzkum

Doporučené zdroje informací

- BEČKA, Jan a kol. Náboženství v asijských společnostech: tradice a současnost. 1. vyd. Praha: Akademie věd České republiky, Orientální ústav, 1996. 281 s. ISBN 80-85425-24-6.
- BONATZ, Dominik, John MIKSIC a J. David NEIDEL. From Distant Tales: Archaeology and Ethnohistory in the Highlands of Sumatra. Cambridge Scholars Publishing, 2009, 530 s. ISBN 1443807842.
- DUBOVSKÁ, Zorica, PETRŮ, Tomáš F. a ZBOŘIL, Zdeněk. Dějiny Indonésie. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 576 s. Dějiny států. ISBN 80-7106-457-2.
- ERIKSEN, TH. Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2
- HUTAJULU, Rithaony. Tourism's impact on Toba Batak ceremony. Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde, 1995, 4de Afl: 639-655.
- ŠATAVA, L. Jazyk a identita etnických menšin: možnost zachování a revitalizace. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-86429-83-0

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 26. 11. 2019

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 29. 11. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 06. 04. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Národnostní identita Bataků a jejich kultura v provincii Severní Sumatry“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 6.4.2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala především doc. Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D., prof. h. c. za jeho odborné rady, čas a vstřícný postoj při vedení mé diplomové práce. V neposlední řadě děkuji všem informátorům, kteří mi při terénním výzkumu věnovali svůj čas, stejně tak jako své rodině za podporu při studiu.

Národnostní identita Bataků a jejich kultura v provincii Severní Sumatry

Souhrn

Diplomová práce se zabývá národnostní identitou Bataků žijících v provincii Severní Sumatra v Indonésii. Batakové se dělí do šesti základních kmenů, které žijí v sousedních regionech. Tyto kmeny jsou si na první pohled podobné, avšak jejich kulturní specifika jsou místy odlišná. Hlavní zřetel je v práci kladen na faktory, které přímo ovlivňují batakou identitu a způsobily její proměnu. Mezi takové můžeme zařadit historické milníky, především příchod křesťanství v podobě německých misionářů. Jde tedy o faktory, které v průběhu času nejvýznamněji formovaly bataký národ. Jako další lze uvést bataký rodový systém, jazyk, náboženství a tradice. Práce si klade za cíl najít odpověď na hlavní výzkumnou otázku, a to jaké jsou hlavní prvky etnické identity Bataků. První část práce představuje teoretické zázemí konceptů a pojmů spojených s problematikou národa, identity, etnicity a kulturních atributů. Praktická část obsahuje interpretaci dat získaných prostřednictvím kvalitativního výzkumu, který se uskutečnil v roce 2018 v oblasti jezera Toba v provincii Severní Sumatra. Stěžejní informace byly získány v rámci polostrukturovaných rozhovorů se zástupci bataké menšiny, kteří hodnotili jednotlivé aspekty bataké identity.

Klíčová slova: Batakové, batakčina, kulturní tradice, identita, kvalitativní výzkum

National identity of Bataks and their culture in the province of North Sumatra

Summary

This thesis deals with the national identity of Bataks living in the province of North Sumatra in Indonesia. The Bataks are divided into six basic tribes which live in neighboring regions. These tribes appear similar at first glance, but their cultural specifics differ regionally. The main focus of the thesis is on the factors that directly influence the identity of the Bataks and influence their changes. Among these we can include key historical events, especially the arrival of Christianity which was spread by German missionaries. These are factors that have shaped the Batak nation most significantly over time. Other examples include the Batak family system, language, religion and traditions. The aim of this thesis is to find the answers to the main research questions and to identify what the main elements of the Bataks' ethnic identity are. The first part presents the theoretical background of concepts and concepts related to the issues of nation, identity, ethnicity and cultural attributes. The practical part contains an interpretation of data obtained through qualitative research, which took place in 2018 in the area of Lake Toba in the province of North Sumatra. The key information was obtained within the framework of semi-structured interviews with representatives of the Batak minority who evaluated individual aspects of the Batak identity.

Keywords: Batak, batak language, cultural traditions, identity, qualitative research

Obsah

1. ÚVOD	9
2. CÍL PRÁCE A METODIKA	11
3. LITERÁRNÍ REŠERŠE	15
4. TEORETICKÁ ČÁST	20
4.1. Národ, nacionalismus, primordialismus, konstruktivismus, formování národa	20
4.2. Etnická/kolektivní identita, etnicita, etnická skupina	24
4.3. Kultura, náboženství	28
4.4. Jazyk, jazyková menšina, jazyková revitalizace, bilingvismus, přepínání kódů	31
4.5. Kolektivní paměť ve vztahu k etnicitě	35
5. PRAKTICKÁ ČÁST	38
5.1. Úvod k praktické části aneb představení Bataků	38
5.2. Historické souvislosti	41
5.2.1. Příchod Bataků na Sumatru, kanibalismus	41
5.2.2. Příchod Evropanů do batacké oblasti	41
5.3. Provincie Severní Sumatra	43
5.3.1. Demografické ukazatele	44
5.3.2. Ekonomické souvislosti	46
5.4. Šest batackých kmenů	50
5.5. Prvky etnické identity Bataků	63
5.5.1. Batacký jazyk	64

5.5.2.	Náboženství	67
5.5.3.	Marga a rodový systém	70
5.5.4.	Rodová obřadnost	74
5.5.5.	Batacká svatba	76
5.5.6.	Nový člen klanu	77
5.5.7.	Ruční výroba ulos	83
5.5.8.	Batacké domy a význam barev	85
5.6.	Udržitelnost kultury-předávání mladší generaci	88
5.6.1.	Udržitelnost kultury a jazyka	88
5.6.2.	Vzdělávání Bataků	93
6.	ZÁVĚR	95
7.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	98
7.1.	Literární zdroje	98
7.2.	Internetové zdroje	101
8.	SEZNAM MAP, OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK:	105

1. Úvod

Identita je nedílnou součástí každého z nás. V moderních dějinách lidstva hraje významnou roli fenomén národní identity, který ovlivňuje běžný život a vnímání okolí v určitém čase a prostoru. Na severu Sumatry v Indonésii žije národnostní menšina Bataků, kteří mají vlastní jazyk a kulturu. Tito lidé si po staletí zachovávají svoje kulturní tradice a vymezují se vůči okolnímu světu. Jejich kultura zůstala až do příchodu prvních misionářů na začátku 18. století nedotčena, a tak se uchovalo mnoho z jejich tradic.

V provincii Severní Sumatra se nachází procentuálně největší množství Bataků žijících v Indonésii. Batacké kmeny se dělí do šesti etnických skupin, každá má jiný dialekt a odlišné tradice. Kmeny se nazývají následovně: *Toba, Pakpak, Karo, Simalungun, Angkola a Mandailing*. Každý kmen je rozdělen na početné rodinné klany neboli *margy*. Batakové jsou potomci neolitických horských kmenů, které přišly na Sumatru před 2 500 lety z oblasti dnešní Barmy, Thajska a jižní Číny. Poté, co kmeny dorazily k břehům ostrova, začaly migrovat do vnitrozemí a založily společenství kolem jezera Toba. V této oblasti autorka provedla terénní výzkum s příslušníky stejnojmenného kmene národnostní menšiny.

V dnešní době dochází v každé tradiční kultuře k výrazné asimilaci, která může být příčinou zániku řady tradic a rituálů. V případě Bataků by to byla škoda, neboť jsou jedineční, a to nejen pro svůj osobitý životní styl, ale také proto s jakou hrdostí přistupují k ochraně svého kulturního bohatství. Pravidelně předávají mladší generaci své kulturní zvyklosti a na základě rozhovorů obsažených v této práci lze konstatovat, že to v dnešní moderní době není jednoduché. V rámci školství se podporuje především vzdělání mladých Bataků, kteří se učí základním prvkům vlastní kultury společně s mateřským jazykem batačtinou. Smyslem zkoumání batackého etnika v rámci této práce, je získat ucelený obraz o jejich kultuře, stylu života a o udržitelnosti místních tradic a zvyklostí.

Diplomová práce je členěna do několika částí. V úvodní části práce bude představen cíl práce, následující část popisuje metody a techniky sběru a interpretace dat, pro jejichž získání byl provedený výzkum v provincii Severní Sumatra. Další část poskytuje teoretický rámec konceptů a pojmů souvisejících s problematikou národa, identity, etnicity a kulturních specifik. Detailněji budou prozkoumány teoretické přístupy

nacionalismu, primordialistické a modernistické paradigma národa a dále také formování národa. Pozornost bude věnována vysvětlení pojmu kultura a procesů s ní spojených a v závěru teoretické části bude blíže rozebrán jazyk, jakožto kulturní specifikum.

Praktická část práce navazuje na teoretický rámec a poskytuje analýzu a interpretaci dat získaných při terénním výzkumu a v rámci polostrukturovaných rozhovorů s vybranými informátory batacké národnosti. Zde budou vymezena jednotlivá kulturní specifika identity jako historie, jazyk, náboženství, rodový systém, tradice a zvyklosti. Specifika budou hodnocena z pohledu informátorů a vhodných faktických zdrojů. Závěr práce se věnuje udržitelnosti batacké kultury a předávání mladší generaci.

2. Cíl práce a metodika

Stěžejním cílem diplomové práce je nalézt odpovědi na níže položené výzkumné otázky. Hlavní výzkumná otázka se věnuje etnické identitě Bataků jako celku a vedlejší výzkumné otázky se ptají na jednotlivé prvky, kterými je národnostní identita utvářena. Práce si dále klade za cíl přispět k rozšíření povědomí o bataké národnostní skupině žijící v provincii Severní Sumatra.

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké jsou hlavní prvky etnické identity Bataků?

Vedlejší výzkumné otázky:

Jsou kulturní prvky Bataků shodné ve všech geografických oblastech, kde Batakové žijí?

Jak se Batakové (jako národnostní menšina) odlišují od okolí?

Jaké je propojení kulturních prvků Bataků s náboženstvím?

Jaká je udržitelnost kultury v místě výzkumu a jak se tyto prvky předávají mladším generacím?

Pro diplomovou práci, zabývající se etnickou skupinou Bataků, byla využita data získaná pomocí kvantitativních a kvalitativních metod. Teoretický rámec práce vychází především ze studia odborné literatury a analýzy sekundárních dat, kterými jsou například: statistické informace o vývoji a počtu obyvatel daného etnika, procentuální informace související s náboženskou a jazykovou problematikou. Všechna sekundární data mají svůj zdroj v relevantní literatuře a jsou v práci řádně citována.

Kvalitativní údaje, týkající se Bataků žijících v provincii Severní Sumatra, autorka práce získala v průběhu třítydenního terénního výzkumu u jezera Toba v rámci vzdělávacího projektu letní školy na univerzitě Del Institute of Technology v roce 2018. Univerzita poskytla autorce dva informátory/překladače (Gratia, Elserida), kteří jí byli během celého výzkumu nápomocni.

Terénní výzkum je jednou z technik etnografického přístupu ke kvalitativním metodám. Cílem tohoto výzkumu je získat holistický obraz zkoumané skupiny či společnosti. Výzkumník se zaměřuje především na každodennost jedinců, jejich kulturní zvyky a tradice. K výzkumu slouží především rozhovory s příslušníky etnika a pozorování v dané lokalitě. Pro etnografický přístup jsou dána tři hlavní kritéria, tj.: delší pobyt

v terénu, schopnost reakce na aktuální situaci během výzkumu a neustálé zaznamenávání pozorovaného.¹

Mezi výhody kvalitativního výzkumu můžeme zařadit následující:

- výzkumem se získává podrobný popis jevu, události, jedince, skupiny lidí;
- daný jev je zkoumán v přirozeném prostředí;
- daný problém dokáže pochopit do hloubky;
- dobře reaguje na místní podmínky a situace.

Naopak nevýhodou kvalitativního výzkumu spatřujeme v:

- časové náročnosti,
- sbírka dat nemusí být zobecnitelná na populaci
- výsledky mohou být snadno ovlivnitelné výzkumníkem.

Ke sběru relevantních dat a stěžejních informací byla použita technika nezúčastněného pozorování a polostandardizované rozhovory. V případě takto zvolené metody byly předem připravené formulované otázky, na které postupně dotazovaní odpovídali. Výhodou polostandardizovaných rozhovorů je možnost doptávání se autorem na body výzkumu, které potřebují hlubší doplnění nebo lepší specifikaci problematiky.

Během třítydenního výzkumu v oblasti jezera Toba a ostrova Samosir bylo provedeno přibližně 35 rozhovorů, z toho 16 rozhovorů bylo hloubkových, jejichž délka byla v rozmezí od 20 do 60 minut. Pro přesné zpracování informací byly všechny hloubkové rozhovory se souhlasem respondentů nahrávány na rekordér a poté bodově sepsány na papír. Rozhovory byly vedeny v anglickém jazyce pouze s těmi Bataky, kteří ovládali znalost jazyka v takové úrovni, aby nedošlo ke zkreslení informací. U zbytku respondentů byli nápomocni překladatelé, kteří komunikovali s dotazovanými v indonéském nebo batackém jazyce.

Autorka práce dále navštívila Muzeum batacké kultury ve městě Balige a přilehlý skanzen s tradičními batackými domy. Muzeum patří rodině Dumy, která byla jednou z respondentek společně se svým manželem Tomášem. Tento česko-batacký pár měl v Balige svatbu a autorka měla tu čest se zúčastnit jak klasického obřadu v kostele, tak i tradičního obřadu společně s početnou rodinou novomanželů. Tato zkušenost, byla

¹HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. 437 stran. ISBN 978-80-262-0982-9.

přínosná pro zpracování praktické části práce, a především pro podkapitolu Batacká svatba (viz. 5.5.5.).

Po návratu do České republiky, v roce 2019, byly ještě uskutečněny dva rozhovory. Jeden rozhovor byl s novomanželi, kteří se přistěhovali do Česka a trval 3,5 hodiny a druhý rozhovor byl s respondentem Ricardem, který v zimním semestru 2019 byl doktorandem fakulty tropů a subtropů na České zemědělské univerzitě. Tento rozhovor trval cca 2 hodiny.

Otázky byly rozděleny do následujících tematických okruhů:

- **Identita** • **Historie provincie Severní Sumatra** • **Kultura** • **Zvyky** • **Jazyk**
- **Uchovávání tradic** • **Vzdělání a školství**

Autorka měla na Sumatře v terénu dva průvodce neboli „gatekeepers“, kteří pomáhali výzkumnici se vstupem do terénu a zprostředkovali kontakt s dalšími narátory. Výběr dotazovaných se uskutečnil dle požadavků na vícegenerační zastoupení a na základě stanovených kritérií, tedy příslušnosti k batackému kmeni v oblasti jezera Toba. Oslovení prvních narátorů se odvíjelo od osobního kontaktu se samotnými „gatekeepers“ a jejich rodinami. Ty pak zprostředkovaly setkání s dalšími jedinci ochotnými zapojit se do výzkumu, získávání informátorů tedy probíhalo dle metody „sněhové koule“. Interview se uskutečnila nejen v domácím prostředí dotazovaných, ale také na veřejném prostranství či v místním stravovacím zařízení. Jedním z narátorů je i Čech, který je zároveň adoptovaným Batakem.

Následující mapa znázorňuje šest batackých kmenů v provincii Severní Sumatra. Autorka provedla terénní šetření u kmene Toba, který se nachází v oblasti stejnojmenného jezera a na ostrově Samosir. Oblast byla vybrána záměrně pro dobrou pozici zahraniční univerzity přímo na jižním cípu jezera ve městě Lagu-Boti.

Mapa 1: Batacké kmeny v provincii Severní Sumatra ²

Seznam respondentů:

1.	Duma,	31 let, žena, průvodkyně v batackém muzeu, kmen Toba
2.	Tomáš,	29 let, muž, student ČZU, CZ, kmen Toba
3.	Gratia,	21 let, žena, studentka VŠ DEL, kmen Toba
4.	Elserida,	21 let, žena, studentka VŠ DEL, kmen Toba
5.	Ricardo,	32 let, muž, pedagog na VŠ DEL, kmen Toba
6.	Khairin,	59 let, žena, žena v domácnosti, kmen Toba
7.	Rust,	62 let, muž, majitel batackého muzea, kmen Toba
8.	Phill,	19 let, muž, student VŠ DEL, kmen Toba
9.	Donni,	20 let, muž, student VŠ DEL, kmen Toba
10.	Lily,	17 let, žena, studentka VŠ DEL, kmen Toba
11.	Clarita,	23 let, žena, studentka VŠ DEL, kmen Toba
12.	Hariaty,	47 let, žena, pedagožka na VŠ DEL, kmen Toba
13.	Vina,	29 let, žena, materská dobolené, kmen Toba
14.	Deep,	48 let, muž, majitel firmy na zpracování kávy, kmen Toba
15.	Fikry,	12 let, muž, student, kmen Toba
16.	Theresia,	14 let, žena, studentka, kmen Toba

² *Batacké kmeny v provincii Severní Sumatra*, Zdroj:[online], [cit. 2019-10-03]. Dostupné z: <http://webapps.lsa.umich.edu/umma/exhibits/Batak2009/batak.html>

3. Literární rešerše

Etnickým povědomím se zabývá Thomas Eriksen v díle *Etnicita a nacionalismus*. Kniha se věnuje vzniku etnických identit, vztahům mezi dominantními společnostmi a menšinovými skupinami od úplné asimilace menšin až do jejich odchodu. Eriksen tak ve své práci uvádí na příkladech států, kde je etnicita jednotlivce úzce spojená s jeho postavením a rolí ve společnosti, např. na Mauriciu je práce tradičně rozdělována na základě etnicity. Ve Rwandě, v roce 1994 záviselo samotné přežití na etnické identitě. V knize Eriksen také uvádí: „*Nacionalismus, stejně jako etnické ideologie, zdůrazňuje kulturní spřízněnost svých stoupenců, a tím zároveň staví hranici vis-à-vis ostatním, kteří se tak nutně stávají vnějším elementem. Distinktivním znakem nacionalismu je z definice jeho vztah ke státu.*“³

Autor k termínu etnicity odkazuje na vztahy mezi skupinami, „*jejichž členové se považují za odlišné od členů ostatních skupin, přičemž je časté, že tyto skupiny zároveň zaujímají odlišné pozice v sociální hierarchii dané společnosti.*“ Pro tuto práci je vhodné zmínit, že Batakové žijící na severní Sumatře jsou rozděleni do šesti kmenů dle vývoje místní bataké společnosti. Eriksen dále zmiňuje, jak s termínem kmen pracovat: „*Tam, kde se dříve hovořilo o „kmenech“, je dnes mnohem běžnější výraz „etnické skupiny“.* Tento terminologický skok tak implikuje víc než pouhé nahrazení jednoho slova jiným. „*Užití výrazu „etnická skupina“ především obsahuje myšlenku kontaktu a vzájemného vztahu, a zároveň předpokládá, že všichni žijí v jednom „propojeném“ světě.*“⁴ Ernest Gellner v díle *Národy a nacionalismus* představuje definici národa ze dvou směrů, tedy kulturního a voluntaristického. Pro definici kulturní je myšlenka založena na faktu, že lidé patřící ke stejnému národu sdílejí stejnou kulturu v antropologickém slova smyslu. Definice voluntaristická určuje, že lidé patří ke stejnému národu, pokud tak sami uznají.⁵

Otázkou odlišností národnostních menšin se zabýval Miroslav Hroch v díle *Národy* nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů, kde

³ERIKSEN, TH. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.

⁴ERIKSEN, TH. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.

⁵GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Překlad Jiří Markus. [1. vyd.]. Praha: Josef Hříbal, 1993. 158 s. Poznání; sv. 2. ISBN 80-900892-9-1.

v kapitole Jazyky a etnické skupiny v období formování národa zmiňuje následující: „*Charakteristika etnických skupin se však nemůže omezit pouze na vývojové stadium jejich jazyka. Je rovněž třeba vzít v úvahu, do jaké míry se kulturní či jazyková odlišnost promítala také do sebeuvědomění jejich příslušníků. Tyto skupiny nebyly totiž určeny jen lingvisticky, ale také kulturně a sociálně.*“ Dle autora je dále pak vhodné aplikovat typologii „*ethnií*“, které navrhl A. D. Smith a tím rozlišil „*etnickou kategorii*“ a „*etnickou pospolitost*.“ „*Etnická kategorie se vyznačovala objektivní odlišností jazyka (dialektů) a kultury od skupin sousedních, ale tato odlišnost se nepromítla do jasného vědomí o soudržnosti jejich příslušníků, i když žili na společném území.*“⁶

V publikaci *From Distant Tales: Archeology and Ethnohistory in the Highlands of Sumatra* se kolektiv autorů Dominik Bonatz a spol. věnují etnografickému vývoji Sumatry a druhá část je věnována právě severní části. Batakové jsou považováni za jednu z nejzajímavějších a nejdůležitějších skupin celé Indonésie. Až do 20. století byla většina obyvatel Sumatry označována jako gramotná společnost pěstující rýži na zavlažovaných polích. Jediné historické záznamy o Indonésii nebo širšího světa jsou cestovatelské záznamy, například spisy Marca Pola. Historie Bataků není příliš známá, je tedy spíše začleněna do historie lidstva žijícího na Sumatře a odráží národní dějiny Indonésie. Podrobnější studie můžeme najít v křesťanských spisech misionářů na konci 19. století, ale jak dále autor uvádí, „*nic předtím a téměř nic poté*“.⁷

V již zmíněné publikaci *From Distant Tales* v pasáži o *Úloze místních informátorů v rámci obrazu „kanibalismu“ na severní Sumatře* se spoluautor Masashi Hirose domnívá, že jde spíše o vytvořenou iluzi pro 19. a začátek 20. století, která se rozšířila mezi cestovatele, misionáře a etnology. Je pravda, že kanibalismus byl v oblasti Jihovýchodní Asie velmi rozšířen, avšak s příchodem islámu se jeho rozsah zmínil. Naopak v batakých vnitrozemských oblastech se od 17. století o kanibalismu mluví čím dál častěji. Autor se domnívá, že šlo o promyšlenou strategii šířit zvěsti o kanibalech na severní Sumatře, a hlavně ve vnitrozemí, kvůli zahraničním kupcům a dobrodruhům. Ti se

6 HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. 315 s. Studijní texty; sv. 45. ISBN 978-80-7419-010-0.

7 BONATZ, Dominik, John MIKSIC a J. David NEIDEL. *From Distant Tales: Archaeology and Ethnohistory in the Highlands of Sumatra*. Cambridge Scholars Publishing, 2009, 530 s. ISBN 1443807842. str.104.

pak báli tuzemského obyvatelstva i vstupu do vnitrozemí a uzavírali pouze obchodní transakce na pobřeží.⁸

Tématu náboženství a jeho vlivu na etnickou identitu se věnuje kniha *Religion and ethnicity* a Leslie Kawamura, jako jeden z kolektivu autorů, zmiňuje následující: „*Náboženství mělo tendenci nabírat etnický charakter a etnicita byla zcela naplněna rysy náboženství. Vztah měl paradoxní účinky, přispíval současně ke kreativě a ke sterilitě, stejně jako k solidaritě a plynulosti v jejich komunitách.*“ Dále pak v knize uvádí příklad formování etnicity v západní Kanadě: „*Široký pohled na etnické / náboženské komunity odhaluje velkou nejednoznačnost, pokud jde o místo a význam tradice. Užší pohled na etnickou / náboženskou matici, pak podrobně načrtne způsob, jakým se sblížily mýty, ideologie a historie.*“⁹ Formování etnické identity a její kultury, je do velké míry ovlivněno náboženstvím a tyto prvky jsou vzájemně závislé a působí souvztačně.

Frank L. Cooley je autorem knihy, *Indonesia: Church and Society*,¹⁰ ve které píše o svých dlouholetých zkušenostech v oblasti historie a kulturního dědictví v Indonésii. Kniha přináší základní fakta o postavení křesťanských církví v Indonésii, chronologické události a počty členů regionální církve. V kapitole *The Churches of Sumatra and Kalimantan* je shrnuto i náboženství u autorkou zkoumaného etnika. Existuje šest skupin Bataků, kteří jsou etnicky úzce spjati, avšak některé kmeny mají rozdílná náboženství. Batakové v jižní části provincie Severní Sumatra (Mandailing a Angkola) jsou převážně islámského vyznání a naopak v severní oblasti, kde žijí zbylé čtyři kmeny, se mísí křesťanství (jak katolické, tak protestantské vyznání) s pozůstatky animismu.

Protestantská církev u Bataků z kmene Toba patří mezi největší samostatné církevní organizace v Indonésii. Holandští misionáři před 150 lety založili silnou křesťanskou komunitu v oblasti Tapanula, která se rozkládá na jih od jezera Toba. První konvertité přešli v roce 1861 od islámu a Dr. Ludwig Nommensen, německý misionář, který zasvětil celoživotní práci v tomto obtížném, ale prospěšném poli se stal „apoštolem Bataků.“ Holandská koloniální správa nad tímto regionem, ustavená po roce 1876, přinesla

⁸ BONATZ, Dominik, John MIKSIC a J. David NEIDEL. *From Distant Tales: Archaeology and Ethnohistory in the Highlands of Sumatra*. Cambridge Scholars Publishing, 2009, 530 s. ISBN 1443807842., str. 169.

⁹ Leslie Kawamura, *Religion and ethnicity: essays* [online]. Waterloo, Ont.: Published for the Calgary Institute for the Humanities by Wilfrid Laurier University Press, ©1978, strana 12., 22. [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10147310>.

¹⁰ COOLEY, Frank L. *Indonesia: church & society*. New York: Friendship Press, ©1968. 128s., ISBN 978-0377180215.

větší bezpečí a pomohla misijním snahám. Silné masové hnutí cristianizace začalo v roce 1883 a po 20 let probíhala evangelizace etnické menšiny Bataků. Autor dále uvádí: „*Již v první dekádě dvacátého století se za jejich hranicemi rozlévala do oblastí Simalungun a Karo východního pobřeží, do kterých emigrovali batací zemědělci. Tato duchovní revoluce udělala hlubokou stopu, založila církev jako jednu z nejvýznamnějších institucí v batacké společnosti a ztotožňovala kmen Toba s křesťanstvím.*“¹¹

Ke křesťanství v Severní Sumatře se také vyjadřuje autor Karel Steenbrink v knize *Catholics in Indonesia*, která se váže k období 1903-1942. Autor zde předkládá hypotézu, „*že batacká identita má silné vazby s pozitivní křesťanskou identitou. Zdůrazňuje, že muslimové stejného etnického původu (Mandailing) nemají rádi označení Batakové. Pro kmen Toba-Batak byla tato identita začleněna do jejich konverze na křesťanství.*“¹² V roce 1930-1938 na Severní Sumatře proběhlo mapování obyvatel dle náboženského vyznání. Počet katolických Bataků byl značně pozadu za batackými protestanty. Batacká protestantská církev do roku 1938 měla 416 206 členů, což je čtyřicetinasobně více než katolická (cca 10 000 věřících).¹³

Předávání tradic na mladší generaci se věnuje E. Gellner v knize *Národy a nacionalismus* v kapitole o společenské genetice. Zmiňuje zde metodu „*jedna k jedné*“ neboli „*na místě*“. Tato metoda se praktikuje, jestliže: „*rodina, rodová jednotka, vesnice, kmenová skupina nebo podobná poměrně malá jednotka vezme jednotlivé děti v ní narozené, dovolí jim a nutí je zúčastnit se obecného života, včetně několika dalších specifických metod jako výcvik, cvičení, příkazy a tak dále a nakonec promění tyto děti v dospělé přiměřeně podobné oněm z předchozí generace; a takovýmto způsobem se společnost a její kultura stále zachovává.*“¹⁴ U batackých kmenových skupin se tato metoda praktikuje a kulturní tradice se tak uchovává dalším generacím.

¹¹COOLEY, Frank L. *Indonesia: church & society*. New York: Friendship Press, ©1968. 128s., ISBN 978-0377180215, strana 67.

¹²Steenbrink, Karel. *Catholics in Indonesia, 1903-1942 : A Documented History*, BRILL, 2007. Pro Quest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/czup/detail.action?docID=1342591>

¹³Tamtéž, strana 329.

¹⁴GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Překlad Jiří Markus. 2. vyd. Praha: Josef Hříbal, 1993. 158 s. Poznání; sv. 2. ISBN 80-901381-1-X. Strana 41

Institute of Southeast Asian Studies v roce 2015 vydal statistické údaje *Demography of Indonesia 's Ethnicity*¹⁵, které byly zpracovány na základě sčítání obyvatel indonéskou vládou v roce 2010. Data jsou rozdělena dle jednotlivých etnických skupin Indonésie a jsou řazena do několika kapitol jako např. sčítání obyvatel, genderový poměr, věkové zastoupení, náboženské vyznání a vzdělanost. Demografické a statistické údaje týkající se etnické menšiny Bataků jsou v práci rovněž použity a řádně ocitovány společně s grafy.

¹⁵ *Demography of Indonesia's Ethnicity*, Institute of Southeast Asian Studies, Aris Ananta a spol. Singapore, 2015, s.384. Pro Quest Ebook Central, ISBN 978-981-4519-88-5

4. Teoretická část

Předtím než se práce zaměří na batackou menšinu a její podstatná specifika související s výzkumnými otázkami, je třeba stanovit tzv. teoretický rámec. Zde je zformulována klasifikace a základní východiska, které pak dále rozvíjí praktickou část práce. Zprvu je nutné objasnit pojmy národ a nacionalismus. S těmi úzce souvisí dvě základní teorie primordialismus a konstruktivismus. Tyto dvě teorie objasňují, jak nahlížet na jednotlivé národy a jejich vznik. V dalších podkapitolách jsou popsány pojmy jako etnicita, projevy etnicity, etnikum/etnická skupina a etnické menšiny. Jde zejména o témata spadající do oblasti kulturní a sociální antropologie, která popisuje a porovnává různá specifika lidských společenství.

4.1. Národ, nacionalismus, primordialismus, konstruktivismus, formování národa

Otázkou národa a nacionalismu se zabývá Ernest Gellner ve stejnojmenném díle *Národy a nacionalismus*, ve kterém představuje svůj pohled na vztah těchto dvou pojmů. V této knize autor přisuzuje zrod nacionalismu průmyslové revoluci v průběhu 19. století a zásadní roli pro něj hraje industrialismus. Právě ten umožňuje komplexní dělbu práce, která vyžaduje propracovaný systém vzdělávání vedoucí k tvorbě jednotného jazyka, který se uplatňuje v rámci jednotlivých procesů výroby. Základní stavební kámen nacionalismu spatřuje Gellner ve vytvoření standardní kultury na určitém území s co největším počtem lidí se stejnými charakteristickými znaky. Mezi ty nejzásadnější znaky můžeme zařadit především jazyk, území, historii, náboženství, a hlavně jedinečnost kultury. Autor dále uvádí: „Každá kultura nebo každý způsob života má svá vlastní měřítka nejenom pro ctnost, ale i pro vnímání skutečnosti, a žádná kultura nemůže být oprávněně posuzována, natož pak odsouzena, podle měřítek jiné kultury.“¹⁶ Nacionalistický přístup vyžaduje, aby každý, kdo se nachází uvnitř určité politické jednotky, patřil k téže kultuře a aby všichni

¹⁶ GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Překlad Jiří Markus. [1. vyd.]. Praha: Josef Hříbal, 1993. 158 s. Poznání; sv. 2. ISBN 80-900892-9-1., s.130.

lidé jedné kultury tvořili jeden stát.¹⁷ Vztah nacionalismu a národa Gellner popisuje následovně: „*Je to nacionalismus, který plodí národy, a nikoli obráceně.*“¹⁸ Národy nelze označovat za přirozené a odvěké jednotky, neboť jejich vývoj a zakořenění probíhaly v reakci hlavně na dobové potřeby „*nacionalismus není probuzení a prosazování těchto mytických, domněle přirozených a daných jednotek. Je to naopak krystalizace nových jednotek, vhodná pro podmínky nyní převládající.*“¹⁹

Ernest Gellner v knize *Nacionalismus* dále nabízí následující definici: „*Nacionalismus je politický princip, který z kulturní podobnosti činí fundamentální sociální pouto. Ať už mezi lidmi existují jakékoli principy autority, jejich legitimita závisí na tom, že členové dané skupiny patří ke stejné kultuře (neboli, jazykem nacionalismu řečeno, ke stejnému národu).*“²⁰ Od dané etnické skupiny tento princip ale vyžaduje, aby si plně uvědomovala alespoň jeden z následujících prvků: jednotnou kulturu, hranice a samotnou etnicitu.

Většina Gellnerových úvah vychází z předpokladu, že národy jsou obrazem moderní doby 19. a 20. století, a tím je můžeme pokládat za konstrukt specifických, historických a společenských podmínek, které se vynořily s příchodem modernity. K zásadním zlomům ve vývoji jednotlivých národů patřila migrace, nejčastěji z venkovských oblastí do průmyslových center, kde vznikly dvě zásadní potřeby. Tou první bylo nalezení sdíleného komunikačního kódu, hlavně pro domluvu jedinců z různých lokálních kontextů. Druhou potřebou se stalo nalezení nové životní sféry, jež by pomohla jedincům srovnat se s náhlými sociálními změnami.²¹ „*Objevuje se tak nový typ kolektivní identity, která nahrazovala dosavadní, již nevyhovující společenské uspořádání spočívající v lokálních či příbuzenských poutech.*“²² Dále byl uzákoněn národní jazyk a postupně docházelo k vytvoření národních států.

¹⁷Kokaislová, Pavla. *Etnicita, nacionalismus a etnické menšiny* [online] Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2018. Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/0:etnicita>

¹⁸ GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Překlad Jiří Markus. [1. vyd.]. Praha: Josef Hříbal, 1993. 158 s. Poznání; sv. 2. ISBN 80-900892-9-1.

¹⁹ GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Překlad Jiří Markus. [1. vyd.]. Praha: Josef Hříbal, 1993. Poznání; sv. 2. ISBN 80-900892-9-1., s. 60

²⁰ GELLNER, Ernest André. *Nacionalismus*. Překlad Hana Novotná, Petr Skalník. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, c2003, 133 s. ISBN 80-732-5023-3., s.17.

²¹BAHENSKÝ, František. *Etnicita v historické perspektivě: prolegomena ke vzniku, vývoji a proměně etnické kolektivní identity* 1. vyd. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010., s. 13., ISBN 978-80-87112-47-2.

²² Tamtéž, s. 13

Ve studiu problematiky národa a nacionalismu rozlišujeme základní dvě roviny těchto pojmů: primordialistický přístup a konstruktivistický, též známý jako modernistický přístup.

Prvním primordialistou, který použil tento pojem, byl Edward Shils na konci 50. let 20. století, který takto pojmenoval „*vazby mezi vybranými skupinami společnosti založenými na pokrevní příbuznosti*“.²³ Záhy se toto označení stalo jednotícím pro teze, názory a přesvědčení považující příslušnost k národu za naprosto přirozenou součást lidské existence. Příslušnost k danému národu můžeme označit za naprosto přirozenou věc, srovnatelnou například se smyslovými vjemy člověka.

Konstruktivistický přístup tedy naopak protichůdný konceptuální názor, který reprezentuje přesvědčení, že národy jsou konstruktem nové industriální doby. Období vzniku této teorie můžeme datovat na přelom 19. a 20. století. Příslušnost k určitému národu vidí jako subjektivní záležitost jedince a věc jeho volby. Národnost nelze určovat na základě etnicity, kultury či jazyka, ale jedinec se sám musí pokládat za příslušníka určitého národa.²⁴

Gellner vnímá klíčové aspekty společenské dynamiky v již zmiňovaném období modernity a industrializace, avšak jeden z dalších autorů Benedict Anderson tento rozvoj spatřuje i v jiných aspektech. Například vidí velký vliv nejen v příchodu průmyslové výroby, ale také v dalších podstatných společenských procesech při přechodu feudální společnosti ve společnost moderní, , jako je například rozklad sakrálních monarchií a postupný nástup racionalistického sekularismu, které tomu předcházely a do určité míry ovlivnily vznik nacionalismu. Do té doby zaštiťovalo právě náboženství pocit bezpečí a sounáležitosti. Ve chvíli, kdy přišlo oslabení vlivu náboženství, vyvstala potřeba společnosti po novém prostředku, který by zabezpečil lidské jistoty. Vzápětí se na tuto potřebu stal odpovědí národ.²⁵

Benedict Anderson vidí národy jako domnělé společenství, „*imagined communities*“. V rámci antropologického přístupu pak dává následující vymezení národa:

²³BAHENSKÝ, František. *Etnicita v historické perspektivě: prolegomena ke vzniku, vývoji a proměně etnické kolektivní identity* 1. vyd. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010., s. 10., ISBN 978-80-87112-47-2.

²⁴ Text s úpravami převzat z: SOVOVÁ, Markéta. *Národnostní identita Ladínů a jejich kultura v severní Itálii*. Str.15., Praha, 2017 Vedoucí práce Doc. Ing. PhDr. Petr Kokaisl, Ph.D., prof. h. c.

²⁵ ANDERSON, Benedict. *Představy společenství. Úvahy o původu a šíření nacionalismu*. Praha: Karolinum, 2008, ISBN 978-80-246-1490-8. s. 24–51

„je to politické společenství vytvořené v představách – jako společenství ze své podstaty ohraničené a zároveň suverénní“.²⁶ V knize dále pokračuje: „Jde pouze o představu proto, že příslušníci ani toho nejmenšího národa nepoznají většinu ostatních členů, nikdy se s nimi nesetkají a ani o nich neuslyší. Přesto však v představách všech přežívá obraz jejich sounáležitosti.“²⁷

Formováním národa ve spojení s termínem „modernizace“ se zabýval Miroslav Hroch v knize *Národy nejsou dílem náhody*.²⁸ Modernizaci popisuje jako soubor označení pro jeden ze zásadních procesů formování novodobého národa. Příkladem uvedl změny v evropské společnosti v éře 17. až 19. století, kde diferenciací nebyla pouze v kultuře, v životním stylu a způsobu uvažování, ale rovněž ve stylu vytváření hmotných statků a ve formách jejich dělení. Zde spatřujeme i rozdíl v celkovém životním stylu a úrovni právě v souvislosti s materiální stránkou. Nutno dodat, že změnou prošly i politické systémy společně se sociální skladbou obyvatelstva, kdy je tento fenomén transformace sociálních skupin pojmenován právě jako moderní národ. Jednotlivé modernizační epochy rozděluje Milan Hroch do čtyř fází: V první fázi byla podstatná byrokratizace společně s militarizací, v druhé fázi pak byla obsažena sociální a politická emancipace (formy a také cesty ke znázornění občanské společnosti a uplatňování občanské rovnosti). Třetí fáze je připsána hospodářské sféře a poslední čtvrtá fáze říká o sociální komunikaci, která hlavně zahrnuje systém školství a počátek veřejného mínění.

Na základě zmíněné charakteristiky primordialistického a konstruktivistického přístupu bataké minority můžeme usoudit, že v primordialistickém pojetí bataké společnosti hraje zásadní roli pokrevní příbuznost. Naproti tomu v konstruktivistickém pojetí je kladen důraz na osobnost jedince, který sám rozhoduje o příslušnosti k danému národu. Princip nacionalismu u etnické skupiny Bataků vyžaduje, aby si plně uvědomovali alespoň jeden z následujících prvků, kterými mohou být kultura, hranice území nebo samotná etnicita.

²⁶ ANDERSON, Benedict. Představy společenství. Úvahy o původu a šíření nacionalismu. Praha: Karolinum, 2008, ISBN 978-80-246-1490-8. s. 21

²⁷ Tamtéž, s. 22

²⁸ HROCH, Miroslav. Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-010-0.

4.2. Etnická/kolektivní identita, etnicita, etnická skupina

Pro popsání fenoménu **kolektivní**, nebo také **etnické identity**, je důležité vymezit samotný koncept identity. Identita je v jádru každého člověka, a můžeme o ní říct, že platí univerzálně a je společná pro všechny lidské kultury.²⁹ Při nahlédnutí do *Sociologického slovníku* zjistíme, že identita je popsána jako: „*Hluboký pocit vlastní totožnosti založený na prožívání vlastní komunity. (Jakým člověkem jsem a čím se liším od druhých.) Identita zahrnuje i hodnoty, kterým jedinec věří a na nichž zakládá smysl svého života („světonázor“, osobní ideologie).*“³⁰

Identita představuje ústřední složku osobní reality. Zprvu by se mohlo zdát, že se jedná o něco zcela přirozeného, že je identita jakousi statickou esencí lidského „já“ (můžeme označit za primordialistický pohled), ale naopak pro konstruktivisty je toto lichý přístup. Dva konstruktivisté Peter Berger a Thomas Luckmann o identitě jedince a skupině, tedy kolektivní identitě říkají, že je odrazem dialektického propojení individuálního vědomí se společností. Pro všechny složky subjektivní reality a společnosti existuje dialektické propojení. Přes sociální procesy, které jsou dány sociální strukturou, se identita dále rozvíjí a uchovává. Je důležité si uvědomit, že jde o oboustranný vztah identity a sociální struktury, která jej ovlivňuje, udržuje a přebudovává.³¹ Na základě výše uvedených faktů můžeme konstatovat, že na identitu nelze nahlížet jako na primordiální substanci, ale jako na produkt, který vznikl v souvislosti se sociální interakcí. V průběhu let byly produkovány typologicky různé identity, které jsou v určitých případech dobře rozpoznatelné. Na základě tohoto tvrzení můžeme uvést příklad, že: „*Američan má jinou identitu než Francouz nebo ekonom jinou než umělec apod. Typy identit je tedy možné v každodenním životě pozorovat a také si jejich odlišnost či podobnost jednoduše ověřovat. Pokud Američan pochybuje o jinakosti Francouzů, může se jet do Francie sám přesvědčit. Je ale potřeba dodat, že typy identit jsou výhradně sociálními produkty a představují relativně stabilní prvky objektivní sociální reality.*“³²

²⁹BAHENSKÝ, František. *Etnicita v historické perspektivě: prolegomena ke vzniku, vývoji a proměně etnické kolektivní identity* 1. vyd. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010., s. 56., ISBN 978-80-87112-47-2.

³⁰JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. 288 s. ISBN 80-7178-535-0. s. 104

³¹BERGER, Peter L., LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1. s. 170–172

³²Text s úpravami převzat z: MINASOVÁ, Michaela. *Etnická a jazyková identita Maďarů na Slovensku* str. 23., Praha, 2018. Vedoucí práce PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D.

Pojetím osobní a kolektivní identity se zabývá německý egyptolog Jan Assmann, který podobně jako Berger a Luckmann, zdůrazňuje dialektické spojení mezi „já“ a „my“, jenž interpretuje zdánlivě protichůdným tvrzením. Nejprve říká, že „*osobní identita, tj. „já“, vzniká zvenčí, a to účastí na interakčních a komunikačních vzorcích skupiny.*“ Zde je tedy skupinová identita významově nadřazena identitě jednotlivce. Na druhou stranu stejně tak, podle znění druhého tvrzení, „*kolektivní identita nemůže existovat bez individualit, které ono „my“ konstruuji.*“ Taková teze naopak staví část nad celek. Tento paradox je jen a pouze zdánlivý, jelikož se jedná o dialektiku závislosti a konstituce.³³ Jednotlivec se stává závislým na skupině a vytváří si svou vlastní identitu teprve díky pozici, kterou v rámci skupiny zastává. Zároveň je skupina formována až součinností jejích členů.³⁴

Jan Assmann dále popisuje kolektivní identitu a definuje ji jako: „*obraz, který si o sobě vytváří určitá skupina a s nímž se identifikují její příslušníci. (...). Tato identita neexistuje „o sobě“, nýbrž vždy jen v té míře, v níž se k ní určití jedinci hlásí.*“³⁵

V souvislosti s výše uvedeným výrokem můžeme usoudit, že kolektivní identita není esenciální složkou, ale jde o sociální konstrukt, který produkuje žádoucí pocit sounáležitosti k určité skupině, ať už se jedná o etnikum, národ nebo jinou sociální skupinu. Faktická podoba kolektivní identity se může projevovat společně sdílenými idejemi a zájmy. Taková podobnost je vytvářena jako kontra-obraz k často nepřátelsky vnímanému slovu „oni“.³⁶

Jestliže kolektivní identitu formulujeme jako pocit sounáležitosti k určité skupině, pak tedy etnická identita určuje příslušnost ke konkrétní skupině na svém etnickém základě. Touto optikou můžeme nahlížet na etnicitu jako na specifický druh kolektivní identity.

Pojem etnicita může být spojen s mnoha významy. „*Bývá definován jako komplexní a dynamický znakový systém vzájemně a trvale se ovlivňujících prvků, které vznikají, reprodukují se a zanikají v kultuře a ve společnosti. V tomto smyslu je etnicita*

³³ ASSMANN, Jan. *Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. 1. vydání. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-7260-051-6. s. 115.

³⁴ Tamtéž, strana 116.

³⁵ Tamtéž, strana 117.

³⁶ LOZOVIUK, Petr. *Etnická indiference a její reflexe v etnologii*. In: Hirt, T., Jakoubek, M. *soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN: 8086473-83-X.

nástrojem diferenciacie lidstva."³⁷ Může jít o soubor charakteristik, kterými je vyjádřena příslušnost jedince k určitému etniku nebo k etnické skupině. V obecném rámci se jedná o společné znaky, na základě kterých se identifikuje skupina jedinců. Jak již bylo výše řečeno, mezi tyto znaky řadíme např. jazyk, náboženství, dějiny nebo historický či rasový původ.

Biologickou podstatu etnická příslušnost nemá, ale naopak se získává socializací v rámci určitého národně kulturního kontextu, který je také v souladu s národností rodičů. Etnická příslušnost se pojí s pokrevně-kulturním společenstvím vymezeným rodovými genealogiemi, mytickými činy předků, rodným krajem, tradicemi, jazykem či náboženstvím. V případě, že se člověk stane součástí jednající masy, může v důsledku toho docházet ke ztrátě osobní identity. Etnická identita může být produktem aktuální potřeby orientovat se v novém nepřehledném sociálním prostoru, vzniklém geografickým a sociálním přesunem.³⁸

Etnicita může nabývat mnohých podob a týká se především vlastní skupinové identifikace (hodnoceno pozitivně), na rozdíl od pojmu rasa, který naopak odkazuje ke kategorizaci lidí (hodnoceno negativně). I přesto jsou etnicita a rasa hodnoceny jako příbuzné koncepty, které se mohou částečně překrývat. Etnicita je faktorem sociálního spojení mezi osobami, které se pokládají za velmi odlišné od ostatních členů skupin. Existenci těchto skupin si tak dobře uvědomují a vstupují s nimi do kontaktu. Sociální identita může být v tomto případě definována, pokud jsou kulturní rozdíly pravidelně ovlivňovány vzájemným stykem členů těchto skupin. V tomto kontextu má etnicita politickou, organizační, symbolickou a významovou stránku.³⁹

Etnické členství tvorbu skupin podporuje. Mezi podstatné a všeobecně platné znaky definice **národní a etnické skupiny** patří:

- společné jméno, ke kterému se členové skupiny hlásí
- prvky společné kultury odlišující menšinu od majoritní společnosti, kterými jsou ve většině případů náboženství, zvyky a jazyk

³⁷BAHENSKÝ, František. *Etnicita v historické perspektivě: prolegomena ke vzniku, vývoji a proměně etnické kolektivní identity* 1. vyd. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010., s. 56., ISBN 978-80-87112-47-2.

³⁸BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 1999. 347 s. Politologická řada; sv. 4. ISBN 80-85959-47-X. s. 67-68.

³⁹ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus*. Vyd. 1. Praha: Triton Praha/Kroměříž, 2007. 268 s. ISBN 978-80-7254-925-2. s. 24-37.

- mýtus společných předků, který nemusí být podložen skutečností, může jít o smyšlené předky, hlavní je však představa společného původu v prostoru a čase
- sdílená historická paměť, a tedy vzpomínky na společnou minulost, společné události či významné osobnosti
- spojitost s rodnou zemí, na které však etnická skupina nemusí přebývat
- pocit vzájemnosti ⁴⁰

Každá z etnicit je originální, a také proto se její atributy mohou lišit a mají různou intenzitu důležitosti. Skupiny mají obvykle rozdílné názory na prvky či atributy, kterými je jejich etnická identita konstruována. U některých skupin je zdůrazňován jazykový prvek při konstrukci etnické identity. Národ Bataků všechny výše zmíněné body splňuje a významným specifickým etnicity je vlastní jazyk batačtina, který je spojujícím prvkem tohoto etnika.

Norský antropolog Fredrik Barth v knize *Ethnic Groups and Boundaries*⁴¹ uvádí, že vzájemné reciproční vztahy jsou důvodem, proč existují etnické skupiny. Domnívá se, že jsou sociálním konstruktem a není možné je zkoumat v izolaci, neboť etnicita je tvořena následkem kontaktu a nikoli jeho separací. V jeho díle také nalezneme vysvětlení pojmů etnonym a exoetnonym. Etnonym je pojmenování pro vlastní etnické skupiny, a naopak exoetnonym je označení pro etnika zvenčí.

Pro Bataky žijící na severu Sumatry představuje jejich identita hlavní složku osobní reality. Tudíž můžeme konstatovat, že na jejich identitu nelze nahlížet jako na primordiální substanci, ale jako na produkt, který vznikl v souvislosti se sociální interakcí. Jejich kolektivní identitu formuje pocit sounáležitosti k batacké skupině a etnická identita určuje jejich příslušnost k batacké společnosti. Etnicita nabývá mnohých podob a týká se především vlastní skupinové identifikace, která určuje sociální spojení mezi osobami na základě jejich odlišností od ostatních členů skupin. Batakové se vymezují vůči ostatním etnikům, a to jak na Sumatře, tak v celé Indonésii. Od ostatních etnik se odlišují na základě společných specifických znaků (jazyk, náboženství, dějiny), které určují jejich příslušnost ke konkrétní skupině.

⁴⁰ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. 278 s. Politologická řada; č. 24. ISBN 978-80-7325-126-0. s.11.

⁴¹BARTH, Fredrik. *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Waveland Press: Scandinavian University books, 1998. ISBN 1478607955

4.3. Kultura, náboženství

Je nutné věnovat pozornost termínu **kultura**, který je typickým znakem pro lidskou společnost. Obsahem kultury jsou veškeré sociální projevy, které se mění a přizpůsobují vývoji společnosti. Kultura není vrozená. Každý člověk jí získává v průběhu svého života, uchovává ji a předává dalším generacím. Jejím základním smyslem je vytvoření vlastních hodnot, kterými člověk vyjadřuje svůj vztah k okolnímu světu, přírodě, a hlavně celé společnosti. Tento proces tvorby vlastních hodnot se v průběhu života neustále rozvíjí a zdokonaluje.

Kulturu můžeme dělit do 3 skupin:

1. materiální kultura (hmotné předměty jako výsledky lidských činností)
2. duchovní kultura (duchovní bohatství - ideje, zvyky, symboly, představy, náboženství, věda)
3. normativní kultura (principy a zásady sociálního chování a jednání - morálka, právo, tradice)⁴²

Pokud bychom chtěli rozpoznat vztah mezi kulturou a etnicitou, dojdeme k závěru, že mezi nimi existuje velmi komplexní a neustálý vztah. V ojedinělých případech může být jejich význam v podstatě zastupitelný a kultura může suplovat pojmy „etnikum/etnická skupina“ nebo „národ.“⁴³ Někteří autoři do obsahu kultury řadí vše „stvořené“ člověkem. Např. Edward Taylor chápal kulturu jako: „... *komplexní celek, který zahrnuje lidské poznatky, víru, umění, morálku, právo a další zvyky a obyčeje, které si člověk osvojuje jako člen společnosti*“.⁴⁴

Thomas Eriksen⁴⁵ ve svých knihách popisuje kulturu jako tzv. fenomén bez omezení neboli bez hranic. Ta pak může prostupovat etnicitou mnoha skupin, a právě vztah skupin k určité kultuře je to, co z části tvoří jejich etnicitu – tedy sebeidentifikaci. Tato sebeidentifikace vytváří etnické hranice, které mohou být považovány za klíčové k identifikaci etnické skupiny. I když by dvě etnické skupiny mohly sdílet relativně

⁴²SAVKANIČ, Tomáš. Sociologie kultury (sociology of culture). In: *Artslexikon* [online]. Praha: Fakulta podnikohospodářská VŠE, 2012, 18.6.2012 [cit. 2019-10-17]. Dostupné z: http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Sociologie_kultury

⁴³ SOUKUP, Václav. Přehled antropologických teorií kultury. Vyd. 2. Praha: Portál, 2004. Studium (Portál). ISBN 80-717-8929-1. s. 9–11

⁴⁴ TYLOR, Edward Burnett. Primitive Culture: Researches Into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom. 2. ed. London: John Murray, 1871. LCCN 04028527. s. 1

⁴⁵ ERIKSEN, Thomas Hylland. Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2. s. 23

podobnou kulturu, etnická hranice mezi nimi zůstává přesto velice silná.⁴⁶ Zde je ukázán vztah etnicity a kultury jako klíčový: „*Kulturní rozdíly se týkají etnicity pouze a jedině tehdy, když se tyto rozdíly stanou relevantními v sociální interakci.*“⁴⁷

Kultura je jedním z komunikačních nástrojů etnicity, na jejímž základě se skupina může vymezovat. Kulturu nelze pojmenovat ani si jí představit v monokulturním prostředí. Eriksen uvádí: „*Etnicita je přetrvávající a systematickou komunikací kulturních rozdílů mezi skupinami, které se považují za odlišné. Objevuje se všude tam, kde se v průběhu sociální interakce stanou kulturní rozdíly relevantní.*“⁴⁸ Je tedy více než vhodné zkoumat ji na úrovni sociálního života a nikoli na úrovni symbolické kultury.

Etnicita nemůže být popsána pouhým objektivistickým popisem, ale je třeba prozkoumat vztahy skupin s jejich kulturou. Musí být brán v potaz i fakt, že s kulturou je mnohdy zacházeno jako s čímsi trvalým a je brána jako „*sociálně konstruované společné dědictví*“⁴⁹. Stejným způsobem můžeme vnímat také samotnou etnicitu, která je, ale ve vztahu ke kultuře, mnohem proměnlivější. Etnicita může spolupracovat s kulturou v daném čase a prostředí, a tím se podílet na jejím formování.

Náboženství je koncept sociálního jednání jedince. Francouzský sociolog Émile Durkheim v knize *Elementární formy náboženského života*⁵⁰ formuloval náboženství jako soubor víry (idejí, hodnot, norem, přesvědčení, tradic a rituálů) a praktik spojující se k posvátným věcem, okolo kterých se lidé shromažďují a sdružují se do společenství. Každé náboženství, dle tohoto pojetí, obsahuje určitou věrouku a soubor rituálů, které daná společnost sdílí.

Aktuální otázkou je slučitelnost náboženství s modernitou. Americký sociolog Peter L. Berger byl kdysi velkým zastáncem sekularizační teorie, ale nyní zastává názor, že: „*Předpoklad, že žijeme v sekularizovaném světě, je mylný. Dnešní svět je až na pár výjimek [...] stejně zaníceně náboženský, jako vždy býval, a v některých místech ještě*

⁴⁶ Text s úpravami převzato z: KRÍŽEK, Ondřej. *Identita německojazyčných skupin v Itálii* Praha, 2017, str.16.[cit. 2019-10-19].Diplomová práce. ČZU. Vedoucí práce Doc. Ing. PhDr. Petr Kokaisl,Ph.D., prof. h.c.

⁴⁷ ERIKSEN, Thomas Hylland. Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy. Překlad Marek Jakoubek. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 352 s. Studijní texty (Slon), 51. sv. ISBN 978-807-4190-537. s. 74.

⁴⁸ Tamtéž, strana 102.

⁴⁹ Tamtéž, strana 101.

⁵⁰ DURKHEIM, Emile. *Elementární formy náboženského života*. Vyd. 1. Praha: Oikoymenh, 2002. 491 s. ISBN 80-7298-056-4.

více.“⁵¹ Současný svět ukazuje, že modernizací nemusíme nutně přispět k oslabení náboženství. To „*může být sice nadále nositelem konzervativních idejí národní, kulturní či etnické integrity, ale zrovna tak může působit jakožto nástroj změny či výzvy*“.⁵²

Sekularismus dle Bryana Wilsona, kterého cituje ve svém díle Dušan Lužný,⁵³ nelze zaměňovat s pojmem sekularizace, protože se jedná spíše o ideologii, která hlásá pokles náboženství. Kdežto sekularizace je proces probíhající v sociální struktuře, jehož jádrem je sociální diferenciacce. Autor zmiňuje, že v sekularizované společnosti není místo pro náboženské instituce, jednání a vědomí, které ztratily sociální význam. V moderní společnosti náboženství ztratilo své tradiční funkce pro přežití společenství. Dušan Lužný to v knize popisuje větou: „*V moderní společnosti náboženství všechny tyto funkce ztratilo, protože industriální společnost nepotřebuje žádné lokální bohy.*“⁵⁴

Funkci náboženství ve vztahu k duševnímu zdraví jedinců rozebírá psycholog Carl Jung.⁵⁵ Duševní zdraví jedince spočívá v jeho vědomí, jak zajistit svému životu smysl. Jung spatřuje důležitost náboženství v tom, že kolektivní nevědomí je funkcí, se kterou musí jedinec udržovat neustálý kontakt. Víra člověka v posmrtný život, jak je nazýván princip otevřené budoucnosti, také neodmyslitelně přispívá k psychickému a duševnímu zdraví jedince. Autor tímto říká, že pokud se jedinec bude řídit tímto principem, bude více vyrovnaný a psychicky klidnější než ten, který v posmrtný život nevěří vůbec a myslí si tedy, že budoucnost končí smrtí. Fyzické zdraví jedince závisí na jeho schopnosti a způsobilosti věřit, že je možné, aby ho víra uzdravila. V křesťanství můžeme víru nemocného v uzdravení vnímat jako očekávanou spásu. Schopnosti fyzické léčby v rámci tohoto archetypu i dnes přesahují chápání moderního lékařství.

Batakové ve vnitrozemí byli až do příchodu misionářů v 19. století animisté, takže přisuzovali duši živým bytostem, neživým předmětům a posvátným místům. Tato víra prošla procesem akulturace a u batackých kmenů žijících v severní části Severní Sumatry se spojila s křesťanstvím. Naopak jižní batacké kmeny, jmenovitě Angkola a Mandailing,

⁵¹VIDO, Roman. *Náboženství a modernita v současné sociologii náboženství* [online]. In: 2008, s. 51, [cit. 2019-11-28]. str. 29., Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/viewFile/5646/4742

⁵² Tamtéž, s. 41.

⁵³LUŽNÝ, Dušan. *Náboženství a moderní společnost: sociologické teorie modernizace a sekularizace*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. 183 s. Religionistika; sv. 6. ISBN 80-210-2224-8.

⁵⁴ Tamtéž, s. 63–65.

⁵⁵ JUNG, Carl Gustav. *Analytická psychologie: Její teorie a praxe: Tavistocké přednášky*. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0480-7., s. 104.

přijali na začátku 19. století islám, který byl do oblasti zavlečen muslimskými obchodníky z jihu Sumatry.

4.4. Jazyk, jazyková menšina, jazyková revitalizace, bilingvismus, přepínání kódů

Při studiu etnických menšin je **jazyk** důležitým komunikačním prvkem, ať už uvnitř či vně zkoumané skupiny. Díky jazyku dochází k propojení s daným etnickým společenstvím a k dalšímu propojení společných prvků, mezi které řadíme kulturu, náboženství, historii a zvyky či tradice. Jazyk tvoří základy pro sebeuvědomění a poskytuje nám ucelený obraz myšlení lidstva. Lze jím vysvětlit propojení a postoje ve zkoumaných komunitách. Jazyk je také výrazným a neoddělitelným prvkem národa, kultury a rasy. Jde o nejspolehlivější ukazatel členství v etnické skupině. „*Na jazyk se začalo nahlížet jako na kulturní kapitál etnika, neboť je úzce spjat s dějinami a kulturou dané společnosti.*“⁵⁶

Jazyk si jedinec může osvojit v průběhu života, ale v souvislosti s etnickou identitou je více skloňován mateřský jazyk. Leoš Šatava rozlišuje následujících pět konotací mateřského jazyka. V této práci nebudou důležitými prvky jen body 1. a 2., ale i body 3. a 4., jelikož Batakové vedle svého mateřského jazyka častěji používají indonéštinu, která se v průběhu jejich života stala silnějším jazykem a navíc jde i o úřední jazyk země.

1. *jazyk, který nás naučila matka*
2. *první naučený jazyk, bez ohledu na to, kdo nás jej naučil*
3. *silnější jazyk v průběhu života*
4. *mateřský jazyk regionu nebo země (např. irština v Irsku)*
5. *jazyk, který osoba nejčastěji užívá, jazyk, ke kterému má osoba pozitivnější vztah a náklonnost.*⁵⁷

Sociální nebo geografická izolace v rámci etnických menšin může mít za následek proměnu původního jazyka v jeho novou formu. „*Pokud se jazyk takto rozdělí na dvě či*

⁵⁶ ŠATAVA, Leoš. Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 215 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 43. ISBN 978-808-6429-830.

⁵⁷ ŠATAVA, Leoš. Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 215 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 43. ISBN 978-808-6429-830. strana. 75.

více variant, každá varianta se označuje jako dialekt tohoto jazyka. Dialekt je nejlépe definován jako specifická variace nebo podskupina jazyka.“⁵⁸ Pro rozlišování jazyka a jeho dialektu je zásadní vzájemná srozumitelnost, a právě jednotliví mluvčí odlišných dialektů by měli být schopni komunikace mezi sebou. Je více než jasné, že ačkoliv některá slova mají různé významy, tito mluvčí by měli být schopni vést rozhovor nebo alespoň komunikovat v základních větách. Opakem dialektu jsou různé jazyky, které mohou být vzájemně nesrozumitelné.

Menšinové jazyky nebo dialekty jsou vystavovány tlaku ze stran dominantních jazyků ve společnosti. Můžeme mluvit o „násilném“ projevu státu, kde byl menšinový jazyk zakázán či zapovězen, měl nedostatečnou podporu, nebo mohlo jít o nedostatek zájmu ze strany menšiny (tzn. mateřský jazyk mohl být v reálném životě příliš nepraktický). Menšinová skupina obyvatel je pak vystavena jazykové asimilaci. Samotný zánik jazyka pak přichází hlavně tzv. jazykovým posunem či směnou. Jde o přerušení mezigenerační „štafety“ v předávání jazyka nejmladším generacím.⁵⁹ Stává se tak při úbytku rodilých mluvčích a tím vzniká nemožnost předávání a učení se jazyka od starších. Chybí zde přirozený mezilidský kontakt s jazykem. Je několik specifických typů znalosti jazyka. Dva krajní body mohou být „plná znalost“ nebo naopak „naprostá neznalost“. „Jedním z dalších typů z mnoha menšinových oblastí jsou známi tzv. „zakrnělí“ rodilí mluvčí, tj. osoby, jež přes nabytí menšinového jazyka v dětství prožily dospělost v majoritním jazykovém prostředí. Jiným typem mohou být děti, vychované v menšinovém jazyce rodiči, jež sami nejsou rodilými mluvčími dané řeči a nemají výraznější kontakty s „native speakers“.“⁶⁰ V těchto případech je nutná syntetická podpora jazyka prostřednictvím revitalizačních programů, které jsou závislé na finančních a politických podporách jednotlivých států. Neméně důležitá je i samotná podpora dané menšiny, jejíž jazyk je potřeba revitalizovat.

Stejně tak jako v různých koutech světa vymírají živočišné druhy, vymírá i jazyk.

Revitalizace je snahou o zastavení úpadku jazyka nebo v krajním případě i totální oživení

⁵⁸ OTTENHEIMER, Harriet. The Anthropology of Language: An Introduction to Linguistic Anthropology. 3rd ed. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning, 2013. ISBN 978-1111828752. strana 287.

⁵⁹ ŠATAVA, Leoš. Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 215 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 43. ISBN 978-808-6429-830. strana 40.

⁶⁰ WMFFRE, Iwan. Learners, nativespeakers and the authenticity of language. Communicating Cultures. Münster: LIT, 2004, s. 149-175. ISBN 3-8258-6643-2. strana 153.

již mrtvého jazyka. V praxi lze hovořit o tom, že je nutné získat větší počet mluvčích tím, že se jazyk například rozšíří větším používáním ve školství či v médiích. Jazyk je brán jako kulturní dědictví lidstva.⁶¹ Je tedy zapotřebí jednotlivé jazyky chránit a podporovat snahy o jejich udržení, neboť význam světového jazykového bohatství je převážně v jeho rozmanitosti, nikoliv v integritě. Pokud jazyk zanikne, spolu s ním zaniká také určitý „konkrétní svět“. Ve světě existují různá menšinová společenství, a tudíž neexistuje žádný univerzální návod, jak úspěšně jazyky revitalizovat. Různé komunity mají odlišné demografické a sociokulturní podmínky, politické systémy, rozdílné stupně vitality, emancipace a sebevymezení. Plány na revitalizaci jazyka by měly obsahovat: dokumentaci jazyka, určení jeho postavení, sestavení vytoužených cílů, vytvoření výukových materiálů a jejich tisk, šíření přes mediální kanály, a hlavně vytvoření příležitostí k používání jazyka mezi mluvčími, aj. Dále je velmi vhodné modernizovat slovní zásobu, která úzce souvisí s užíváním každého jazyka. Neméně důležitým prvkem při revitalizaci jsou ekonomická opatření, která mohou vytvořit nová pracovní místa vyžadující znalosti revitalizovaného jazyka. Je nutné si uvědomit, že jazyk je velmi úzce spjatý s kulturou a také identitou mluvčích. Společně s revitalizací jazyka je nutné podpořit kulturní identitu obyvatel. V případě zavádění písma i jazyků, které jsou na pokraji vymření, se názory odborníků liší, protože taková revitalizace může mít negativní dopady. V rámci historie naopak můžeme nalézt mnoho záznamů o úspěšné revitalizaci jazyka. Do popředí můžeme zařadit například hebrejštinu, ve Skandinávii pak sámštinu, u Španělska baskičtinu s katalánštinou, v Moldávii gagauzštinu, maorštinu na Novém Zélandu a na Havajských ostrovech pak polynéštinu.⁶²

Bilingvismus neboli také dvojjazyčnost je schopnost užívání dvou jazyků. V dostupné literatuře je možné nalézt celou řadu rozdílných definicí pro bilingvismus. Některé definice říkají, že ve světě nalezneme jen malý počet dvojjazyčných skupin a jiné definují, že téměř každý je bilingvní. Dle Leonarda Bloomfielda je za bilingvní osobu považován pouze ten jedinec, který se odmala učí a hovoří plynně dvěma jazyky. Na druhé straně pak Jan Pohl tvrdí, že aby bylo možné mluvčího označit za bilingvní osobu, stačí aby ovládal jen pasivní znalost druhého jazyka. Finský jazykovědec Tove Skutnabb-

⁶¹ TSUNODA, Tasaku. Languageendangerment and languagerevitalization: anintroduction. New York: De Gruyter, c2006. Trends in linguistics. ISBN 3-11-017662-9.

⁶² ŠATAVA, Leoš. Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-83-0.;

Kangas rozpracovává definici bilingvismu do následujících čtyř kritérií dle: původu, kompetence, používání a identifikace. Například pro kritérium kompetence bilingvní osoby máme pět odlišných definic:⁶³

1. *Ovládání dvou jazyků jako jazyků rodných*
2. *Aktivní, kompletně vyrovnané ovládání dvou nebo více jazyků*
3. *Kompletní ovládání dvou rozdílných jazyků, bez vzájemné interference jazykových procesů*
4. *Alespoň nějaké znalosti a částečné ovládání gramatické struktury druhého jazyka*
5. *Mluvčí rozumí cizímu jazyku, ale není schopen jím mluvit*⁶⁴

Na otázku, do jaké míry mluvčí ovládá daný jazyk můžeme nahlížet dvěma základními rovinami: receptivní a produktivní. Ovládání jazyka receptivně znamená, že jedinec používá jazyk jen pasivně, tedy dokáže porozumět i číst. Naopak při produktivním ovládání jazyka dokáže jedinec mluvit i psát.⁶⁵

Bilingvismus se dle různých autorů dá dělit do odlišných podskupin. Jedním z příkladů může být bilingvismus společenský a individuální. O společenském mluvíme tehdy, pokud je bilingvní celá komunita, oblast nebo menšina. Na druhou stranu, jak už pojem napovídá, individuální může být pouze jedinec v jednojazyčné čili monolingvní společnosti. Velmi důležitá je také doba, kdy si jedinec začal jazyk osvojovat. Obecně je bilingvismus dělen na simultánní, zde dochází k osvojení obou jazyků současně či souběžně a pak sukcesivní neboli následný, kde dochází k osvojení druhého jazyka až po základní znalosti jazyka prvního. Dále se bilingvismus dělí podle doby osvojení obou jazyků na: raný, pozdní, přirozený, koordinovaný, incipientní a latentní. Jeden z dalších způsobů dělení bilingvismu je dle původu na přirozený nebo umělý. Přirozený se mluvčí naučí doma při používání obou jazyků, naproti tomu umělý se pak učí formou vyučování.⁶⁶

Jazykem etnické skupiny Bataků je batačtina, která má více dialektů v závislosti na jednotlivých kmenech a regionech, ve kterých žijí. Tento jazyk je možné označit za mateřský, jelikož u mnoha Bataků jde o první naučený jazyk. Z rozhovoru s respondenty

⁶³ Co je to bilingvismus? Ruce.cz [online]. Praha: Kateřina Doskočilová, 2005 [cit. 2019-12-02]. Dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/46-co-je-to-bilingvismus>.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ HUDÁKOVÁ, Andrea a Jan TÁBORSKÝ. Sociolingvistické kapitoly pro tlumočníky pro neslyšící. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, c2008. ISBN 978-80-87153-50-5.

⁶⁶ Co je to bilingvismus? Ruce.cz [online]. Praha: Kateřina Doskočilová, 2005 [cit. 2019-12-02]. Dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/46-co-je-to-bilingvismus>.

zkoumané minority vyplynulo, že naopak indonéština je jazykem, který mladí Batakové nejčastěji užívají a mají k němu pozitivnější vztah než k samotné batačtině. Batakové jsou bilingvní a oba jazyky používají v běžném životě. Batačtinou hovoří převážně doma s rodinou a indonésky mluví zpravidla mimo batackou společnost.

4.5. Kolektivní paměť ve vztahu k etnicitě

Kolektivní paměť je společně s jazykem další relevantní složkou při konstrukci etnické identity. Přelomovou prací v oblasti skupinové paměti se stala studie *Kolektivní paměť* od francouzského sociologa Maurice Halbwachse. Studie zůstala po autorově smrti nedokončená a její dopracování převzal Gérard Namer. Stěžejními tezemi všech Halbwachsových publikací je společenská podmíněnost paměti.⁶⁷ Autor rozlišuje mezi individuální a kolektivní pamětí, ale také zastává přesvědčení, že individuální paměť v tom nejužším pojetí fakticky neexistuje, jelikož je sociálně podmíněná, i přestože nositelem je samotný jedinec.⁶⁸ Jinými slovy se dá říct, že impulzy k tomu, jaké věci máme do paměti vkládat, přicházejí z okolního prostředí. Maurice Halbwachs to vysvětluje na pár názorných příkladech: Pro svou roli si vybral turistu v Londýně, který se ocitl ve městě poprvé a městem ho provází na několika procházkách pokaždé jiná osoba s rozdílným profesním zaměřením. Při objevování města s architektem jsou předmětem zájmu budovy a jejich usprádaní. Historik naopak vyzdvihuje historické události, které jsou neodmyslitelně spjaty s jednotlivými místy. Dalším průvodcem je umělec, který dává přednost barvám parků a liniím. Obchodník pak představuje turistovi rušné ulice s místními obchody a nákupními středisky. Autor připouští i možnost, že se turista vydá do města sám pouze s mapou nebo tištěným průvodcem, ve kterém získá potřebné informace pro orientaci. Takto nastíněná samota je ovšem relativní. Průvodce i mapu vytvořili lidé, a tedy vzpomínky na město si turista utváří skrze myšlenky autorů průvodce. Ačkoliv jsme v určitých momentech vystupovali sami, naše vzpomínky zůstávají kolektivní. Halbwachs dále uvádí, že při vycházkách Londýnem vzpomínal na Dickensovy romány, které četl

⁶⁷ ASSMANN, Jan. Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku. 1. vydání. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-7260-051-6. s. 36.

⁶⁸ HALBWACHS, Maurice. Kolektivní paměť. Praha: SLON, 2010. ISBN: 978-80-7419-016-2. s. 51.

v dětství, procházel se tedy městem s ním. Na základě této teze, nejsme nikdy sami, ale v mysli se přemísťujeme do různých skupin.⁶⁹

Právě ve spojitosti se sociální podmíněností paměti Halbwachs také rozpracovává koncept „*společenských referenčních rámců*.“ Tyto rámce využíváme, aby bylo možné v určité společnosti fixovat a poté znovu nacházet své vzpomínky. Bez nich by tudíž žádná individuální paměť nemohla existovat. Jan Assmann, který svou prací na Halbwachse navazuje, existenci individuální paměti nepopírá. Zároveň ale zdůrazňuje důležitost referenčních rámců v procesu vzpomínání: „*subjektem paměti a vzpomínání je pro nás vždy jednotlivý člověk, avšak je jím v závislosti na „rámcích“, které zajišťují organizaci jeho vzpomínek*“.⁷⁰ V rámci této interpretace lze zároveň vysvětlit i zapomnění. Tedy pokud je vzpomínáno pouze to, co v přítomnosti disponuje svým referenčním rámcem, zákonitě upadne v zapomnění vše, co takový rámec v přítomnosti nenachází.⁷¹

V nynější době se o téma kolektivní paměti zajímá slovenská socioložka Zuzana Kusá, která stejně jako Halbwachs pochybuje o individuální paměti v nejužším slova smyslu, jelikož jedinec má tendenci individuální vzpomínky vždy vztáhnout k všeobecně akceptovanému historickému příběhu, který byl zkonstruován společností. Pokud takové příběhy chybí, jedinci se pak často ve svých vzpomínkách ztrácejí. Dále zmiňuje intenzitu kolektivní paměti v protikladu s onou individuální. Jednou z myšlenek autorky je, že individuální paměť v izolaci může jen těžko přežít, kdežto kolektivní paměť dokáže soupeřit, a hlavně koexistovat s pamětí široké veřejnosti.⁷²

Z výše uvedeného textu vyplývá, že současný společenskovední diskurz bere kolektivní paměť za kulturní konstrukt, který si skupiny samy vytváří, aby z přítomnosti mohly nahlížet na minulost a také nacházet dané referenční rámce potřebné k vybavení vzpomínek.

Assmann přichází s teorií, že kolektivní vzpomínání probíhá ve dvou formách a označil je za „*kulturní a komunikativní paměť*“. V rámci nedávných událostí pracujeme s pamětí komunikativní. Jedná se o vzpomínky, které mají podobu ústního vyprávění a člověk je sdílí se svými současníky. Komunikativní paměť je úzce spojena s časem,

⁶⁹ HALBWACHS, Maurice. Kolektivní paměť. Praha: SLON, 2010. ISBN: 978-80-7419-016-2. s. 50.–52.

⁷⁰ ASSMANN, Jan. Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku. 1. vydání. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-7260-051-6. s. 37

⁷¹ Tamtéž, s. 37

⁷² KUSÁ, Zuzana. 1995. Problém pravdivosti informací v životopisných rozprávaniach. Genealogickoheraldický hlas 5. s. 18

jelikož zaniká v momentě, kdy zemřou její nositelé. Jako praktický příklad můžeme uvést generační paměť. Komunikativní paměť se tak stala objektem zkoumání orální historie, jakožto vědní disciplíny zabývající se „*dějiny všedního dne*“.⁷³ Skrze kulturní paměti se minulost „zmenšuje“ do symbolických figur, které jsou poté přes různé platformy (škola, média, literatura) vštěpovány členům určitých společenství a jako taková má i své specifické nositele, kterými mohou být kněží, učitelé, spisovatelé nebo umělci. Ti jsou oprávněni toto vědění předávat a tím i paměť skupiny udržovat.

Specifickou kolektivní paměť má každá skupina a tím spoluvytváří a posiluje kolektivní identitu. Etnické skupiny potažmo jednotlivé společnosti se dívají na svět kolem sebe jinou perspektivou, a to na základě vzorce, který je vytvořen jimi samými. Henry Rousso na kolektivní paměť pohlíží jako na soubor představ a postojů směrem k minulosti, které jsou vlastní určité skupině a jsou proměnlivé v čase.⁷⁴ Každý jedinec ovlivňuje vývoj kolektivní paměti na základě vlastní interpretace toho, co se událo. V souladu se schopností formovat percepce minulosti určité skupiny pak spoluvytváří a redefinuje právě danou kolektivní, resp. etnickou identitu.⁷⁵

Kolektivní paměti se spoluvytváří a posiluje kolektivní identita Bataků. V rámci komunikativní paměti mezi sebou Batakové komunikují nedávné události podobou ústního vyprávění, avšak tato paměť je omezena časem a zaniká společně s jejím nositelem. U Bataků je kulturní paměť zmenšena do „symbolických figur“ a má určitý okruh svých nositelů (kněží, učitelé, spisovatelé) a ti paměť udržují. Může jít o historické milníky bataké společnosti jako např. boje mezi kmeny nebo příchod křesťanství a islámu. To, jaké věci si má kolektivní paměť Bataků ukládat, určují impulzy přicházející z okolního prostředí.

⁷³ ASSMANN, Jan. *Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. 1. vydání. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-7260-051-6. s. 46–49

⁷⁴ HIRT, Tomáš, JAKOUBEK, Marek. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit: (antropologická perspektiva)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 279 s. ISBN 8086898-22-9. s. 165.

⁷⁵ Tamtéž, s. 163.–165.

5. Praktická část

Praktická část práce se zabývá kulturními specifiky, tradicemi a zvyky národnostní identity Bataků žijících na Sumatře. Z kulturních aspektů podílejících se na utváření identity byly vybrány: historie, jazyk, náboženství, přechodové rituály, tradice a zvyklosti. Na základě zmíněných aspektů se etnická skupina vymezuje vůči svému okolí a také vůči ostatním minoritám v Indonésii. Většina respondentů se shoduje na důležitosti vybraných kulturních specifik, které utváří jejich etnickou identitu. Jednotlivá specifika tvoří okruhy výzkumných podotázek, které byly uvedené v kapitole 2. *Cíl práce a metodika*. Informace obsažené v této části práce poskytnou odpověď na hlavní výzkumnou otázku: „*Jaké jsou hlavní prvky etnické identity Bataků?*“

5.1. Úvod k praktické části aneb představení Bataků

Kdo jsou to Batakové? Co dělá Bataka Batakem? Jaká je podstata bataké identity? Jaké jsou hlavní atributy bataké identity a jaké kulturní prvky se v průběhu let měnily? Výše zmíněné otázky mohou jistě napadnout každého, kdo si přečte název této práce. V průběhu následujících kapitol budou představeny odpovědi na tyto otázky a mnoho dalších prvků formujících batakou identitu. Nejprve však musíme definovat dva důležité pojmy, které následně budou uplatněny v rámci této části práce, tedy rod a národ. Rod je skupina pokrevních příbuzných v jedné linii, ve které jsou přesně známy jednotlivé příbuzenské vztahy. Při vysvětlení pojmu národ nalezneme ve většině dostupné literatury následující charakteristiku: „*Národ je politicky organizované společenství, jehož příslušníkům je společný vysoký stupeň vědomí vzájemné sounáležitosti.*“⁷⁶ Tato definice je velmi blízká nacionalistickému pojetí pro svůj důraz na politickou organizovanost.

Nyní již začneme základní charakteristikou batakého obyvatelstva, představíme šest batakých kmenů a jejich odlišnosti v praktikování kultury, vysvětlíme rodový systém klanů a jeho hierarchii. Dále si ukážeme obřad klasické a tradiční bataké svatby a přijetí nového člena klanu. V samém závěru práce se zaměříme na uchování kultury a předávání tradic mladším generacím.

⁷⁶TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-097-9.

Batakové jsou jednou z nejpočetnějších skupin obyvatel Indonésie a v současné době jich zde žije zhruba 8 milionů. Dělí se do 6 samostatných etnických skupin, ve kterých má každá skupina svůj dialekt, odlišné tradice a zvyky. Před jmenovitým představením jednotlivých etnických skupin je vhodné pochopit funkci národa a rodu v analogii na jiných etnických skupinách známých z evropského prostředí.

Existuje totiž celá řada národů (etnik), které nejen že nemají vlastní stát, ale ani v rámci „cizího“ státu, kde žijí, nejsou nijak politicky organizovány. Mezi příslušníky takových národů (žijících často i na území vícero států) existuje silnější nebo slabší povědomí o jejich vzájemné sounáležitosti. Ta může být založena na jazykovém, kulturním, náboženském nebo historickém povědomí.⁷⁷ Příkladem evropských národů bez vlastního státu (stejně jako v případě Bataků žijících na Sumatře) mohou být národnostní menšiny žijící v Itálii (Ladínové), ve Francii (Bretonci), ve Španělsku (Galicijci a Katalánci), v Moldávii (Gagauzové), na Ukrajině (Huculové), ve Švýcarsku (Walserové) nebo na severu Skandinávie (Laponci).

Národnostní minoritu Bataků dělíme do šesti etnických skupin, které se nazývají: Toba, Simalungun, Karo, Pakpak, Angkola a Mandailing. Tyto etnické skupiny jsou v práci dále označovány za kmeny. Každý kmen je rozdělen na početné rodinné klany neboli *margy*⁷⁸, kterých je v batacké společnosti přibližně 500 a lze je přirovnat k českým příjmením. Batacké klany mají patrilinéární uspořádání a je zakázáno vzít si někoho ze své *margy*. V dnešní době, kdy se mnoho mladých Bataků stěhuje do velkých měst, se *marga* poměrně dobře přizpůsobila společnosti. Podrobněji je rodový systém a také systém klanů rozveden v kapitole 5.5.3. společně s funkcí tradičních obřadů *Dalihan na Tolu*.

⁷⁷ Kokaislová, Pavla. *Etnicita, nacionalismus a etnické menšiny* [online] Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2018. [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/0:etnicita>

⁷⁸ *Marga* je termín, kterým se označuje v batacké společnosti rodové jméno klanu.

Obrázek 1: Batacký pár kmene Toba ⁷⁹

Batakové žijí v těsné blízkosti jezera Toba, které je největším jezerem jihovýchodní Asie v provincii Severní Sumatra. Bylo zjištěno, že Batakové jsou potomky neolitických horských kmenů, které přišly na Sumatru před 2 500 lety z původní oblasti dnešní Barmy, Thajska a jižní Číny. Kmeny dorazily přes Filipíny a Borneo až na Sumatru, kde začaly migrovat do vnitrozemí a založily společenství kolem jezera Toba. Na tomto území žily po dlouhá staletí v izolaci od okolního světa. Batakové byli odnepaměti bojechtiví a jednotlivé osady mezi sebou téměř bez ustání bojovaly. Protože nedůvěřovali svým sousedům a obávali se útoků, zdráhali se mezi sebou stavět mosty nebo dobře udržované stezky.⁸⁰

Jazyk menšiny (batačtina) je neodmyslitelnou součástí batacké kultury a spolu s ním je utvářena také vlastní identita Bataků. Batačtina se řadí do australské jazykové skupiny⁸¹ stejně jako například indonéština. Jednotlivé kmeny mají vlastní dialekty a dle výpovědi respondentky Gratii (21 let), si mezi sebou špatně rozumí. „Každý má vlastní dialekt a slova jsou si velice podobná, takže by mohlo dojít k velkému nedorozumění nebo urážce mezi komunikujícími. Z tohoto důvodu se s Bataký z jiných kmenů bavíme raději v indonéštině.“ Dále Gratia dodala, „Občas se stane, že si nerozumíme ani s kamarády mezi sebou, protože ve škole mluvíme jen indonéštinou. I proto mezi kamarády raději

⁷⁹ *Batacký pár kmene Toba*, Zdroj: [online], [cit. 2020-02-09]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Batak#/media/File:Halak_Batak.jpg

⁸⁰ MILOŠOVÁ, Darja. Batakové ze Sumatry [on-line]. Dobrodruh.sk, © 2012 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.dobrodruh.sk/cestopisy/batakove-ze-sumatry>

⁸¹ HAYS, Jeffrey. Bataks: Their culture and myths of cannibalism [on-line]. Facts and details, © 2008 [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: http://factsanddetails.com/indonesia/Minorities_and_Regions/sub6_3b/entry3997.html?fbclid=IwAR0_oQK2T5XZvfNR3BOWm0XkfIssmi02aKQ3QTs87f4lxbPM9UIQ aV3vvs#w#chapter-3

mluvíme jazykem, ve kterém jsme si jistější, tedy indonésky.“ Gratia ve své výpovědi popsala, že doma s rodinou nejraději mluví batakky a naopak mezi kamarády raději používá indonéštinu.

5.2. Historické souvislosti

5.2.1. Původ Bataků na Sumatru, kanibalismus

Jak již bylo v úvodu do praktické části naznačeno, Batakové pocházejí z neolitických horských kmenů, které přišly před 2500 lety a usadily se v samém vnitrozemí severní Sumatry. Batakové vždy byli považováni za divošský národ válečníků a lovců. Už ve spisech Marca Pola se objevila zmínka o lidech žijících na Sumatře, ale mluví se zde o nich jako o „šelmách“, protože v té době bylo zvykem jíst lidské maso nepřitele. Jednotlivé osady mezi sebou téměř bez ustání bojovaly. Všechny osady měly pouze jeden dobře střežený vchod a byly obklopeny zhruba 10metrovým plotem vystavěným z bambusu. O rituálech, při kterých se pojídá lidské maso zabitých nepřátel, se tradovalo, že byly populární ještě do roku 1816, než přišli misionáři z Německa.⁸²

Respondentka Duma, která je průvodkyní v Muzeu bataké kultury v Balige ke kanibalismu Bataků řekla: *„Zda byli Batakové kanibalové? Ano, byli. Ale nebylo to v rámci stravování, to mohu vyloučit. Šlo o rituální pokrm, kdy se maso jedlo v syrovém stavu ihned po zabití nepřitele, kterému se vyřízlo z části těla nebo mu byl přímo vyjmut samotný orgán. Důvodem, proč se to o Batacích říkalo ještě v 19. století je fakt, že se dlouhá staletí snažili Batakové separovat a nechtěli, aby jim konkvistadoři nebo později cestovatelé a obchodníci narušovali chod jejich životů. Pověští o kanibalismu tedy vytvořili iluzi nebezpečna, a tak byli až do začátku 19. století chráněni před okolním světem.“*

5.2.2. Původ Evropanů do bataké oblasti

První západní misionáři se s Batakami setkali v roce 1824. Byli to britští baptisté Richard Burton a Nathaniel Ward. Roku 1834, v době, kdy se snažila holandská armáda obsadit části Indonésie, odvážně vstoupili na bataké území další dva misionáři původem

⁸² HAYS, Jeffrey. *Bataks: Their rich culture and myths of cannibalism* [on-line]. Facts and details, © 2008 [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: http://factsanddetails.com/indonesia/Minorities_and_Regions/sub6_3b/entry3997.html?fbclid=IwAR0_oQK2T5XZvfNR3BOWm0XkfIssmi02aKQ3QTs87f4lbxPM9UIQ aV3vvs#w#chapter-3

z Ameriky, a to Henry Lyman a Samuel Munson. Ti se setkali s více nepřátelskými kmeny a brzy po svém vstupu byli zabiti. Stejný osud potkal i další dva katolické misionáře, kteří neuposlechli varování, aby nevstupovali do potenciálně nebezpečných oblastí.⁸³

Holandská armáda zpočátku neměla v plánu vstoupit na území batacké Sumatry, jelikož byla považována za temnou a zranitelnou oblast, přesto se k tomuto kroku po čase odhodlala. V průběhu staletí se tedy o vstup na batacké území pokusilo mnoho cizinců, kteří z velké většiny zahynuli na infekční nemoci, konkrétně na cholera, tyfus či neštovice, nebo byli zabiti.

Až v roce 1862 začal mezi Bataky působit německý misionář Dr. Ludwig Ingwer Nommensen,⁸⁴ který nejenže nepřišel o život, ale dosáhl významného úspěchu. Mnoho místních obyvatel dodnes chová jeho jméno v úctě. Přitom jeho příchod do oblasti nebyl vůbec jednoduchý. Mnoho Bataků ho podezřívalo, že je holandským špiónem a báli se, že Holanďané dobudou batackou oblast a přinutí Bataky k nuceným pracím a jejich děti pošlou jako otroky do cizích zemí.

Respondentka Duma při výkladu o příchodu misionářů ještě dodala: „*Batakové Nommensena z počátku odmítali, byl to cizinec a kázal doposud neznámé náboženství. Velmi rychle se však začlenil a Batakové ho vzali mezi sebe, naučil se batacky, a nakonec se stal Batakem. V Balige založil první křesťanský kostel a až poté přišlo i přijetí u Sisingamangaraji XI, což je muž, který kontroluje oblast, například král nebo guvernér. Zvolený Sisingamangaraja musí být schopný ovládat černou magii, například musí umět přivolat déšť či ho zastavit, to je důležité pro farmáře, a když projde touto zkouškou, koná se ceremonie, kde musí vyndat meč z obalu, aby potvrdil, že je ten pravý... Nommensen tedy dostal požehnání od Sisingamangaraji XI a u Bataků začal proces splynutí křesťanství s původním animistickým náboženstvím. On jim nic nevnucoval, bylo to přirozenou cestou akulturace, a i proto je Dr. Nommensen dodnes nazýván otcem Bataků.*“

V souvislosti s osobou Dr. Nommensena je důležité zmínit jeho podíl v celkovém procesu akulturace batacké minority. Dokázal se nenásilným způsobem přiblížit batackému lidu a animistické Bataky přivedl ke křesťanské víře. Hlavní myšlenkou akulturace pod jeho vedením bylo spojit křesťanské prvky s těmi animistickými, což se podařilo

⁸³ Na návštěvě u Bataků [on-line]. Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, © 2020 [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/102010286#h=24>

⁸⁴ *Biographical sketches of memorable Christians of the past: Ludwig Nommensen, Missionary to Sumatra* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <http://justus.anglican.org/resources/bio/163.html>

a postupem času došlo k jejich sloučení. Tyto sloučené prvky jsou praktikovány i v současnosti. Dr. Nommensen založil první kostel nazvaný *Huta Dame* v Balige na jihu jezera Toba a posléze se po jeho vzoru začaly stavět kostely po celé batacké oblasti.

Indonéský stát, který vznikl 17. srpna 1945, podporoval pouze víru v oficiální náboženství a animismus nepodporoval. Batakové si tak museli vybrat alespoň na oko. Nyní se většina Bataků hlásí ke křesťanství a ta zbývající část jejich populace naopak k islámu. I přesto, že si každý Batak vybral jedno náboženství, většina dál praktikuje animistické rituály a spojuje je s ostatními náboženstvími.⁸⁵

5.3. Provincie Severní Sumatra

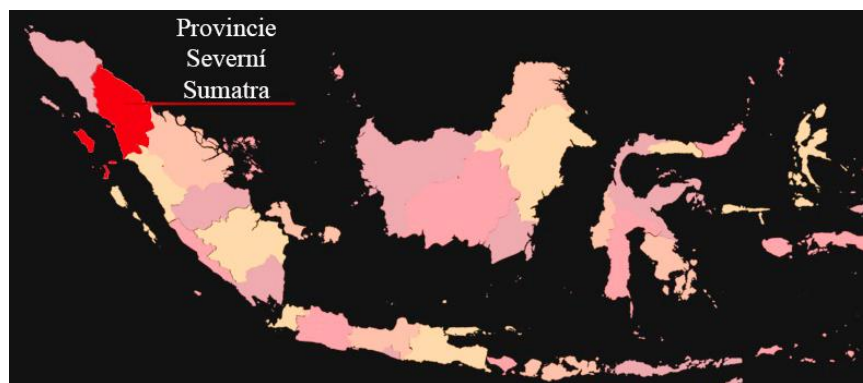
Provincie Severní Sumatra o rozloze 72 981,23 km² se nachází na ostrově Sumatra v západní části Indonéské republiky.⁸⁶ Tato provincie je se svými 14 652 500 obyvateli čtvrtou nejlidnatější provincií hned po třech regionech ostrova Jáva⁸⁷ (Západní, Východní a Střední Jáva). Celá provincie Severní Sumatra má 25 regionů, 8 autonomních měst a 6 132 vesnic.⁸⁸ Autorka výzkumu navštívila oblast jezera Toba s regionálním městem Balige, které je vzdáleno 240 km od Medanu, největšího města regionu. Následující mapa ukazuje západnější část republiky Indonésie s jednotlivými regiony. Region, v němž se nachází provincie Severní Sumatra, je zvýrazněn červeně. Je vhodné doplnit, že provincie sousedí s provincií Ačeh na severozápadě, na jihovýchodě s provinciemi Riau a Západní Sumatrou. Ve všech třech sousedních provinciích je poměrně velký počet Bataků, kteří se sem přesídlili v rámci migrace během staletí. Největší počet Bataků na jednom území se vyskytuje právě v provincii Severní Sumatra.

⁸⁵ KMENT, Petr. *Lidé a země: Batakové: Indonéský kmen, který své odsouzené jedl zaživa* [online]. 30. května 2017 [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/lide-a-zeme/79707/batakove-indonesky-kmen-ktery-sve-odsouzene-jedl-zaziva.html>

⁸⁶ BPS - STATISTICS INDONESIA. *Statistical Yearbook of Indonesia 2020* [online]. 2020, (Publication Number: 03220.2003) [cit. 2020-3-14]. ISBN 978-602-438-328-2., strana 9. Dostupné z: <https://www.bps.go.id/publication/2020/02/28/6e654dd717552e82fb3c2ffe/statistik-indonesia-penyediaan-data-untuk-perencanaan-pembangunan.html>

⁸⁷ Tamtéž, strana 89.

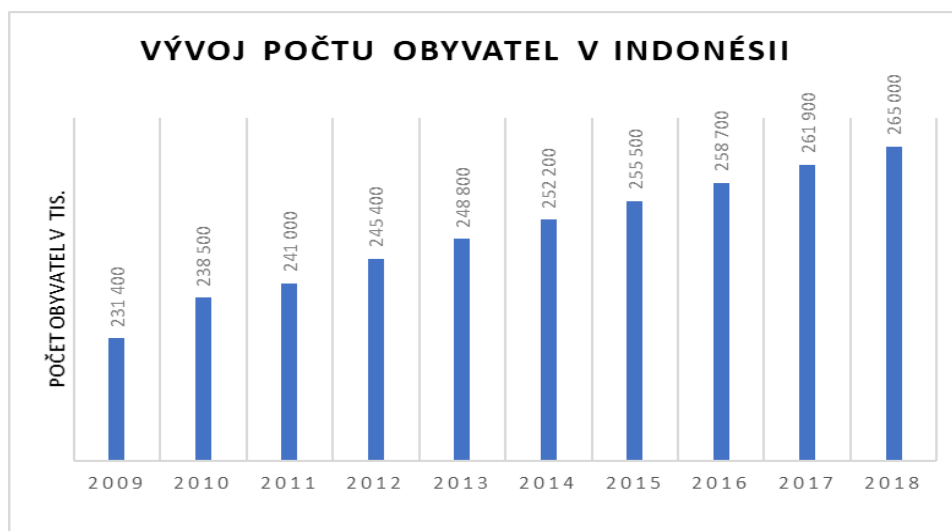
⁸⁸ Tamtéž, strana 47.

Mapa 2: Provincie Severní Sumatra ⁸⁹

5.3.1. Demografické ukazatele

Tato kapitola uvádí základní demografické údaje Indonésie se zaměřením na Severní Sumatru. Je zde uveden proporční počet Bataků v celé Indonésii a také počet mluvčích batačtiny. V Indonésii proběhlo velké sčítání lidu naposledy v roce 2010, kdy byla brána v potaz jak etnická příslušnost, tak náboženské vyznání. Tato data byla vydána v roce 2015 jako ucelený statistický soubor *Demography of Indonesia's Ethnicity* institutem *Institute of Southeast Asian Studies*.⁹⁰Jedním z dalších důležitých zdrojů jsou výroční zprávy *Statistical Year book of Indonesia* za rok 2019 a rok 2020.

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel v Indonésii ⁹¹

⁸⁹ *Provinsie Sevrní Sumatra*, Zdroj: [online], [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <http://kulinerindonesia.id/assets/img/peta-hover/Sumatera-Utara.png>

⁹⁰ *Demography of Indonesia's Ethnicity*, Institute of Southeast Asian Studies, Aris Ananta a spol. Singapore, 2015, s.384. ISBN 978-981-4519-88-5

⁹¹ *Vývoj počtu obyvatel v Indonésii*, Zdroj: vlastní zpracování, data převzata z *Statistical Yearbook of Indonesia* 2019, str.1-2.

Z grafu č.1. je patrný nárůst obyvatel Indonésie během posledních deseti let, tj. přibližně o 33,6 milionu obyvatel. Díky tomuto nárůstu můžeme Indonésii zařadit na 4. místo podle počtu obyvatel na světě. Dohromady tak tvoří zhruba 3,5% obyvatel světa.⁹² Nyní se zaměříme na sledované území provincie Severní Sumatra.

Provincie:	Populace	Roční míra růstu populace (%)
Severní Sumatra		
Rok 2010	13 028 700	1,10
Rok 2018	14 415 400	1,27

Tabulka 1: Počet obyvatel provincie Severní Sumatra v letech 2010 a 2018 ⁹³

Tabulka č.1. představuje populační vývoj provincie Severní Sumatra v období mezi roky 2010 a 2018. V rámci osmi let vzrostla populace v této oblasti o 1 386 700 obyvatel. V roce 2018 se populace této provincie podílela 5,44 % na celkovém počtu obyvatel Indonésie.

V roce 2010 bylo při sčítání lidu zjištěno, že v oblasti celé Indonésie žije kolem **8 463 604** Bataků a je zajímavé dodat, že v provincii Severní Sumatra je to **5 785 716** Bataků, což z této oblasti dělá oblast s největším výskytem této minority v celé Indonésii.⁹⁴ Následně si můžeme položit řečnickou otázku, kde žije zbylých 2 670 000 Bataků? Odpověď je vcelku jednoduchá. Další oblastí s vysokou koncentrací Bataků je provincie Riau, která sousedí s provincií Severní Sumatra a žije zde 691 000 příslušníků této minority. Na ostrově Jáva se Batakové vyskytují ve všech místních provinciích a celkově jich zde žije 550 000. Dalšími provinciemi, kde Batakové tvoří významnou část obyvatel, jsou provincie Západní Sumatra (223 000) a Ačeh (147 000). V dalších provinciích, kde Batakové žijí, netvoří dominantní minority a jejich počty se pohybují v řádech od 10 do 100 tisíc. Batakové, kteří nežijí na Sumatře, v průběhu let migrovali a respondentka Elserida (21 let) k tomu dodává: „*Mnoho Bataků žije na Jávě. Už dříve hojně migrovali ať za prací nebo za lepším životem. Mnoho mých přátel a známých stále odchází a míří*

⁹² U.S. and World Population Clock: Most Populous Countries [online]. 1.7. 2019 [cit. 2020-01-06]. Dostupné z: <https://www.census.gov/popclock/>

⁹³ Počet obyvatel provincie Severní Sumatra v letech 2010 a 2018, Zdroj: vlastní zpracování, data převzata z *Statistical Yearbook of Indonesia 2019*, str. 84

⁹⁴ Demography of Indonesia's Ethnicity, Institute of Southeast Asian Studies, Aris Ananta a spol. Singapore, 2015, s.122. ISBN 978-981-4519-88-5

hlavně na Jávě, kde je dostatek pracovních příležitostí pro vystudované profese. I já sama se tam chystám přestěhovat a najít si práci, ve které vidím svou lepší budoucnost.“

Přestože jsou Batakové čtvrtou nejpočetnější etnickou skupinou v Indonésii, jejich jazyk batačtina se řadí až na 10. místo v celkovém pořadí. Tento jev je způsobený tím, že většina Bataků používá v běžném životě jako rodný jazyk indonéštinu, kterou se dorozumívají s rodinou či mezi přáteli. Je zajímavé, že indonéština, dle již zmíněného výzkumu z roku 2010, není nejpoužívanějším jazykem Indonésie. Tím je jazyk používaný na Jávě, tedy javánština, který má okolo 68 210 000 mluvčích. Jazykem *Bahasa Indonesia*, což je v češtině indonéština, mluví zhruba 42 688 000 a mezi ně můžeme zařadit také Bataky, kteří batacky již nemluví, nebo batačtinu nepovažují za svůj rodný jazyk.⁹⁵

5.3.2. Ekonomické souvislosti

Zemědělství a průmysl

Na indonéských ostrovech převládá tropické klima s klasickým střídáním období sucha a monzunových dešťů. Vlhkost vzduchu se zde pohybuje kolem 80 % a celoroční průměrná teplota je 27,41°C. V roce 2019 byly naměřeny v provincii Severní Sumatra následující teplotní hodnoty: minima 21°C a maxima 36,20°C.⁹⁶ Oblast je velmi úrodná díky častým srážkám, které v roce 2019 činily 2 388,10 mm. Ze statistických údajů vyplývá, že zde bylo 131 deštivých dní a dalších 194 dní s trvalým slunečním svitem.⁹⁷ V provincii je teplo a dostatečné vlhko, takže se zde daří nejen farmářům, ale také nadnárodním korporacím, které na tomto území pěstují ve velkém.

Mezi plodiny s největším výnosem v provincii Severní Sumatra považujeme: rýži (1 186 349 tun), kukuřici (1 519 407 tun), banány (112 328 tun) a pomeranče (304 400 tun). Indonésie ve své výroční zprávě dále uvádí plodiny s každoroční vzestupnou výnosností a to: gumu, kokos, palmový olej, kávu, čaj a hřebíček. Pro zajímavost také uvádí plodiny, u kterých je od roku 2005 prokazatelné snížení produkce jako např. cukrová třtina nebo tabák.⁹⁸

⁹⁵ Demography of Indonesia's Ethnicity, Institute of Southeast Asian Studies, Aris Ananta a spol. Singapore, 2015, s.122. ISBN 978-981-4519-88-5, strana 289.

⁹⁶ BPS - STATISTICS INDONESIA. *Statistical Yearbook of Indonesia 2020* [online]. 2020, (Publication Number: 03220.2003) [cit. 2020-3-14]. ISBN 978-602-438-328-2., strana 34.

⁹⁷ Tamtéž, strana 27.

⁹⁸ Tamtéž, strana 298.

Indonésie je jedním z největších producentů palmového oleje. Spolu s Malajsií vyprodukuje celých 87% světové produkce tohoto rostlinného tuku.⁹⁹ Na Severní Sumatře je průmyslová oblast Sei Mangkei v regionu Simalungun, kde se nachází největší plantáže v této provincii. Intenzivní pěstování palmy olejné má devastující účinky na indonéské životní prostředí a také na potravinovou bezpečnost místních komunit. V roce 2018 indonéský prezident Joko Widodo podepsal moratorium na rozvoj nových rostlinných produktů pro produkci palmových olejů a nařídil přezkum současných plantáží.¹⁰⁰

V provincii Severní Sumatra bylo v roce 2019 vyprodukováno 6 163 800 tun palmového oleje. Za čtyři roky se produkce této poptávané komodity v celé Indonésii zvýšila téměř o 1/3 na 29 637 500 tun (údaje z roku 2015 a 2019).¹⁰¹

Vybrané makroekonomické ukazatele Indonésie

Následující tabulka č. 3 uvádí vybrané makroekonomické ukazatele, kterými jsou: nominální HDP v běžných cenách, procentuální přírůstek HDP, nezaměstnanost, roční inflace a chudoba. Data se vztahují k celé Indonéské republice a dá se z nich odvodit ekonomický vývoj státu v letech 2014-2018.

	2014	2015	2016	2017	2018
Nominální HDP (v běžných cenách, USD mld.)	856,1	853,4	862,7	906,7	953,7
Přírůstek HDP (%)	5,0	4,8	5,1	5,1	5,18
Nezaměstnanost (%)	6,1	6,2	5,8	5,5	5,2
Roční inflace (% , průměr, ve spotř. cenách)	8,4	3,4	3,0	3,41	3,13
Chudoba (% pop)	11,3	11,1	10,9	10,5	9,8

Tabulka 2: Vybrané makroekonomické ukazatele Indonésie ¹⁰²

⁹⁹Indonésie - dopady pěstování palmy olejné: Plantáže palmy olejné. *Glopoli.org* [online]. 5.6.2015 [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20150704042548/http://glopolis.org/cs/palmovy-olej/indonesie/>

¹⁰⁰IDNES.CZ: Prezident Indonésie vyrazil do boje s palmovým olejem, zastavil vznik plantáží [online]. 24. září 2018 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/palmovy-olej-indonesie-malajsie-destny-prales-palmove-plantaze-prezident-joko-widodo.A180924_144535_eko-zahranicni_tanc

¹⁰¹Tamtéž, strana 300.

Indonésie je největší ekonomikou jihovýchodní Asie a patří do skupiny dvaceti největších ekonomik světa G-20. Nominální HDP Indonésie činilo v roce 2018 - 953,7 mld. USD. Celkové HDP státu tvoří sektor služeb 45,8 %, průmysl 40,3 % a zemědělství 13,9 %. V porovnání let 2007 a 2017 přibyl velký podíl Indonésanů pracujících ve službách ze 36,9% na 47 %. Z původních 44,3% obyvatel v zemědělství dnes v Indonésii pracuje 32 % a průmysl se zvedl o 2,2 % na nynějších 21 %. Hlavními průmyslovými sektory jsou těžba ropy a zemního plynu, výroba látek a oděvů. Nejvýznamnějšími zemědělskými produkty jsou palmový olej, rýže, čaj, káva, koření a guma.¹⁰³ Z procentuálního srovnání sektorů je zřetelné, že se Indonéská ekonomika za posledních 10 let přeorientovala ze zemědělství na služby. Indonésie přijala masový turismus a společně s ním i její obyvatele. Hlavním exportním partnerem Indonésie je Japonsko. Obě země spolu podepsaly roku 2008 dohodu o hospodářském partnerství (IJEPA).¹⁰⁴ Tato dohoda představuje pro Indonésii první oboustrannou smlouvu o volném obchodu pro usnadnění přeshraničního pohybu zboží, osob a investic mezi těmito zeměmi.

V roce 2014 se Čína stala pro Indonésii druhou největší exportní destinací po Japonsku. Dále hojně exportuje do Spojených států a Singapuru. Země je bohatá na přírodní zdroje, například ropu, zemní plyn, cín, měď a zlato. Naopak hlavními importními produkty jsou strojírenské výrobky, chemikálie, paliva a potraviny.¹⁰⁵

Index lidského rozvoje

Index lidského rozvoje (v angličtině používaný výraz Human development index, tedy HDI) je prostředek pro srovnání klíčových rozměrů lidského rozvoje, mezi které řadíme: dlouhý a zdravý život, přístup ke vzdělání, životní standard a celkovou vyspělost státu. Tento index se pohybuje v rozmezí 0 až 1 a čím je index blíže 1, tím je úroveň lidských zdrojů vyšší. V roce 2014 byl představen systém mezních bodů (COP), který určuje zařazení pro HDI:

¹⁰² Vybrané makroekonomické ukazatele Indonésie, Zdroj: Indonésie: Souhrnná teritoriální informace. *BusinessInfo.cz: Zastupitelský úřad České republiky v Jakuře* [online]. 16.9.2019 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/indonesie-souhrnna-teritorialni-informace>

¹⁰³ Zvolánek, Pavel. *Indonésie - Ekonomika: Indonésie je největší ekonomikou jihovýchodní Asie* [online]. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <http://www.thajsko.com/indonesie/ekonomika/ekonomika.htm>

¹⁰⁴ Indonesia-Japan Economic Partnership Agreement (IJEPA). *Indonesia-investments.com* [online]. 22 Ledna 2015 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.indonesia-investments.com/news/todays-headlines/indonesia-japan-economic-partnership-agreement-ijepa-reviewed/item5244>

¹⁰⁵ Zvolánek, Pavel. *Indonésie - Ekonomika: Indonésie je největší ekonomikou jihovýchodní Asie* [online]. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <http://www.thajsko.com/indonesie/ekonomika/ekonomika.htm>

- Velmi vysoký lidský rozvoj (COP3) - 0.800,
- Vysoký lidský rozvoj (COP2) - 0.700,
- Střední lidský rozvoj (COP1) -0.550.

Následující tabulka zobrazuje index HDI pro Indonésii a pro provincii Severní Sumatra v letech 2014 až 2018. Až v roce 2016 byla zařazena republika Indonésie do COP2, tedy mezi státy s vysokým lidským rozvojem.

HDI	2014	2015	2016	2017	2018
Indonésie	0,683	0,696	0,700	0,704	0,707
Severní Sumatra	0,689	0,695	0,700	0,705	0,712

Tabulka 3: Index lidského rozvoje pro léta 2014-2018^{106,107}

Z tabulky je dobře patrné, že index provincie je takřka shodný s indexem státu, až na poslední rok, kde je patrný lehký rozdíl. Z dalších provincií v Indonésii je na tom dle indexu lidského rozvoje nejlépe provincie hlavního města Jakarta, kde je index 0,804 a řadí se tak do COP3. – oblasti, kde je velmi vysoký lidský rozvoj. Naopak nejnižší index má provincie Papua a to pouhých 0,600 a řadíme ji do oblasti se středním lidským rozvojem-COP1.¹⁰⁸

V provincii Severní Sumatra je celkem 2721 škol, z toho je 2531 soukromých a jen 190 státních. Počet studentů za rok 2018/2019 byl zhruba 1 678 075.¹⁰⁹ Povinná školní docházka trvá v Indonésii 9 let a označuje se za tzv. „devítiletku“. Student začíná se studiem na základní škole a na něj navazuje druhý stupeň, tedy střední škola a univerzita.

Respondent Phill (19 let) řekl: *„V naší provincii máme o mnoho více soukromých škol než státních. Já nyní studuji na univerzitě Del Institute of Technology, což je také soukromá univerzita. Naše univerzita hodně financuje rozvoj v našem regionu. Nakupuje nové přístroje a technologie a dává příležitost místním obyvatelům zapojit se do rozvoje a využít naše technologie k pěstování a zpracování. Mnoho Bataků jsou farmáři nebo*

¹⁰⁶ Index lidského rozvoje pro léta 2014-2018, zdroj: BPS - STATISTICS INDONESIA. *Statistical Yearbook of Indonesia 2020* [online]. 2020, (Publication Number: 03220.2003) [cit. 2020-3-19]. ISBN 978-602-438-328-2., strana 255, 714.

¹⁰⁷ Zdroj: UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME: *Human development reports: Indonesia* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/IDN>

¹⁰⁸BPS - STATISTICS INDONESIA. *Statistical Yearbook of Indonesia 2020* [online]. 2020, (Publication Number: 03220.2003) [cit. 2020-3-19]. ISBN 978-602-438-328-2., strana 255.

¹⁰⁹ Tamtéž, strana 166.

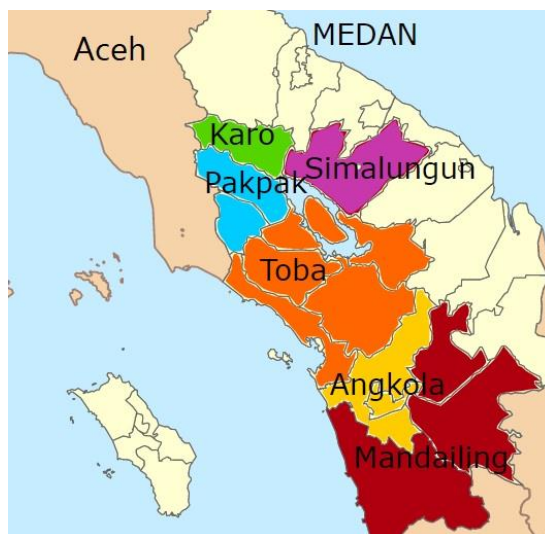
rybáři, a to už po staletí. Spousta z nich nové technologie nevyužívá a zastává starý způsob zemědělství. Tady je prostě problém, že i když jim dáme traktory, tak oni si je neumí opravit a nedokážou zjistit, co se porouchalo. Je tedy jednodušší traktor odstavit, nechat zreznout a vrátit se ke starému způsobu. Přesně takhle fungují Batakové, a to bych chtěl změnit, proto studuji technickou školu, abych mohl pomoci pokroku i tady u nás. “

5.4. Šest batackých kmenů

Cílem této části práce je najít odpověď na výzkumnou podotázku týkající se odlišností příslušníků batacké minority od ostatních obyvatel Indonésie. Jednotlivé batacké kmeny žijí v různých částech regionů provincie Severní Sumatra, a to je důvodem, proč nalezneme rozdíly v jejich kulturních tradicích. Právě touto problematikou se zabývá jedna z dalších výzkumných podotázek, která řeší rozdílnost Bataků žijících v různých geografických oblastech.

V provincii Severní Sumatra žije v současnosti šest batackých kmenů, které se jmenují Toba, Simalungun, Karo, Pakpak, Angkola a Mandailing. Některé z kmenů využívají v rámci svých regionů příznivější klimatické podmínky k vyšší zemědělské produkci, jinde naopak bohatnou Batakové díky vyššímu výnosu z obchodu. Právě rozdílné ekonomické poměry v daných regionech se promítají také do míry zdobení tradičního batackého oblečení, které je součástí kulturní tradice každého kmene.

Na následující mapě je dobře vidět rozdělení všech šesti kmenů v provincii Severní Sumatra. Kmeny Karo a Pakpak na západní hranici provincie sousedí s muslimskou provincií Ačeh, která je na mapě též označena.

Mapa 3: Šest batackých kmenů ¹¹⁰

Všechny kmeny využívají jako mateřský jazyk batačtinu, která se díky regionálnímu odloučení rozdělila na dvě hlavní větve, a to severní a jižní. U severní větve se jedná o podobné dialekty a u jižní o vzájemně srozumitelné dialekty. Systém jazyka funguje u všech batackých kmenů na podobném základě. Nyní budou popsány jednotlivé batacké kmeny a jejich kulturní specifika.

TOBA

Lidé kmene Toba žijí v oblasti jezera Toba, kam náleží i vnitrozemský ostrov Samosir. Toba je nejpočetnějším batackým kmenem, který žije na Severní Sumatře a čítá přibližně 3 672 500 členů.¹¹¹ Jejich jazyk je označován jako *Toba Batak*. Někdy jsou tito Batakové právě díky své početnosti označováni jako „klasičtí“ Batakové. Respondentka Khairin (59let) zmínila následující: „*Je pravda, že někteří náš kmen Toba označují za klasický, ale to je zřejmě jen díky tomu, že nás je nejvíce ze všech Bataků. Mě osobně to přijde nefér, právě v závislosti na ostatních kmenech, které nejsou tak početné a mají stejně bohatou kulturní tradici. My Batakové jsme všichni z jednoho těsta a máme stejné předky a nemělo by se mezi námi rozdělovat, zda je někdo pravý či klasický Batak. Všichni jsme jeden národ.*“

¹¹⁰ Šest batackých kmenů, Zdroj: [online], [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: https://ikat.us/ikat_sumatra_batak.php

¹¹¹ Yulianti H, Olivia. *THE STUDY OF 'BATAK TOBA' TRIBE TRADITION WEDDING CEREMONY* [online]. 2014 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <http://eprints.polsri.ac.id/1410/2/Chap%20I.pdf>

Z konstatování respondentky Khairin „*Všichni jsme jeden národ,*“ lze usoudit, že ačkoliv existují rozdílné batacké kmeny v různých regionech provincie Severní Sumatra, samotní členové této minority se považují za jeden národ. To je dosti překvapivá reakce, pokud vezmeme v potaz rozdílnost jednotlivých etnických skupin, tedy batackých kmenů. Je tedy otázkou, co je hlavním důvodem kolektivní soudržnosti jednotlivých etnických skupin? Odpověď na tuto řečnickou otázku nalezneme v podkapitole č. 5.5.3 *Marga a rodový systém*, kde se píše o tom, že všichni Batakové pocházejí z jednoho předka a všechny *margy* jsou jeho potomky, což říká tradiční batacká víra.

Obrázek 2: Tradiční oblečení kmene Toba ¹¹²

Na obrázku č.2 je dvojice členů kmene Toba v tradičním oblečení. Pro tento kmen je typické, že dámy nosí zdobenou čelenku, a nikoliv čepici, jak bude ukázáno u ostatních batackých kmenů. I muž má tuto čelenku vyšitou na okraji své čepice. Nutno podotknout, že čelenka je doplněna zlatými ozdobami, ale v chudých rodinách může být čelenka bez tohoto zdobení. Žena i muž mají přes sebe přehozené tradiční batacké šály zvané *ulos*. Tomuto tradičnímu oděvu bude dále věnována jedna z podkapitol. *Ulos* je vyveden v tradičních barvách tedy červené, bílé a černé a může být dále vyšit různými ornamenty typickými pro danou osobu (postoj ve společnosti, rodinný stav,..).

V batacké společnosti každý jedinec náleží ke klanu, s nímž má společné příjmení a na základě něj se pak identifikuje. Jak již bylo řečeno, tyto klany neboli *margy* jsou patrilineární a předávají se po mužské linii. K nejpoblárnějším příjmením kmene Toba patří následující: *Pardede, Napitupulu, Panggabean, Siahaan, Sihombing, Sitorus,*

¹¹² *Tradiční oblečení kmene Toba*, Zdroj: [online], [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://shopee.co.id/PAKAIAN-ADAT-BATAK-TOBA-i.68977210.1407883198>

Pandjaitan, Silalahi, Marbun, Lumban, Tobing a Simatupang. Respondentka Khairin (59let) z kmene Toba dále řekla: „*Naše příjmení určují naši pozici ve společnosti. Pokud se potkají dva lidé, okamžitě se představí, aby věděli, kdo do jakého klanu patří a kdo je s kým příbuzný. Mnoho rozhovorů běžného života začíná právě touto situací. Nejdříve se deset minut mluví o tom, kdo koho zná z toho či onoho kmene a kdo se s kým sezdal. Až poté se přistoupí k tématu, které chtěli řečníci probírat. Ach ano, Batakové velmi rádi mluví o klanech a svých příbuzných. Nebojím se dokonce říct, že to z nás dělá velmi společenské lidi.*“

Batakové jsou velmi dobří zemědělci, rybáři a v minulosti byli i dobrými lovci. Dnes není mnoho volné zvěře, kterou by mohli lovit. Proto se věnují mnoha profesím. Jsou to obchodníci, kteří pracují v soukromém či veřejném sektoru. Celá řada úspěšných Toba Bataků pracuje v zahraničí, kde jsou vládními úředníky, právníky nebo úspěšnými podnikateli.¹¹³

Respondentka Lily (17 let), jejíž otec je farmář, uvedla: „*Jsem z kmene Toba a má rodina se již po několik generací žíví farmařením, stejně jako většina lidí v této oblasti. Batakové jsou dobrými farmáři či rybáři a mají k tomu dobré podmínky na březích jezera Toba. Má rodina pěstuje na poli rýži. Mezi typické plodiny pěstované na Sumatře ještě patří káva a také andaliman, což je náš místní pepř, který má trochu kyslejší chuť do citrónu. Káva se na Sumatře pěstuje ve velkém. Farmáři ji pak vozí na výkupní místo, odkud si jí kupuje například Starbucks. My Bataci jsme velkými milovníky kávy.*“

KARO

Karo je jednou z etnických skupin, které obývají náhorní plošinu Karo na severní Sumatře. Jméno tohoto kmene vzniklo odvozením od této náhorní plošiny, po které je pojmenovaný také jeden z regionů provincie Severní Sumatra. V regionu Karo se nachází sopečná hora *Sinabung*, která byla v klidovém režimu po 400 let až do roku 2010. V tomto roce svou sopečnou činnost obnovila, čímž ochromila provoz v celém regionu. Od té doby jsou zde každým rokem pravidelné sopečné erupce, přičemž ta poslední proběhla

¹¹³ *MengenalLebihDalamBerbagaiJenis Suku Batak dan Budayanya* [online]. 15. 3. 2016 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://callmefadh.wordpress.com/2016/03/15/mengenal-lebih-dalam-berbagai-jenis-suku-batak-dan-budayanya/>

9. června 2019. Tato erupce vyslala do vzduchu ohromný sloupec popela a kouře až do výšky 7 000 metrů,¹¹⁴ což v té době značně ovlivnilo leteckou dopravu nad Sumatrou.

Kmen Karo má svůj vlastní dialekt zvaný Karo a odhaduje se, že jím v celé Indonésii hovoří okolo 1 200 000 příslušníků tohoto kmene. Co se náboženství týče, Batakové kmene Karo následovali své tradiční, tedy animistické náboženství a několik desítek let odolávali přijetí křesťanské víry. Zlom nastal až s nařízením indonéské vlády, která v letech 1965-1966 přinutila své obyvatele k tomu, aby si vybrali jedno z oficiálních náboženství. Během čtyř let se tak nechalo pokřtít až 60 000 příslušníků kmene Karo Bataků. V 80. letech se takto masivní křest Bataků kmene Karo opakoval prostřednictvím modelu evangelizace rodinného přístupu. Ten říká, že pokud chce být křesťanská rodina věrná svému poslání, musí dobře chápat, odkud sama vychází. Podstata evangelizace totiž začíná u rodiny, ve které se nepředává jen fyzický život, ale i ten duchovní.¹¹⁵ Při předávání křesťanské víry a náboženské praxe je nutné připomínat také úlohu prarodičů, neboť jsou to právě oni, kteří jsou svědky mezigeneračního spojení, strážci tradic a lidské moudrosti, modlitby a dobrého příkladu ostatním. Díky této další vlně evangelizace došlo k nárůstu počtu věřících, což vytvořilo problém pro církev, která v té době neměla dost pastorů, kteří by mohli učit nové členy křesťanské víře. Aby se uspokojily dané potřeby, byli starší a jáhni vyškoleni natolik, že mohli částečně převzít úlohu pastorů, například tím, že vedli bohoslužby. V další vlně bylo založeno například školící středisko a později také škola evangelistů.¹¹⁶

Na následujícím obrázku můžeme vidět dvojici kmene Karo v tradičním oděvu, na kterém dominují červená a černá barva, které doplňují šperky ze zlata. Všechny dámské klobouky jsou ve tvaru trojúhelníku a mají zepředu zlaté zdobení. Naopak mužský klobouk se nápadně podobá tvaru typického batakého domu, který je z obou stran špičatý. Tento tvar klobouku symbolizuje buvolí rohy. Při popisu tradičního oděvu kmene Karo nesmíme zapomenout na tradiční šály *ulos*.

¹¹⁴ Addi M Idhom. *GunungSinabungMeletusHariIni: TinggiKolomAbu 7000 Meter* [online]. 9. června 2019 [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: <https://tirto.id/gunung-sinabung-meletus-hari-ini-tinggi-kolom-abu-7000-meter-eb9k>

¹¹⁵ Rodina a evangelizace. *Socialninauka.cz* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.socialninauka.cz/dokumenty/dalsi-dulezite-dokumenty/strukturovane-relatio-finalis/rodina-a-evangelizace/>

¹¹⁶ *Worldcouncilofchurches: Karo Batak Protestant Church* [online]. [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: <https://www.oikoumene.org/en/member-churches/karo-batak-protestant-church>

Obrázek 3: Tradiční oblečení kmene Karo ¹¹⁷

PAKPAK

Pakpak je historicky nejmladším a také nejméně zdokumentovaným kmenem batacké společnosti na severní Sumatře. Tento kmen obývá region Dairi, který je velice kopcovitý a má chladné podnebí, které je zapříčiněno větrem proudícím z oblasti Indického oceánu. Od názvu tohoto regionu je odvozen také název kmene PakPak, který lze zaměnit se synonymem názvu Dairi. Představitelé tohoto batackého kmene můžeme nalézt také v ostatních regionech na Sumatře, protože se v rámci dlouholeté migrace stěhují nejen za prací do ostatních částí Sumatry. Oblast Dairi batackého kmene Pakpak se dříve dělila na 5 oblastí,¹¹⁸ což zapříčinilo vznik rozdílných kulturních hodnot, které přetrvávají dodnes. Toto území se rozkládá nedaleko západního pobřeží Sumatry a sousedí s provincií Ačeh. První dvě z celkových pěti historických oblastí kmene Pakpak se nachází právě u hranic s provincií Ačeh, ve které převládá islámská víra, a to v podobě 98,6 % z celkového počtu obyvatel. Tento sousedský vztah ovlivnil také vyznání Bataků kmene Pakpak žijících ve zmíněných oblastech sousedících s provincií Ačeh tím, že přijali islám.¹¹⁹ Další tři z celkových pěti historických oblastí kmene Pakpak se nachází jižněji,

¹¹⁷ *Tradiční oblečení kmene Karo*, Zdroj: [online], [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://archipelagoindonesia.wordpress.com/2015/02/05/tour-in-north-sumarta/>

¹¹⁸ BRAKEL-PAPENHUIJZEN, Clara. *Dairistories and Pakpakstorytelling: a storytellingtraditionfromtheNorthSumatranrainforest*. Boston: Brill, [2014]. str.26.

¹¹⁹ Viner, A.C. a Kaplan, E.L. *JournaloftheMalaysianBranchoftheRoyalAsiatic Society: TheChangingPakpak Batak* [online]. , str.93-105 [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41492901>

také v provincii Severní Sumatra. Co se náboženství týče, jsou oproti prvním dvěma naopak protestantského vyznání.

V minulosti těchto pět oblastí spojovaly pouze cesty v džungli, které nebylo jednoduché zdolat, protože se jednalo o náročné horské výstupy. Mezi oblastmi tak vážla komunikace, která zapříčinila vznik různých dialektů v rámci jednoho kmene. Mateřským jazykem kmene Pakpak je jazyk stejnojmenného názvu, tedy Pakpak. Respondentka Gratia (21let) popsala jazyk Pakpak následujícím způsobem: „Zajímavé je, že my uvádíme jejich jazyk jménem Pakpak, tedy podle jejich kmene, ale oni sami svůj jazyk nazývají podle oblasti Dairi. Mluvcích jazyka Pakpak neustále ubývá v důsledku lidí, kteří se do této oblasti stěhují a mluví indonésky. Tím, jak se tento jazyk méně používá, ztrácí tak na intenzitě, a i mladí se ho hůře učí. To vím z vlastní zkušenosti. Jazyk je potřeba stále dokola procvičovat, a hlavně jím i psát, ale my batacky mluvíme převážně jen doma s rodiči.“

Z výpovědi respondentky Gratii lze tedy usoudit, že pokud jazyk Pakpak nepodstoupí v brzké době svou revitalizaci, hrozí jeho zánik. Proč? Protože se mění intenzita jeho používání a mohou za to hlavně mladí lidé, kteří raději volí ke komunikaci snazší indonéštinu než svůj mateřský jazyk Pakpak. Na udržení tohoto jazyka v oblasti Dairi mají negativní dopad také sňatky s dalšími kmeny mimo toto území, jakožto i příliv migrantů do oblasti kmene Pakpak.

Obrázek 4: Tradiční oblečení kmene Pakpak ¹²⁰

¹²⁰ Tradiční oblečení kmene Pakpak, Zdroj: [online], [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://www.inzli.com/p/2009244249711483329>

Je důležité upozornit na změnu ve způsobu tradičního oblékání u kmene Pakpak v souvislosti s využitím populárních šálů *ulos*. V případě tohoto kmene se mění názvosloví pro tradiční *ulos* a to na *oles*, který je utkaný z černé, červené a bílé bavlny. *Oles* je společností brán jako mistrovský módní doplněk a zajímavý je jeho filozofický a magický význam, který má symbolizovat teplo duše a vázat vztah muže a ženy. Oproti jiným batackým kmenům nevyužívají příslušníci kmene Pakpak zlato ve formě šperku ani ozdoby, a naopak jím prošíávají ve formě nitě své šaty, šály a čepice. Ani na tomto páru nesmí chybět přes pravé rameno přehozený již zmíněný *oles* jako součást tradičního batackého oblečení.

Za zmínku ještě stojí součást kulturního dědictví kmene Pakpak, starověká kulturní památka tzv. *mejan*, což je kamenná socha ve tvaru muže sedícího na koni se sloní hlavou. Tato vytesaná socha muže znázorňuje tehdejšího místního vládce. Sochy *mejan* byly umístěny na vesnických branách, aby odrazily katastrofy, mor a neštěstí.¹²¹ Dnes se zde setkáme s rozpadlými sochami, na kterých se podepsal čas. Moderní umění se k této starověké památce vrací a vznikají okázalá díla z nevšedních materiálů.

SIMALUNGUN

Kmen Simalungun žije ve stejnojmenném regionu a hranice oblasti tvoří kmen Toba na jihu a kmen Karo na severu. Na Severní Sumatře žije přibližně 441 382¹²² Bataků kmene Simalungun. V západní literatuře, obzvláště do 19. století, byl kmen Simalungun známý spíše jako *Hataran* nebo „východní Batakové,“ kvůli jejich výskytu na východní straně jezera Toba¹²³.

Klany kmene Simalungun se skládají ze čtyř původních klanů králů v Simalungunu, jmenovitě: *Damanik*, *Purba*, *Saragih*, *Sinaga*. Kromě výše uvedených klanů existovaly také klany, podílející se na chodu teritoria z vnějšího prostředí, které se ovšem do čtyř uvedených klanů postupem času začlenily.

Příslušníci batackého kmene Simalungun jsou známí pro svou zdvořilou a něžnou povahu ctící patrilinéární systém. Mezi hlavní obřady životního cyklu lze obecně zařadit

¹²¹ *Mejan*, PatungBerkekuatanMistik Suku Pakpak. *Gobatak.com* [online]. Jun 2, 2012 [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <http://www.gobatak.com/mejan-patung-berkekuatan-mistik-suku-pakpak/>

¹²² Yulianti H, Olivia. *THE STUDY OF 'BATAK TOBA' TRIBE TRADITION WEDDING CEREMONY* [online]. 2014 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <http://eprints.polsri.ac.id/1410/2/Chap%20I.pdf>

¹²³ Informace byly nasbírány v rámci terénního výzkumu v Muzeu batacké kultury ve městě Balige. (*The Batak Museum and the TB Silalahi Center by the Shores of Lake Toba*)

narození dítěte, manželství a smrt příslušníka klanu. Jakmile se dítě narodí, dostane jméno, které mu vybrali pečlivě členové jeho klanu. Během dětství pak dítě čekají různé obřady, mezi které patří například stříhání vlasů. *Marga* je u kmene Simalungun předávána další generaci skrze muže. Pokud mají Batakové stejné příjmení, jsou bráni jako sourozenci, tudíž jim není dovoleno uzavřít manželský sňatek. Tento zákon ctí všechny bataké kmeny, nejen Simalungun.

V mýtech o lidech kmene Simalungun se říká, že byli na zem posláni duchem *Naibata* vybaveni silou a vědomostmi ducha *Sinumbah*, který může přebývat v různých objektech, jakou jsou například kuchyňské náčiní nebo nábytek. Další mystickou postavou tohoto kmene je duch mrtvých tzv. *Simagot*. Lidé kmene Simalungun věří, že je zapotřebí, aby byli všichni tři výše uvedení duchové spokojení, a proto jim poskytují oběti věcné či morální. Věcné oběti není potřeba nikterak popisovat, protože se jedná o věci hmotné podstaty. Mezi morální oběti můžeme zařadit odříkání nebo slib věřícího danému duchovi.¹²⁴

August Theis byl německým misionářem, který dorazil na Sumatru roku 1902. Ludwig Ingwer Nommensen mu přidělil oblast Simalungun, aby zde řídil nenásilnou christianizaci místního domorodého obyvatelstva. Během ní se podařilo vystavět několik kostelů a dodnes si ke dni 2. září 1903 připomínají Batakové otevření prvního z nich ve městě PematangSiantar. Tento den je navíc brán jako den příchodu Boha do regionu Simalungun.

První překlad Bible do domorodého batakého jazyka kmene Simalungun byl sepsán Batakem WismaremDjaulungemSaragihemSumbayakem, který byl pokřtěn v roce 1910. Wismar navíc sepsal první slovník Simalungun a úspěšně prosazoval školní docházku v této oblasti spíše než v regionu kmene Toba. Podílel se také na nošení tradičního simalungunského oblečení a produkci hudby v kostele. Jeho úsilí nakonec vedlo k vytvoření odlišné protestantské církve nazvané Simalungun protestantská křesťanská církev.¹²⁵

¹²⁴ *MengenalLebihDalamBerbagaiJenis Suku Batak dan Budayanya* [online]. 15. 3. 2016 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://callmefadh.wordpress.com/2016/03/15/mengenal-lebih-dalam-berbagai-jenis-suku-batak-dan-budayanya/>

¹²⁵ *SimalungunProtestant Christian Churh* [online]. [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <http://gkps.or.id/>

Obrázek 5: Tradiční oblečení kmene Simalungun ¹²⁶

Tradiční oblečení tohoto kmene nás na první pohled neupoutá zlatými šperky ani blyštivými doplňky. Oproti oblečení jiných batakých kmenů zde ústřední roli hrají pestrobarevné čepice a tradiční šála *ulos*. Dámská čepice má tvar převrácené lodičky, která má na krajích štrapse, a nikoliv zlaté ozdoby. Naopak mužská čepice má oválný spodek a v její polovině se kraje sbíhají do špičky, což je ku příkladu rozdíl oproti mužům kmene Pakpak, kde má čepice tvar kuželu.

ANGKOLA

Tento kmen žije v jižní části Severní Sumatry v regionech jižní Tapanuli mezi dvěma kmeny Toba a Mandailing. Jeho název je odvozen od řeky Angkola, která touto oblastí protéká. Populace kmene Angkola žijícího v tomto regionu činí 623 214 obyvatel.¹²⁷ Batačina kmene Angkola patří mezi jižní bataké jazyky a má tedy blízko jak k jazyku Toba, tak především k jazyku Mandailing, se kterým má společnou abecedu složenou z 21 písmen. Nejde jen o blízkost jazyků. Podobné jsou si kmeny Angkola a Mandailing i kulturně a hlavně nábožensky. Oba kmeny vyznávají islám a jsou z 98 % muslimské.

¹²⁶ *Tradiční oblečení kmene Simalungun*, Zdroj: [online], [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://www.sejarah-negara.com/872/pakaian-adat-sumatera-utara/?amp>

¹²⁷ Yulianti H, Olivia. *THE STUDY OF 'BATAK TOBA' TRIBE TRADITION WEDDING CEREMONY* [online]. 2014 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <http://eprints.polsri.ac.id/1410/2/Chap%20I.pdf>

Vliv islámu přišel z jihu Sumatry na počátku 19. století. Přestože většina zdejších obyvatel věří v islám, najdou se zde i křesťané hlavně v okolí města Sipirok, které je největším městem v jižním regionu Tapanuli. Při návštěvě města se tak nabízí pohled na oba svatostánky tzn. jak mešitu, tak kostel.

Animistické přesvědčení u některých Bataků dodnes nezmizelo. Stále existují tradiční léčitelé zvaní „*ompungdukun*“, které mohou lidé navštěvovat se svými problémy. Lidé navštěvující léčitelé zpravidla věří v sílu magických kouzel, a proto je stále navštěvují, i když se vůči nim vymezují někteří muslimští duchovní v tomto regionu.¹²⁸

Vzájemnou náboženskou symbiózu kmene Angkola popisuje ve výpovědi také respondent Donni (20 let), který říká: „*Náboženství si je vždy velmi blízké s danou kulturou, spíš jakoby se proplétaly. Můj kamarád, který bydlí v této oblasti a je z kmene Angkola říkal, že je běžné, že konec modliteb je ukončen zvoláním Horas, což je naopak náš typický bataký pozdrav*“. Během náboženských obřadů se pojí domorodé zvyky s muslimskými modlitbami. Použití arabského jazyka spolu s jazykem Angkola se již staly běžnou součástí obřadů v této době.¹²⁹

Tradiční oblečení kmene Angkola obsahuje nám již známý šál *ulos*, kterému se v případě tohoto kmene říkáme *ules*. Etnická skupina kmene Angkola se se svým stylem oblékání nápadně podobá kmeni Mandailing. Dá se říct, že jejich oblékání je takřka totožné, alespoň jak potvrzuje další z respondentů Gratia (21 let), jejíž matka pracuje v rodinné firmě specializující se na výrobu *ulos* a tradičních oblečení: „*Pánské i dámské obleky u kmenů Angkola a Mandailing jsou téměř stejné. Liší se pouze tvarem dámské pokrývky hlavy, která má malinko jiný tvar. U kmene Angkola je více do špičky než u kmene Mandailing. Jejich zlaté pokrývky hlavy mají více spláclé strany a jsou na nich vzory jakýchsi proužků odbíhajících do krajů. U kmene Angkola můžeme navíc pozorovat na spodních okrajích zlatou tyč, na které jsou zavěšeny další ozdoby. Pamatuji si, jak mi maminka kdysi říkala, že tyto honosné zlaté čepice nebo spíše ozdoby hlavy nosí Batakové z jihu. Do této oblasti kdysi proudilo mnoho financí z bohatého obchodu s jihem Sumatry a oni si to mohli dovolit. Toto tradiční oblečení je vzácné a dědí se po generace.*“

¹²⁸ Peoplegroups: Batak Angkola in Indonesia. *Joshua Project. A ministry of Frontier Ventures* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: https://joshuaproject.net/people_groups/10718/ID

¹²⁹ AMRI, Yusni. *Mangupa, An Oral Tradition of Angkola Community* [online]. Budapest International Research and Critics Institute, June 2018, str.57 [cit. 2020-02-27]. ISSN 2615-3076.

Obrázek 6.: Tradiční oblečení kmene Angkola¹³⁰

MANDAILING

Mandailing je název regionu, který obývá stejnojmenný bataký kmen v nejjižnější části provincie Severní Sumatra. První skupiny, které přišly do této oblasti byly *Lubis* a *Nasution*. Později je následovaly *Siregar* a *Harahap*. Právě *Nasution* a *Lubis* jsou největšími klany v kmeni Mandailing. Z dalších, poměrně menších klanů, jsou to pak: *Pulungan*, *Harahap*, *Matondang* a *Rangkuti*. Bataků kmene Mandailing je dle nejnovějšího sčítání lidu kolem 1 264 000.¹³¹

Obyvatelé Mandailingu jsou známí jako velcí cestovatelé. Stále více Bataků migruje nejen do různých regionů v zemi, ale také po celém světě. Indonéská vláda považovala Mandailing za jeden z hlavních kmenů v zemi. Tento kmen si vede podrobné záznamy rodokmenů, protože se jedná o rodinnou tradici. V Malajsii dnes žije více než sto tisíc Mandailing Bataků, a ti jezdí ve velkém počtu zpět na Sumatru navštěvovat své předky, jelikož je tradicí udržovat silné pouto a jednotu rodiny mezi příslušníky Mandailing. Jazyk mandailing se stále používá i u Bataků, kteří se přistěhovali do Malajsie.

O „Mandailing“ se říká, že je složením slov *mande*, což znamená „matka“, a *hilang*, což znamená „ztraceno“. Ve volném překladu toto spojení může znamenat „ztracená matka“.¹³²

¹³⁰ *Tradiční oblečení kmene Simalungun*, Zdroj: [online], [cit. 2020-02-25], Dostupné z: <https://www.pinterest.depin645914771529567463lp=true>

¹³¹ Peoplegroups: Mandailing in Indonesia. *Joshua Project. A ministry of Frontier Ventures* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: https://joshuaproject.net/people_groups/10721/ID

¹³² NASUTION, Edi. *Tulila: Muzik Bujukan Mandailing: ARECA BOOKS, BOOKS IN MALAY, MUSIC & PERFORMING ARTS*. ArecaBooks, 2007, 180 s. ISBN 9789834283445.

Náboženství kmene Mandailing bylo ve starověku směsicí hinduistického přesvědčení a místního tradičního náboženství zvaného Parmalin. Téměř celý kmen je muslimského vyznání od té doby, co muslimové násilně prosadili islám na začátku 19. století. Mnoho svých tradic museli přizpůsobit islámu.

Batakové mají obecně tři klíčové představy o duši a těle. Za první: *tondi* je duchem člověka a lze ho dočasně oddělit od těla, pokud ho silnější a větší bytost dokáže odnést. Pokud k tomu dojde, provede se zvláštní obřad k vrácení *tondi* do těla jeho majitele. Za druhé: *sahala* je kvalita a množství duchovní síly, kterou člověk má. A za třetí: *begu* jsou duchové mrtvých, kteří žijí v odvráceném světě. Jednoduše řečeno, co lidé dělají během dne, duchové *begu* dělají v noci.

Kmen Mandailing se společně s kmenem Angkola silně ztotožňuje s islámským náboženstvím, a to je zřetelný odklon od ostatních skupin Bataků, u kterých převažuje křesťanství. Tyto kmeny musí neustále vysvětlovat skutečnost, že jsou muslimové, protože většina Indonésanů si myslí, že všichni Batakové jsou křesťané.¹³³

Ani u posledního kmene nesmíme opomenout zmínit tradiční oblékání, i když je velmi podobné již zmíněnému oblékání kmene Angkola. Celému oděvu na první pohled dominuje zlatá barva, kterou doplňuje zlatý šperk na hlavě dámy. Červená barva je z pravidla základní barvou oděvu, ale postupem moderní doby se zde objevuje i barevná obměna. Typická červená znázorňuje život a bytí na této planetě, a proto je jednou ze základních barev Bataků společně s bílou, která symbolizuje narození a černou, která značí podsvětí. Tradiční šál *ulos* nesmí chybět. Na níže přiloženém obrázku je pár kmene Mandailing, dáma má *ulos* překřížený přes hrud' a muž přehozený přes pravé rameno. Pánské klobouky jsou s kmenem Angkola totožné.

¹³³ People groups: Mandailing in Indonesia. *Joshua Project. A ministry of Frontier Ventures* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: https://joshuaproject.net/people_groups/10721/ID

Obrázek 7: Tradiční oblečení kmene Mandailing ¹³⁴

5.5. Prvky etnické identity Bataků

Etnicita se utváří prostřednictvím sociálního kontaktu a vzniká vztahem mezi dvěma nebo více skupinami.¹³⁵ V praxi nemá příliš velký význam, jaké existují objektivní kulturní rozdíly mezi skupinami, ale hlavně to, jaké mezi nimi existují vzájemné vztahy. Za důležité pokládáme to, jak jsou tyto rozdíly chápány právě těmi, kterých se vztahy bezprostředně týkají.¹³⁶ Z toho důvodu se práce zaměřuje na otázku: „Jaké kulturní prvky formují etnickou identitu Bataků?“ Z rozhovorů s respondenty vzešlo, že jazyk, rodový systém klanů a styl života, jsou hlavními prvky, které utváří jejich kolektivní identitu. Všechny prvky etnické identity jsou v následující kapitole popsány a doplněny o výpovědi respondentů.

¹³⁴ *Tradiční oblečení kmene Mandailing*, Zdroj: [online], [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://bajupengantinmuslim.co.id/baju-pengantin-batak-mandailing/prewedding-photo-wear-traditional-wedding-costume-from-north-with-regard-to-baju-pengantin-batak-mandailing/>

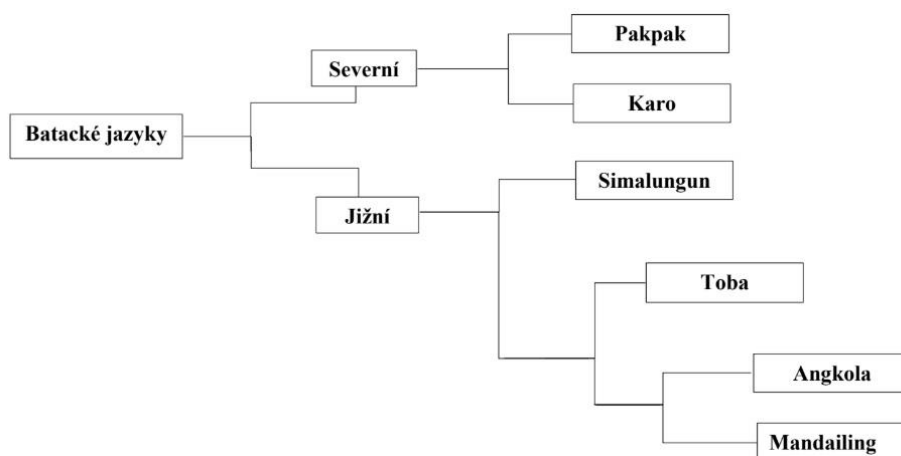
¹³⁵ ERIKSEN, Thomas Hylland, 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-053-7.

¹³⁶ ERIKSEN, Thomas Hylland, 2007. *Antropologie multikulturních společností - Rozumět identitě*. 1. vydání. Praha: Triton. 272 s. ISBN 978-80-7254-925-2.

5.5.1. Batacký jazyk

Batačtina patří do astranéské jazykové skupiny, která je jednou z hlavních světových jazykových rodin. Jazyky, které do ní náleží, můžeme nalézt především na ostrovech jihovýchodní Asie, Madagaskaru, Novém Zélandu a v Oceánii. Batačtina se dle tradičního dělení řadí do západní skupiny a je podskupinou indonéských jazyků.

Batacký jazyk dělíme do dvou hlavních větví, a to severní a jižní. Jazyk kmene Simalungun byl dlouho považován za prostřední jazyk obou větví, ale v současných klasifikacích je uznáván jako součást jižní větve. Na následujícím obrázku je znázorněn diagram rozdělení batackého jazyka na jednotlivé větve.¹³⁷

Obrázek 8: Dělení batackého jazyka¹³⁸

Při studiu severní větve batackého jazyka bylo zjištěno, že je zde z 81% příbuzenská jazyková shoda mezi kmenem Karo a Pakpak. Naopak s kmenem Simalungun existuje jen 30% shoda. Jazyky kmenů Karo a Toba jsou vzájemně nesrozumitelné, jelikož tyto dva kmene nemají společnou hranici a jezero Toba odděluje kmen Karo od přímého kontaktu s kmenem Toba.

V jižní větvi jsou si jazyky kmenů Mandailing a Angkola navzájem velmi blízké. S jazykem Toba jsou tyto dva jazyky srozumitelné, jelikož Mandailing a Angkola z jazyka Toba vycházejí, jak je vidět na obrázku 8. Dělení batackého jazyka.

¹³⁷ *Ethnologue Languages of the world: Batak* [online]. [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.ethnologue.com/subgroups/batak>

¹³⁸ *Dělení batackého jazyka*, vlastní zpracování, data převzata z: [online], [cit. 2020-03-3]. Dostupné z: <https://glottolog.org/resource/language/id/angk1248>

V následující tabulce je ukázán rozdíl v psané batačtině u jednotlivých kmenů. Již výše bylo zmíněno, že Mandailing a Angkola jsou si natolik podobné v psané formě, že kmen Angkola v tabulce chybí. Po důkladném zkoumání tabulky je vidět patrný rozdíl v severní a jižní větvi. Kmeny Pakpak a Karo mají naopak většinu symbolů stejnou.

	Mandailing	Simalungun	Toba	Pakpak	Karo
a	ᯀ	ᯀ	ᯀ	ᯀ	ᯀ
ha	ᯁ	ᯁ	ᯁ	ᯀ	ᯀ
ka	ᯂ	ᯁ	ᯁ	ᯁ	ᯁ
ba	ᯃ	ᯃ	ᯃ	ᯃ	ᯄ
pa	ᯄ	ᯄ	ᯄ	ᯄ	ᯄ
na	ᯅ	ᯅ	ᯅ	ᯅ	ᯅ
wa	ᯆ	ᯆ	ᯆ	ᯆ	ᯆ
ga	ᯇ	ᯇ	ᯇ	ᯇ	ᯇ
ja	ᯈ	ᯈ	ᯈ	ᯈ	ᯈ
da	ᯉ	ᯉ	ᯉ	ᯉ	ᯉ
ra	ᯊ	ᯊ	ᯊ	ᯊ	ᯊ
ma	ᯋ	ᯋ	ᯋ	ᯋ	ᯋ
ta	ᯌ	ᯌ	ᯌ	ᯌ	ᯌ
sa	ᯍ	ᯍ	ᯍ	ᯍ	ᯍ
ya	ᯎ	ᯎ	ᯎ	ᯎ	ᯎ
nga	ᯏ	ᯏ	ᯏ	ᯏ	ᯏ
la	ᯐ	ᯐ	ᯐ	ᯐ	ᯐ
nya	ᯑ	ᯑ	ᯑ		
ca	ᯒ			ᯒ	ᯒ
nda					ᯓ
mba					ᯔ
i	ᯕ	ᯕ	ᯕ	ᯕ	ᯕ
u	ᯖ	ᯖ	ᯖ	ᯖ	ᯖ

Obrázek 9: Batacké písmo jednotlivých kmenů ¹³⁹

Respondentka Lyli (17let) z kmene Toba poskytla následující informace: „Batačtina je pro nás rodným jazykem. Všichni také mluvíme indonésky, protože je to oficiální jazyk Indonésie. Oba jazyky se učíme už odmala. Doma s námi rodiče mluví jen batacky a i ve škole máme pár hodin v batačtině, kde se mimo jiné učíme o rodové tradici a kultuře Bataků. Máme tedy některé hodiny v batačtině a jiné zase v indonéštině. Součástí našeho školního rozvrhu jsou také hodiny psaní batackým písmem, které se v pozdějším

¹³⁹ Zdroj: [online], [cit. 2020-03-3]. Dostupné z: <https://callmefadh.wordpress.com/2016/03/15/mengenal-lebih-dalam-berbagai-jenis-suku-batak-dan-budayanya/>

věku málo trénuje a brzy se tak zapomíná. Velkým problémem je absence knih v batačtině, které bych si mohla přečíst. Doma je nemáme, a proto si raději vezmu nejnovější román v indoněštině a bude to pro mě poutavější čtení. Tady sami vidíte, že se batačtina málo trénuje, i když je povinná ve škole. Používá se hlavně mezi příbuznými a přáteli. Pokud potkám někoho z jiného kmene, bavíme se v indoněštině, protože i kdybychom si některá slova rozuměli, stejně bychom se nedomluvili. Tady na Sumatře snad většina lidí umí indoněšky, výjimkou mohou být staří lidé, kteří nechodili do školy a žijí pouze ve svém regionu a se svým kmenovým jazykem si vystačili celý život. Ano, samozřejmě i takoví Bataci jsou, třeba jedna holčička z vesnice nikdy nebyla v sousedních regionech. Říká, že ji nezajímá, co je jinde a přijde jí důležitější život v klanu a nechce se od něj nikterak odklánět. Ale to mě přijde už jako extrém. Myslím si, že člověk, který necestuje a nepoznává svět, se prostě nerozvíjí.“

Následující tabulku pro výzkum sepsala jmenovaná respondentka Lyli (17let). Jde o deset běžně používaných frází, které jsou sepsány v batackém a anglickém jazyce a následně přeloženy do češtiny. Zvolání „Horas“ je běžně používaný pozdrav v celé provincii Severní Sumatra, která je domovem Bataků. Lidé takto na sebe volají na ulicích, a i turisté si jej oblíbili. Všechny dialogy u Bataků začínají zvoláním „Horas!“.

Batačtina kmene Toba	Angličtina	Čeština
Horas.	Hello.	Ahoj.
Goar hu Lyli.	My name is Lyli.	Jmenuji se Lyli.
Beta mulak.	Let's go home.	Pojďme domů.
Beta mangan	Let's take a lunch.	Pojme na oběd.
Nunga mangan ho?	Have you eaten yet?	Už jsi jedl?
Idia ho saonari?	Where are you?	Kde jsi?
Nunga jam piga saonari?	What time is it?	Kolik je hodin?
Dangadong hepeng hu.	I don't have money.	Nemám peníze.
Marhua ho?	What are you doing?	Co děláš?
Nunga maridi ho?	Have you showered?	Už si se osprchoval?

Tabulka 4: Ukázka batackého jazyka s překladem do anglického a českého jazyka ¹⁴⁰

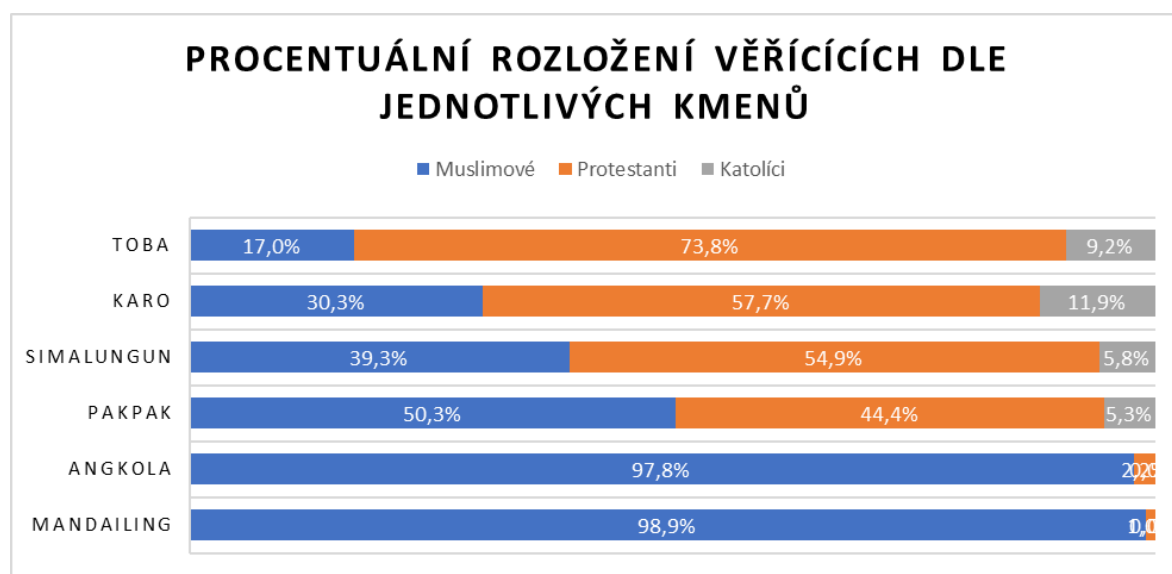
¹⁴⁰ Ukázka batackého jazyka s překladem do anglického a českého jazyka, Zdroj: vlastní zpracování, batacké a anglické věty poskytla respondentka Lyli (17let)

5.5.2. Náboženství

Náboženství je neoddělitelnou součástí batacké kultury prakticky od jejího vzniku. Nejprve mělo formu animistických praktik a později během 19. století přijali Batakové také křesťanství a islám jako součást své kultury. I proto je důležité představit konkrétní počty věřících Bataků a jejich procentuální rozdělení v jednotlivých kmenech. Každý kmen se nachází v jiné části Sumatry, a to mělo v průběhu let velký vliv na šíření islámu a křesťanství.¹⁴¹

Náboženství	Islám	Protest.	Katol.	Hindu.	Budh.	Konfucia. ¹⁴²	ostatní	celkem
Počet věřících Bataků	3 738 660	4 194 282	51 3376	1 476	9 190	315	6 305	8 463 604

Tabulka 5: Počet věřících Bataků jednotlivých náboženství¹⁴³

Graf 2: Procentuální rozložení věřících dle jednotlivých kmenů¹⁴⁴

¹⁴¹ *Biographical sketches of memorable Christians of the past: Ludwig Nommensen, Missionary to Sumatra* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <http://justus.anglican.org/resources/bio/163.html>

¹⁴² *Konfucianismus*

¹⁴³ *Počet věřících Bataků jednotlivých náboženství*, Zdroj: vlastní zpracování, data převzata z *Demography of Indonesia's Ethnicity*, Institute of Southeast Asian Studies, Aris Ananta a spol. Singapore, 2015, s.288. ISBN 978-981-4519-88-5, str.288.

¹⁴⁴ *Procentuální rozložení věřících dle jednotlivých kmenů*, Zdroj: vlastní zpracování, data převzata z *Etnik Batak di Sumatra Utara* [online], [cit. 2020-02-23].

Dostupné z: <http://akhirmh.blogspot.com/2013/01/etnik-batak-di-sumatra-utara-4635.html?m=1>

Dle statistického sčítání z roku 2010 je počet věřících Bataků rozdělen takřka na polovic. V tabulce č. 2. menší část tvoří islám, který převažuje v jižní části batacké oblasti a jedná se především o kmeny Mandailing a Angkola. Na grafu č. 2. je velmi dobře vidět proporční rozdělení jednotlivých náboženství, a právě u těchto dvou kmenů tvoří islám 97,8 % a 98,9 % věřících. Do oblastí Mandailing a Angkola dorazil islám v důsledku hojného obchodování s přístavním městem Barus v regionu jižní Tapanuli. Na severu oblasti u jezera Toba se naopak islám neujal v takové míře jako u předchozích dvou kmenů. Do položky islámu obsažené v tabulce č. 2 řadíme také část Bataků, kteří sice v této batacké oblasti nežijí, ale přijali islám např. na ostrově Jáva, kam v průběhu let přesídlili.¹⁴⁵

Další čtyři kmeny Toba, Pakpak, Karo a Simalungun jsou převážně protestantského vyznání. Právě kmen Toba je nejpočetnějším národem Bataků. A jak vyplývá z grafu č. 2. protestantské náboženství u něj tvoří 73,8 % věřících. Zajímavostí oblasti kmene Toba je také ostrov Samosir, který se nachází uprostřed jezera Toba a většina jeho obyvatel vyznává katolickou víru, čímž se staví do kontrastního postavení vůči zbytku věřících v této oblasti. Ostatním náboženstvím z tabulky č. 2 není dále věnována pozornost z důvodu malého počtu věřících. Konkrétní vývoj šíření náboženství u šesti batackých kmenů autorka práce mj. popisuje v kapitole č. 5.4.

K protestantské víře se vyjádřila také respondentka Clarita (23let) z kmene Toba, která je křesťankou a společně se svými rodiči navštěvuje kostelní mše již od dětství. K tématu šíření křesťanství dodává: *„My Toba Batakové jsme protestanti a máme tady v Balige nejstarší „batacký“ kostel založený už v roce 1917. V rámci šíření křesťanství jsme byli právě my první oblastí, která přijala křesťanství v provincii Severní Sumatra. Třeba kmen Karo přijal křesťanství o několik desítek let později a kmen Simalungun ještě o něco později. To samé platí i o stavbě kostelů, které jiné kmeny stavěly o mnoho let později než my. Víím, že u kmene Karo to bylo třeba ve 40. letech. V našem kostele se mše slouží v batačtině, ale moje babička mi vyprávěla, že už dříve byly vedeny v indonéštině. Myslím si, že tím, že se mše slouží v batačtině, se stala naše víra přístupnější a také zajímavější pro samotné Bataky, kteří byli po mnoho let animisté. Zdůrazňuji, že jsem měla na mysli Bataky žijící v odlehlých venkovských oblastech, kteří si zachovali tradiční styl*

¹⁴⁵Javaindonesia.org: *Population, Religion, and Ethnicity in Java Island* [online]. 2011 [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: <http://www.javaindonesia.org/general/population-religion-ethnicity-java-island/>

života. *Někteří tak žijí až do teď*. “Vyjádření respondentky Clarity jen potvrzuje, jak silné kořeny má křesťanství v batacké kultuře.

Batakové si až do příchodu misionářů a holandských vojáků uchovali své původní náboženství, což byl animismus. Do té doby byli Batakové známí světu jen z cestopisů jako „divoké kmeny“. Dále je Evropané měli spojené s magií a kanibalismem. Tento názor změnili až vlivem systematické christianizace Sumatry holandskými misionáři.¹⁴⁶

Animismus se vyznačuje tím, že všechny entity ať už se jedná o člověka, zvíře, rostlinu či věc mají svou duši. Ta často přetrvá smrt entity, nebo se vrací v nějaké jiné formě. V animismu není vyznačena hranice mezi spirituálním a fyzickým světem. Vše je součástí jednoho celku. Nadpřirozené síly a bytosti mohou přímo i nepřímo ovlivňovat lidský život a jeho jednání. V každé animistické společnosti je nadřazena jedna osoba, která může komunikovat s duchy či jinými magickými bytostmi.¹⁴⁷ Animismus u Bataků se soustředí na duchovní porozumění a vesmír rozděluje do tří říší:

1. Horní svět, kde sídlí Bohové
2. Střední svět, který patří lidem
3. Nižší svět, který je domovem duchů a démonů¹⁴⁸

Animisté stejně jako Batakové věří, že duše zemřelého žije dál, a proto by se s mrtvými mělo zacházet co nejuctivěji. Animisté si zároveň uvědomují, že i člověk je úzce spjat s přírodou a že nemůže některé věci provádět beztrestně. Proto se snaží s přírodou vycházet tak, aby nedocházelo ke zbytečným ztrátám na životech či úrodě. Animismus se od ostatních náboženství liší tím, že se příslušníci této víry za každou cenu nesnaží spasit svou duši a chovat se bez hříchů. Ba naopak jejich chování vychází z potřeby přežít.¹⁴⁹

I v současné době je mnoho Bataků animisty a praktikují tradiční animistické zvyky i v běžném životě, což potvrdili konkrétní respondenti v jednotlivých rozhovorech. Respondenti mj. uvedli, že animistické obřady a modlitby k různým bohům jsou pro mnohé Bataky vlastní. Díky procesu akulturace již samotní Batakové nevnímají rozdíly

¹⁴⁶ KMENT, Petr. *Lidé a země: Batakové: Indonéský kmen, který své odsouzené jedl zaživa* [online]. 30. května 2017 [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/lide-a-zeme/79707/batakove-indonesky-kmen-ktery-sve-odsouzene-jedl-zaziva.html>

¹⁴⁷ KANDERT, Josef. *Náboženské systémy: člověk náboženský a jak mu porozumět*. 1. Graga Publishing., 2010. ISBN 978-80-247-3166-7.

¹⁴⁸ HOCKINGS, Paul. *Encyclopedia of World Cultures. Vol. V, East and Southeast Asia*. G.K. Hall, 1993. ISBN 978-0816118144.

¹⁴⁹ KANDERT, Josef. *Náboženské systémy: člověk náboženský a jak mu porozumět*. 1. Graga Publishing., 2010. ISBN 978-80-247-3166-7.

mezi animismem a svým oficiálním náboženstvím. Paradoxem je, že stále někteří z nich vyznávají celou řadu menších bohů (úrody, slunce, plodnosti atd.), a přitom také věří v Boha, stvořitele lidstva. Čímž lze na závěr konstatovat, že se veškeré animistické praktiky zakořeněné v jejich kultuře sloučily s jejich oficiálním náboženstvím.

5.5.3. *Marga a rodový systém*

Jedním z důležitých atributů při utváření batacké identity je jejich rodové postavení a rodokmen. Řídí se podle nich veškeré slavnosti, jako např. křest novorozence, svatba nebo pohřeb. K pochopení celé rodové problematiky a systému klanů, je vhodné nejprve popsat fungování uvnitř komunity a konkretizovat jednotlivé role členů rodiny při samostatných ceremoniích.

Marga

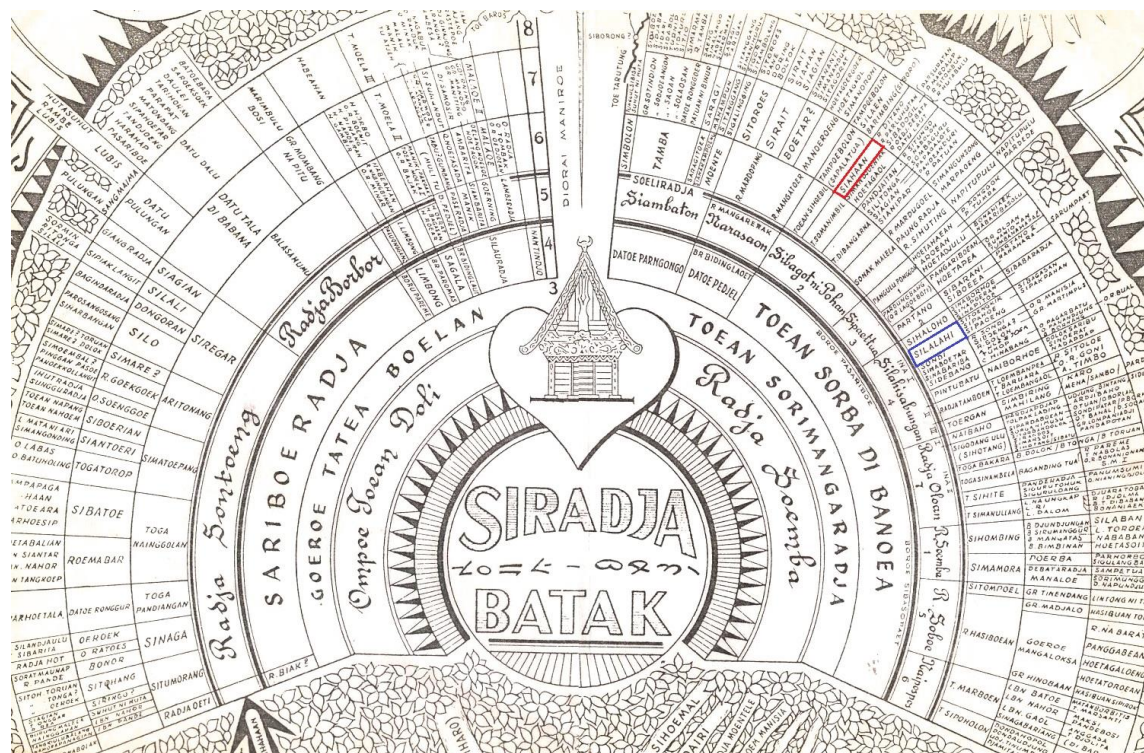
Batacká společnost je patrilinéárně organizována dle jednotlivých klanů známých jako *margy*. Tradiční víra kmene Toba říká, že všichni Batakové pocházejí z jednoho předka jménem *Si Radja Batak*, a všechny *margy* jsou jeho potomky, takže dohromady tvoří jeden národ. Mýtického předka jménem *Si Radja Batak* lze přirovnat k našemu praotci Čechovi, protože stejně jako praotec přivedl svůj lid do Čech, *Si Radja Batak* zahlédl překrásné jezero Toba a rozhodl o tom, že se tam se svým lidem usadí.¹⁵⁰

V rámci batacké společnosti existuje přibližně 500 *marg*, o kterých se batacké děti učí už od mala, což potvrzuje respondentka Duma (31let): „*Margy fungují jako naše příjmení a žijeme s nimi celý život. I když se žena provdá a stane se součástí manželova klanu, své příjmení si nechává. To neplatí o jejich dětech, které již nesou příjmení po svém otci. Každé batacké dítě se od mala učí, kdo patří do jeho margy a které margy jsou příbuzné. Dětským poznávání margy nekončí, učíme se je celý život, protože jejich systém je tak složitý, že musíte znát alespoň základy, abyste se například zorientovali v tom, za koho se provdala vaše teta. Margy mají své zákonitosti, podle kterých si například nemůžete vzít svého paralelního bratrance, ale naopak křížový je pro Vás vhodným ženichem.*“

¹⁵⁰ ARITONANG, Jan S. *Mission schools in Batakland (Indonesia), 1861-1940*. New York: E.J. Brill, 1994. ISBN 90-040-9967-0. str.24.

V knize o náboženských systémech je pojem klan (*marga*) vysvětlen následovně: „Klan je skupina pokrevních příbuzných, kteří odvozují svůj původ v jediné linii od společného předka; členové takovéto skupiny již přesně neznačí vzájemné příbuzenské vztahy (obvyklá genealogická hloubka je čtyři až devět generací) a za svého společného předka mohou považovat jak člověka, tak nějakou mytickou bytost.“¹⁵¹ Tato definice se přesně slučuje s výpovědí respondentky Dumy, která zmiňuje základní podstatu *margy*.

Na následujícím obrázku je znázorněný diagram všech klanů, v jehož středu nalezneme zmiňovaného mytického předka *Si Radja Batak*. Na pravé straně nalezneme červenou barvou zvýrazněný klan *Siahaan* a modře zvýrazněný klan *Silalahi*. O těchto dvou kmenech budeme v další části práce mluvit v souvislosti s tradiční batakou svatbou, příbuzenským systémem i rodovou tradicí.

Obrázek 10: Diagram všech batakých klanů¹⁵²

V tradičním sňatku mezi Batakami většinou nedochází pouze ke spojení dvou lidí, ale také jejich klanů. Ideální spojení představuje muž, který se ožení se svou sestřenicí z matčiny strany. Naopak sňatek se sestřenicí z otcovy strany je přísně zakázaný, protože

¹⁵¹ KANDERT, Josef. *Náboženské systémy: člověk náboženský a jak mu porozumět*. 1. Graga Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3166-7.

¹⁵² *Diagram všech batakých klanů*, Zdroj: [online], [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <http://rizaldyberbagidata.blogspot.com/2012/05/silalahi-marga-batak.html>

se jedná o ženu se stejným příjmením z vlastní *margy*. Tradiční sňatky se tak uzavírají podle následujícího schématu: „Muž z klanu A si vezme ženu z klanu B, muž z klanu B si vezme ženu z klanu C a muž z klanu C si vezme ženu z klanu A. Těmito svazky se výrazně upevňují příbuzenské vazby mezi Batakky a novomanželé se stávají součástí velké rozvětvené rodiny.“¹⁵³ Dokonce, pokud by muž a žena nebyli zákonně oddáni a mají děti, jejich klany sňatek jednoduše neuznají, dokud neproběhne tradiční svatba. Těchto dlouhých a složitých obřadů se zpravidla účastní tisíce příbuzných.¹⁵⁴

Rodový systém - *Dalihan Na Tolu*

Dalihan Na Tolu (DNT) v překladu znamená trojnohá pec a je filozofií života Bataků. V rámci bataké kultury představuje rodový systém rozhodný prvek při tradičních ceremoniích např. při sňatcích. *Dalihan Na Tolu* definuje příbuzenské vazby a určuje roli pro všechny členy bataké rodiny. Batačtí potomci se jeho znalosti a fungování učí už od dětství, a to hlavně v prostředí rodin. Bez znalosti tohoto rodového systému by se nemohli naplno účastnit společenského života Bataků.

System (DNT)¹⁵⁵ je založen na pokrevní příbuznosti. Dle postavení v *Dalihan Na Tolu* lze určit status, funkci či sociální postavení. Rodový systém (DNT) se skládá ze tří hlavních elementů:

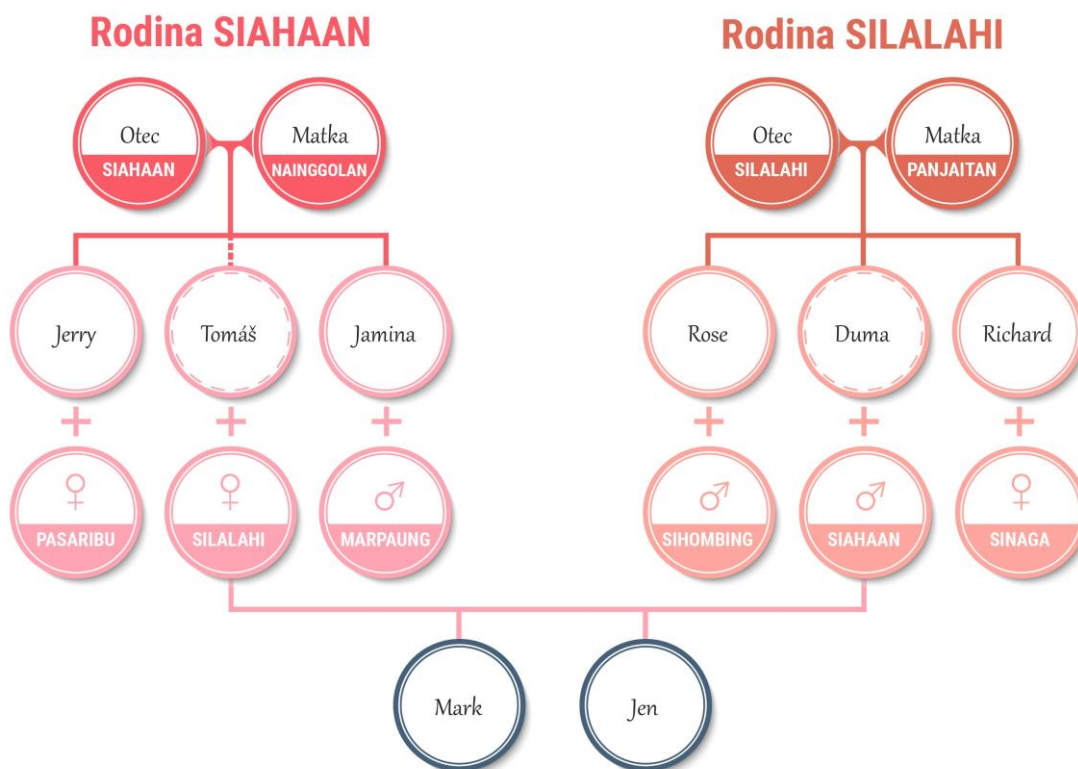
1. HULA- HULA - rodina nevěsty - jedná se o nejrespektovanější část v systému DNT. Říká se: “Hulahula is the visible God”, což značí, že skrze ně přichází boží požehnání. V praxi to znamená, že všichni členové rodiny *Hula-Hula* (což jsou i všechny ženy, které si vzaly mužské potomky klanu) přináší během svatebního ceremoniálu požehnání ve formě darované rýže a také šálu *ulos*.
2. DONGAN SABUTUHA – všichni muži ze strany manžela, kteří mají stejné příjmení zajišťují technickou organizaci ceremoniálu.
3. BORU – je rodina, která přijímá manželku do svého klanu a během ceremoniálu daruje manželům peníze.

¹⁵³ Na návštěvě u Bataků [on-line]. Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/102010286#h=24>

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Batak Is One Of The Ethnic Groups In Indonesia. Indonesian Tribe[online]. 2012 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <http://ibdo.blogspot.com/search?q=batak>

Respondentka Duma (31 let) poskytla autorce práce následující rodový diagram dvou rodin, a to pro lepší orientaci v systému DNT. Na tomto diagramu dále vysvětlila fungování a role jednotlivých účastníků při ceremoniálech. Z tohoto diagramu je patrné, že Duma z klanu Silalahi si vzala za muže Tomáše z klanu Siahaan, a po svatebním obřadu se stala součástí rodiny svého manžela.

Obrázek 11: Rodový diagram dvou batackých rodin (Siahaan a Silalahi) ¹⁵⁶

Na základě obrázku č. 11 je níže popsáno konkrétní zastoupení rodinných klanů v rámci svatebního ceremoniálu dle systému DNT, a to z pohledu obou klanů.

Pokud pořádá svatbu klan SIAHAAN, postavení v systému bude následující:

1. HULA-HULA – Všechny ženy, které si vzaly mužské potomky klanu Siahaan, tedy **Nainggolan, Pasaribu a Silalahi**
2. DONGAN SABUTUHA – všichni muži s rodovým příjmením **Siahaan**
3. BORU – všichni muži, kteří si vzali ženy rodu Siahaan, tedy **Marpaung**

¹⁵⁶ Rodový diagram dvou batackých rodin (Siahaan a Silalahi), Zdroj: vlastní zpracování, data poskytnuta respondentkou Dumou (31let).

Naopak, pokud pořádá svatbu klan SILALAH, postavení v systému bude následující:

1. HULA-HULA – Všechny ženy, které si vzaly mužské potomky klanu Silalahi, tedy **Panjaitan a Sinaga**
2. DONGAN SABUTUHA – všichni muži s rodovým příjmením **Silalahi**
3. BORU – všichni muži, kteří si vzali ženy rodu Silalahi, tedy **Silahan a Sihombing**

Obrázek 12: Hula-Hula daruje novomanželům rýži ¹⁵⁷

5.5.4. Rodová obřadnost

Nejdůležitějšími atributy batacké kultury jsou rodové postavení a rodová obřadnost. Z rozhovorů s respondenty vyplynulo, že k nejvýznamnějším ceremoniím rodové obřadnosti v batackém životě patří křest dítěte, svatba a také pohřeb. Každou tuto ceremonii provází jak klasický křesťanský obřad v kostele, tak i tradiční batacký, většinou v domě pořádající rodiny. Tradiční obřady se řídí již zmíněným rodovým systémem *Dalihan na Tolu* a každý člen rodiny má v dané ceremonii svou úlohu. V této podkapitole se autorka práce věnuje dvěma obřadnostem, a to batackému křtu a pohřbu. Batacké svatbě je z důvodu většího množství získaných dat v rámci terénního výzkumu vyčleněna samostatná podkapitola č. 5.5.5.

Křest je v pořadí první ze všech svátostí a je zároveň vstupní branou do života každého věřícího. U batackých kmenů se křtí především malé děti, které přebírají víru po svých rodičích. Situací, kdy ke křtu dochází u dospělých, není mnoho. Obsah po sobě jdoucích ceremonií v rámci batackého křtu výstižně popisuje majitel Muzea batackého umění v Balige, který říká: „*Když se u nás narodí dítě do rodiny, musí se to náležitě*

¹⁵⁷ *Hula-Hula daruje novomanželům rýži*, Zdroj: vlastní fotodokumentace autorky

oslavit. Já už mám devět vnoučat a všechny jsou pokřtěné. Celé to probíhá tak, že se rodina sejde doma a společně vyrazí do kostela, kde je pak dítě pokřtěno. Jako u svatby, tak i při křtu, rodina v průběhu ceremonie vstává a zpívá písně z Bible. Po obřadu se všichni přesunou na tradiční slavnost, kde by měla být přítomna celá marga, jelikož jde o obřad přijímání nového člena do klanu. Na základě systému Dalihan na Tolu příbuzní přinášejí dary. Pořádající rodina obětuje zpravidla prase a Boru přináší tradiční rybu zvanou „goldenfish“. Po jídle obvykle následuje obřad s radou, kde jsou pronášena slova moudrosti od členů celé rodiny. Zpravidla se začíná od nejmladších a jde se až k nejstaršímu v klanu tedy k prarodičům. Na závěr slavnosti se tančí tanec tor-tor, při kterém jsou rodině pokřtěného darovány peníze, které mají sloužit k výchově dítěte.“ Tanec tor-tor je součástí tradičních batackých slavností, ale tančí se i na obyčejných slavnostech nebo jako „show“ pro turisty. V některých případech může být úlohou tohoto tance služba při očistném rituálu nebo při úmrtí.

Batakové uctívají kult smrti a duši zemřelých. Pro Bataky není smrt konečným stavem a věří, že existuje i posmrtný život. Ceremonie **pohřbu** probíhá v závislosti na tom, jaký měl nebožtík život. Svou roli zde hraje věk, manželský stav a také fakt, zda měl své vlastní potomky. Obecně lze říct, že v batacké společnosti existují dva druhy pohřbů, které vysvětluje v následujících řádcích respondentka Elserida (21let), která zároveň popisuje i samotnou ceremonii: „Smrt nebožtíka se oslavuje jen tehdy, pokud splnil všechny tři podmínky naplněného života. Dle nich se tedy musel oženit, mít děti a být prarodičem. Pokud se svých vnoučat nebožtík nedožil, jeho smrt se neoslavuje, a naopak se truchlí, protože dle batackého výkladu neměl naplněný život. V takovém případě leží nebožtík v rakvi s překříženýma rukama na hrudniku, které symbolizují jeho nenaplněný život. Pokud naopak splnil všechny tři podmínky naplněného života, lidé přichází do jeho domu, veselí se a tancují tanec tor-tor okolo jeho rakve. Nebožtík leží v otevřené rakvi uprostřed místnosti a má ruce podél svého těla. Existuje ještě odlišný pohled na pohřební ceremonii, při němž hraje ústřední roli manželský svazek. První variantou je situace, kdy dojde k úmrtí před svatbou, a to například u dospívajících nebo nenarozených dětí, jejich těla jsou zabalena do tradičního šálu ulos, a do jejich rakve jsou přidány také kosti jednoho z jejich předků. To děláme proto, aby je někdo z jejich předků v dalším životě přijal a pomohl se jim zorientovat a oni nebyli sami daleko od své rodiny. Druhou variantou je situace, kdy už byl nebožtík ženatý a v tomto případě se do rakve přidává také šátek ulos

symbolizující požehnání rodiny a také splnění pozemského úkolu. Žádné kosti předků se v tomto případě už do rakve nedávají. Je vhodné také uvést umístění rakve při ukládání do rodinné hrobky. Tělo se umístí v rakvi tak, aby nohy směřovaly k vnějším dveřím rodinné hrobky. Na pravou stranu se v rodinné hrobce ukládají chlapci s manželkami a dětmi, a naopak vlevo pak dcery se svými manžely a dětmi. Aktu ukládání rakve do hrobu se účastní celá rodina a ideálně před obědem. Hostina je příležitostí pro další obřady a tzv. oběti. Podává se rýže ve formě přílohy a jako hlavní jídlo pokrmy z obětovaných zvířat, kterými mohou být kráva, prasata či kozy. Tyto zvířecí oběti byly obětovány již ráno ještě před začátkem vlastní ceremonie.“

Batakové věří, že po smrti je duše zemřelého samotným aktem skonu osvobozena. Duše dále žije v blízkosti svého předchozího obydlí a může kontaktovat své potomky. Jedním z příkladů může být i návštěva ve snu. Říká se, že duše předků mohou být znepokojeny z chování vlastních potomků. Duši si lze smířit za pomoci obětí a modliteb.¹⁵⁸

5.5.5. Batacká svatba

V rámci batacké společnosti je svatba velkou společenskou událostí, která se zpravidla týká celé rodiny. Je zapotřebí sežvat všechny členy rodiny, přičemž vzdálenost jejich bydliště nehraje roli. Návštěvnost batackých svateb se zpravidla pohybuje okolo 1500 až 2000 svatebních hostů. V rámci terénního výzkumu se autorka práce při studiu batacké kultury zúčastnila česko-batacké svatby páru Dumy a Tomáše, kde nashromáždila důležité poznatky vedoucí k sestavení obsahu této podkapitoly. V rámci rozhovoru s novomanželi je v následující podkapitole popsán ceremoniál batacké svatby včetně pořízených fotografií.

Každá tradiční batacká svatba obsahuje tradice, které musejí být splněny, aby byl sňatek řádně uzavřen. Pokud by budoucí novomanželé nesplnili některou z požadovaných tradic, mohla by batacká společnost jejich sňatek považovat za neplatný. V následující podkapitole budou některé z tradic komplexněji popsány.

Manželské svazky Bataků jsou většinou stabilní, protože pokud by došlo k rozvodu manželů, mohl by se urazit celý rodinný klan čítající mnohdy až 1000 lidí. Oba manželé by svým krokem riskovali postavení mimo batackou společnost, tudíž by se už nikdy nemohli

¹⁵⁸ KIPP, Rita Smith. *The Early Years of a Dutch Colonial Mission: The Karo Field*. University of Michigan Press, 1991, 280 p. ISBN 978-0472101764.

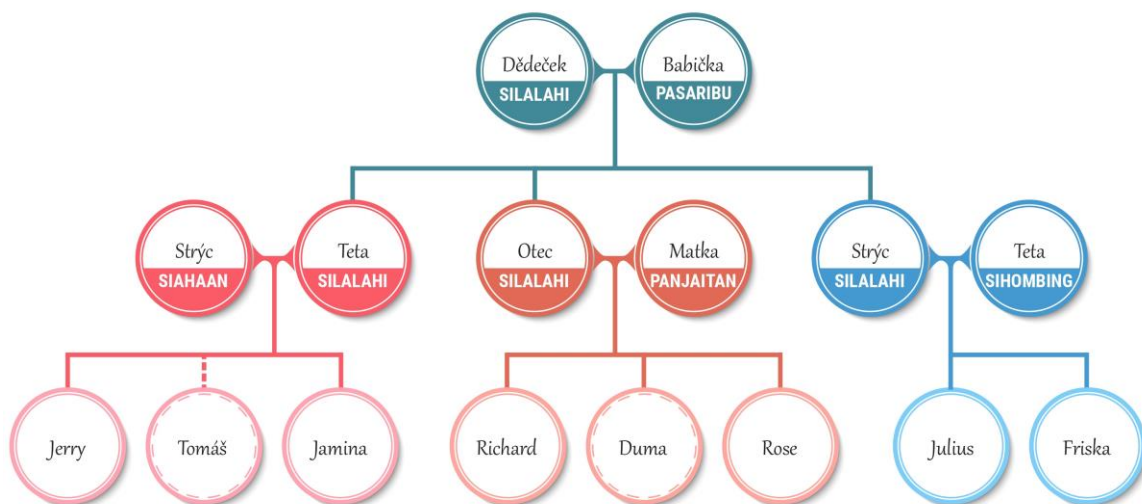
oženit v rámci batakého etnika. Nyní si představíme první fázi tradiční svatební ceremonie Bataků.

5.5.6. Nový člen klanu

Základní pravidlo bataké svatební ceremonie říká, že si Batak musí vzít Bataka. Dle tradice jsou Batakové exogamní, což znamená, že si mohou vzít pouze příslušníka jiného klanu. Pokud tento člověk doposud není Batakem, musí se jím ještě před svatbou stát. Batakové pro takové případy používají označení *mangain*, a to znamená, že partner musí být Bataky adoptován a přijat do jejich *margy*.

To je také případ dvou respondentů Dumy a Tomáše, kteří se seznámili na Sumatře. Po roce známosti začali plánovat svatbu a Tomáš musel projít výše zmíněnou adopcí, aby se stal Batakem. V souvislosti s jeho adopcí se muselo určit, která *marga* jej adoptuje.

Rodový systém *Dalihan Na Tolu (DNT)* Dumě určil, že jejím ženichem může být pouze její křížový bratranec, a proto Tomáše adoptovala rodina Siahaan, jejíž součástí je také sestra otce Dumy. Na následujícím obrázku č. 13 Rodokmen rodiny Silalahi můžete tyto rodinné vazby dohledat (najít). *Marga*, která Tomáše adoptovala je zvýrazněna červenou barvou a nachází se na levé straně obrázku. Naopak rodina, která je znázorněna modrou barvou a nachází se na pravé straně obrázku byla pro adopci nepřipustná. Má totiž stejné příjmení jako Duma, a to Silalahi. Rodový systém *Dalihan Na Tolu (DNT)* říká, že si nelze vzít někoho ze stejného klanu, a to i v případě, že by byl jen adoptovaný.

Obrázek 13: Rodokmen rodiny Silalahi ¹⁵⁹

¹⁵⁹ Rodokmen rodiny Silalahi, Zdroj: vlastní zpracování, data poskytla respondentka Duma (31let).

Pokud se Batak ocitne v rodokmenu jako křížový bratranec, říká se, že je *pariban*, neboli budoucí možný ženich či nevěsta. Duma je tedy nyní *pariban* k Tomášovi, ale třeba Duma sestra Rose je též *pariban* k Tomášovi a k jeho novému bratrovi Jerrymu. A pokud půjdeme ještě dál, Tomáš a Jerry jsou *pariban* nyní také pro Frisku, která se v rodokmenu nachází úplně vpravo a je pro ně také křížovou sestřenicí. Nyní se přesuňme k samotné adopci.

Tato ceremonie je speciální a obnáší několik povinností. První z nich je obdarování adoptivní rodiny. Ženich rodině přináší tradiční *ulos*, dýku a symbolický příspěvek do rodinné pokladny. Následuje diskuse o přijetí nového člena klanu. Při přijetí dostává ženich od své nové rodiny *ulos*, který mu položí na ramena, jako symbol jeho přijetí. Po adoptivním ceremoniálu je ženich plnohodnotným členem rodiny se všemi právy a povinnostmi Bataka.¹⁶⁰

Respondent Tomáš (29let) tuto ceremonii popisuje následovně: *„Přibližně měsíc před svatbou musela proběhnout adopce do klanu Siahaan. Duma mi tento rituál několikrát popisovala, abych věděl, co mohu očekávat. Jelikož celá adopce probíhala v batačtině a Duma mi ji překládala, přiznám se, že jsem byl na začátku trochu zmatený. Celý obřad proběhl doma u mé adoptivní rodiny Siahaan. Byli přizváni všichni členové rodiny a sousedé. Zároveň byl přítomen i otec Duma, který mi přijetí do rodiny zajistil, protože to byla podle batackých pravidel jediná možnost. Přišel jsem do místnosti, kde sedělo na zemi přibližně 50 Bataků a já znal jen některé z nich, například otce a strýčky Duma, se kterými jsem se setkal již dříve. Ostatní byli moje nová rodina a sousedé, se kterými jsem se seznámil až zde. Přinesl jsem nové rodině sváteční ulos, rodovou dýku, kterou mi půjčila rodina Duma a peníze jsem dal otci Duma, který za mě vše vyřídil. Celé to probíhalo hladce. Rozdával jsem postupně peníze podle pravidel různým členům klanu, seznamoval jsem se s lidmi, byl jsem také třikrát nakrmen „airsikem“ neboli goldenfish a krmil mě můj nový otec. Dále mi bylo požehnáno „blessing“ tím, že mi členové rodiny nasypali na hlavu trochu rýže. Slavnost trvala asi pět hodin a na konci jsem byl obdarován naopak já ulos od mé nové rodiny. Tento ulos jsem pak měl na ceremonii při obřadu na svatbě. Je na něm totiž vyšitý znak mého klanu Siahann. Abych byl upřímný, mé pocity*

¹⁶⁰ BEMMELEN, Sita van. Christianity, colonization, and gender relations in North Sumatra: a patrilineal society in flux. Boston: Brill, [2018]. ISBN 9789004345751.

z celé ceremonie jsou následující: ztracenost a vyčerpání. Neznalost jazyka pro mě byla skličující a deprimující, i když se mi má nastávající žena snažila vše překládat. Jsem si jistý, že jsem mnohé krásné okamžiky z ceremoniálu ztratil díky překladu.“

Manželský systém je u Bataků důležitou částí náboženství, ve kterém hraje hlavní roli víra ve vzájemně se doplňující protiklady: tedy muž a žena, život a smrt, vesnice a les, práce a válka. Rituál výměny darů mezi *margou* poskytující a přijímající nevěstu má za cíl zvýšit plodnost v manželství.¹⁶¹

5.5.6.1 Žádost o ruku nevěsty

Aby si ženich mohl vzít nevěstu, musí nejprve požádat rodinu o její ruku. Žádost probíhá při dvou tradičních obřadech. V obou případech jde o obřad obdarování rodiny nevěsty na náklady ženicha. Ceremoniál zahajuje předávání daru nazývaného jako *kampil*. Jedná se o pletený košík z listů, který obsahuje tabák, sirky a veškeré propriety pro využití daru. Obdarování je pak spojené s přátelskou konverzací a se spotřebováním daru. Poté následuje diskuse, zda všichni přítomní souhlasí se sňatkem. Dále se zde dojednávají, kolik vše bude stát, a kdo co bude platit. Batacká svatba není levnou záležitostí. Jde o velkou rodinnou událost, při které se chce rodina ukázat před zbytkem příbuzných, jak dobře se jim vede. Při diskusích sedí muži a ženy odděleně. Všechna důležitá rozhodnutí pak dělají vždy jen muži.¹⁶²

Po souhlasu všech přítomných začíná druhý ceremoniál, během kterého se splácí rodině nevěsty její věno. Ženichova rodina přináší rodině nevěsty kuře, které je symbolem života a také zálohu na věno. Celé věno je vyčísleno rodinou nevěsty a představuje finanční náhradu za ztrátu dcery. Velikost věna se odvíjí od bohatství rodiny a musí být splaceno do posledního dne svatby. U Bataků kmene Toba, kteří jsou ze 76% křesťané je zvykem, pořádat dva svatební obřady, jeden v kostele a druhý tradiční.¹⁶³

Respondent Tomáš (29 let) popsal detaily své žádosti o ruku: „*Duma oznámila rodině, že se za mě provdá, a od té doby se začalo vyjednávat, kdo bude moje adoptivní*

¹⁶¹ KMENT, Petr. *Lidé a země: Batakové: Indonéský kmen, který své odsouzené jedl zaživa* [online]. 30. května 2017 [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/lide-a-zeme/79707/batakove-indonesky-kmen-ktery-sve-odsouzene-jedl-zaziva.html>

¹⁶² SURKATTY, Danielle. *Karo Batak Wedding Ceremonies*. [on-line]. Living in Indonesia - a siteforexpatriates © 2019 [cit. 2020-03-06]. Dostupné z: <https://www.ypat.or.id/info/karobatakwedding.html>

¹⁶³ BEMMELEN, Sita van. *Christianity, colonization, and gender relations in North Sumatra: a patrilineal society in flux*. Boston: Brill, [2018]. ISBN 9789004345751.

rodina, a ti pak vše domlouvali s rodiči Dumy. Defacto se to celé obešlo bez mé oficiální žádosti o ruku. Nejdůležitější bylo, kdo si mě adoptuje, abych si mohl Dumu vzít.“

5.5.6.2 Obřad

Svatební obřad probíhá v kostele stejně jako u běžné křesťanské svatby. Ženich má na sobě oblek a nevěsta přichází uličkou v bílých šatech. Všichni svatebčané mají sváteční oblečení doplněné tradičním šálem *ulos*, dámy většinou navíc v barvě róby. Obřad, kterého se autorka práce zúčastnila, byl na přání Tomáše a Dumy veden knězem v angličtině, aby ceremoniálu rozuměl jednak ženich a také jeho hosté z České republiky. Během jednotlivých částí svatebního ceremoniálu postupně vstávaly jednotlivé části rodin a zpívaly. V poslední části obřadu zpíval celý kostel. Své sliby si novomanželé vyměnili v angličtině a poté obdrželi certifikát o svatbě pro imigrační úřady.

Respondentka Gratia (21let), která se svatby také zúčastnila o jejím průběhu řekla: *„...tato svatba byla klasická, takto u nás probíhají všechny svatby, jen jsou vedené v batačtině. Rodiny zpívají biblické písně na důkaz jejich souhlasu se sňatkem. Svatební den je velice dlouhý, protože po 2hodinovém obřadu v kostele následuje tradiční ceremonie přijímání novomanželů, a ta může trvat až do noci. My máme svatby rádi. Je tam vždy hodně lidí a jídla a o zábavu není nouze.“*

Obrázek 14: Novomanželé s rodiči ¹⁶⁴

¹⁶⁴ *Novomanželé s rodiči*, Zdroj: Osobní vlastnictví respondentka Dumy, rodinná fotografie.

5.5.6.3 Průvod a bavení hostů

Tradiční obřad začíná dlouhým průvodem celé rodiny, v čele s již sezdanými novomanželi, který doprovází kapela a také policejní doprovod. Respondentka Gratia (21let) v průběhu tradičního obřadu dodala: „*Tato spousta lidí se sem přišla podívat, protože to je velká sláva, když se dva Batakové berou. Další kuriozitou je, že Tomáš je Evropan, a to zrovna běžné není. Většinou na svatbu chodí okolo 1 500 až 2 000 lidí, i Duma mi říkala, že očekávají okolo 2000 hostů, jenže se jich pak spousta omluvila.*“

Respondent Tomáš (29 let) o tradičním obřadu řekl: „*Už v kostele mi přišlo, že je tam mnoho lidí, tipuji okolo 250. V průběhu ceremonie jsem se ptal Duma, zda jsou tu všichni správně, jestli opravdu všichni přišli na nás dva. Já snad ani tolik lidí pohromadě neviděl, ale moje žena byla zklamaná, jelikož očekávala ještě o 400 hostů více. Tudíž jsme vybrali i méně peněz a celá svatba se nám krapet prodražila.*“

Když se rodina novomanželů občerství, nevěsta se převlékne do tradičního batackého oblečení a svatební ceremonie pokračují. Nevěsta s ženichem tančí, zpívají a baví své hosty. Tančí tanec *tor-tor*, při kterém se pohupují dopředu a dozadu a u toho mají ruce spojené před sebou, a tak je lidé obdarovávají. Utvoří se veliký had z příbuzných, kteří spadají v rodovém systému do kategorie *Hula-Hula*. Všichni *Hula-Hula* přinášejí rýži v ozdobných pytlích, které nesou na hlavě. Další část rodiny dle *Dalihan na Tolu* jsou *Doghan Sabutuha*, kteří rýži sbírají do velkých pytlů. Respondentka Gratia (21let) o tomto zvyku říká: „*Rýže má znamenat jídlo do začátku společného života, většinou jí je několik obrovských pytlů, takže se pak běžně prodává na trhu s výnosem pro novomanžele.*“

Když skončí část s obdarováváním *Hula-Hula*, přichází na řadu druhá část rodiny a tou je *Boru*. Jak již bylo řečeno, *Boru* přináší na svatbu peníze, a tak opětovně všichni příbuzní vytvoří hada a předávají peníze novomanželům a jejich rodinám. Všechny peníze se pak dají dohromady a náleží pouze novomanželům, kteří jsou usazeni do krásně nazdobených křesel a mohou začít proslovy.

Obrázek 15: Manželé při tanci Tor-Tor v tradičním oblečení¹⁶⁵

5.5.6.4 Proslovy

Po usazení novomanželského páru, přichází čas, na již zmíněné proslovy příbuzných. Jako první pronáší proslov, rodina ženicha, poté přichází na řadu rodina nevěsty. Obecně jsou proslovy spíše radami, které se týkají manželství, vztahů a také rodinných povinností. Po rodině může poskytnout radu novomanželům kdokoliv z ostatních svatebčanů nebo jim předat dary. Po proslovech rodina věnuje novomanželům *ulos* a společně je do něj zabalí. Většinou je tento *ulos* velmi drahý a je vyšívaný zlatými nitěmi. Pak následují další dary, tradičně se věnují spotřebiče, matrace, nádobí atd. Je zvykem darovat také jídlo, a to hlavně vejce a kuře symbolizující plodnost.¹⁶⁶

Respondent Tomáš (29let) dále poskytuje malé zhodnocení své svatby: „*Přiznám se, že celá svatba byla náročná. Už od rána jsem byl nervózní, ale to je asi každý ženich. Jelikož jsem měl svatbu v jiném jazyce, ve kterém nejsem úplně kovaný, musel jsem se maximálně soustředit, abych odpověděl, kdy mám. Například kdyby se oddávající zeptal, berete si Dumu a já byl zticha, to by prostě bylo nevhodné. Trochu jsem si oddechl po*

¹⁶⁵ *Manželé při tanci Tor-Tor v tradičním oblečení*, Zdroj: rodinná fotografie respondentky Dumy

¹⁶⁶ SURKATTY, Danielle. Karo Batak Wedding Ceremonies. [on-line]. Living in Indonesia - a siteforexpatriates © 2019 [cit. 2020-03-06]. Dostupné z: <https://www.expats.or.id/info/karobatakwedding.html>

skončení obřadu. Ovšem i druhá část byla extrémně vyčerpávající, ale za to to byla sranda. Asi pět hodin jsme tančili a příbuzní nám nosili rýži a peníze a poté nám dávali rady, kterým se všichni smáli a já nevěděl, co říkají, tak jsem se uculoval. Duma mi občas něco přeložila, ale už jsem byl ženatý a všechno klaplo, tak jsem si s ničím hlavu nedělal.“

Respondentka Duma (31let) dodala: *„Tomáš byl chudák celou svatbou zaskočený, byla tu spousta lidí, kteří mu neustále gratulovali a povídali si sním a on opravdu batacky nerozumí, tak to bylo vtipné. Řekla bych, že to celé proběhlo velmi příjemně, všechno se povedlo a všichni byli spokojení. Hlavně, že už to nemusíme plánovat znovu. Jedna velká svatba za život úplně stačí. Jsem ráda, že se svatby zúčastnili Tomášovi kamarádi a rodina, i když jich tu bylo po málu oproti té mé. Aspoň měl pocit, že tu není jediný Evropan na 1600 Bataků.“*

5.5.7. Ruční výroba ulos

Na začátku 20.století se z tradičního tkalcovství začala stávat strojová výroba a ze samotných *ulos* módní doplněk. To, že se výroba *ulos* přizpůsobila poptávce na trhu mělo za následek ztrátu duchovního významu. Naštěstí dnes vznikají iniciativy, které se snaží tradiční tkalcovství uchránit a přivést mladé dívky zpět k této tradici. Darováním *ulos* je vyjádřena úcta k obdarovanému, která se dá odstupňovat dle ceny a typu výroby daného *ulos*.

Respondent **Tomáš** (29let) se v roce 2018 stal Batakem. Vzal si batackou ženu jménem Duma a jako nový člen batacké společnosti řekl svůj názor na uchovávání tradic mezi které patří mj. i ruční výroba *ulos*: *„Batacká kultura je velmi zajímavá, ale extrémně složitá. Každý má své místo v rodině a musí si plnit svůj úkol. I já, když jsem teď Batak, mám povinnosti ke své nové rodině. A co se týče mladých, přijde mi, že na to trochu kašlou. Například ručně vyráběné ulos, jsou největší chloubou batacké kultury. Mladí nechtějí sedět doma a plést ulos. To je jedna z věcí, která nejvíce upadá a myslím si, že se k ní vrátí, až zjistí, že tu nejsou lidi, kteří by je vyráběli. Ručně vyráběné začínají být rarita, a proto se prodávají za opravdu vysoké částky až 1.500.000 rupií. Ty normální stojí většinou od 30.000 do 400.000 rupií. Abych to přiblížil na české peníze, 1.000 rupií je 1,6 korun českých, takže levnější ulos stojí do 600 korun a ty opravdu luxusní můžete koupit až za 2 400 korun. Zde jsou ceny trochu jiné a většina Bataků má doma jen jeden nebo dva takto drahé a pak třeba patnáct normálních, které běžně nosí. Ty luxusní se nosí*

jen ke zvláštním příležitostem, jakými jsou např. křtiny, svatba a pohřby. Na ostatní slavnosti si pak berou ty běžné, levnější.“

Obrázek: Ruční výroba ulos tradičním způsobem¹⁶⁷

Matka respondentky **Gratie** (21let) pracuje v rodinné firmě specializující se na výrobu *ulos* a tradičního oblečení. Prý je velmi malá poptávka po pracovních místech v jejich firmě. Ruční pletení *ulos* je výsadou batackých žen a v dnešní době toto řemeslo ovládá jen hrstka těch nejzkušenějších. Tradice se totiž předává z matky na dceru, o což většina dívek v dnešní době nemá zájem. Respondentka Gratia (21let) dále sdělila své postoje ke kultuře a k výrobě *ulos*: „*Moje matka mi toho o výrobě ulos řekla mnoho. Ulos lze vyrábět třemi způsoby. Ručně, na tkalcovském stroji a kompletně strojní výrobou. Stupeň úcty je nejvyšší při darování ručně tkaného ulos. Tradiční šál vznikl za účelem ochrany těla a duše při pěstování a sklizení rýže. V průběhu staletí si Batakové vytvořili pestrou škálu znaků a barev pro ulos, které mají zároveň přísně stanovená pravidla a své účely. Nesmírně důležité je vlastní složení barev a zvolený motiv. Pokud si na slavnost vezmete pohřební motiv, může to být obrovské společenské znemožnění. Zajímavé je, že ulos může odhalit zajímavá místa z historie Bataků a k tomu patří i místní legendy. Jedna, o které mi matka vyprávěla, když jsem byla ještě malá říká: Tkalcem ulos byla bohyně z Horního světa, která chtěla uniknout z nešťastného manželství. Při tkaní uklouzla bohyně po nově upředené přízi do moří Podsvětí, kde poté stvořila Zemi neboli náš Střední svět.*

¹⁶⁷ *Ruční výroba ulos tradičním způsobem*, Zdroj: [online], [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: <https://www.shutterstock.com/cs/image-photo/making-ulos-signatured-textile-batak-culture-1447023971?fbclid=IwAR0YnHv-2UKAyhFoI64EIpRjBWv7C0GP1ya2aKMiiUk8hOyvyDx3hfOP5Q>

Ulos je takto spojen se samotným původem života Bataků na Zemi a je zároveň jisté, že tkalcovské umění patří mezi ta nejstarší umění na Sumatře.“ V této legendě je patrný animistický prvek batacké kultury. Animismus u Bataků se soustředí na duchovní porozumění a vesmír, který je rozdělen do tří říší.¹⁶⁸

Další z respondentů je **Hariaty** (47let) pedagožka na univerzitě Del Institute of Technology na severní Sumatře. Hariaty za svůj život nashromáždila 72 ulos a některé z nich patří k těm nejvýznamnějším a nejdražším. Pro účely výzkumu autorce popsala náročnost samotné výroby ulos a také jeho hodnotu: „*Samotná ruční výroba ulos je velmi náročná a trvá jednomu člověku přibližně 30 dní. Když se vyrábí na tkalcovském stroji zabere asi týden a ty plně automatické stroje to mají hotové za několik hodin. Lidé kupují všechny druhy, ale za kvalitu se platí více. Pokaždé, když je nějaká slavnost, nosí se k obdarování právě ulos a rýže. Ulos je tedy součástí každé batacké ceremonie. Nestane se, že by někdo přišel na takovou akci bez něj. Proto je po něm vysoká poptávka a čím je ulos dražší, tím je vyšší úcta k obdarovanému, to je zdejší pravidlo.*“

Z výpovědí výše uvedených respondentů vyplývá, že ulos je součástí batacké kultury a dá se jím vyjádřit úcta k obdarovanému. Nošení tohoto šálu má svá pravidla a jeho zpracování může být opravdu rozmanité (různých vzorů a barev). Výpovědi respondentů ukázaly, že se druh ulos mění dle příležitosti. Bylo zjištěno, že tradiční výrobu šálu je zapotřebí chránit, protože přestože patří k tradiční batacké kultuře, v současné době se pomalu vytrácí.

5.5.8. Batacké domy a význam barev

K nepopiratelným prvkům etnické identity Bataků patří i jejich nevšední styl života. Tradiční batacké domy jsou netipické a na první pohled nás zaujmou. Jde o stavby s dlouhými štíty ve tvaru býčích rohů stojících na téměř dvoumetrových kůlech. Podlaha přízemí je většinou 1,75 metrů nad zemí a boční stěny se rozšiřují směrem nahoru. Na ně navazuje střecha, která je protažená ve štítech dopředu a od staveb západní Sumatry se liší tím, že není kaskádovitá. Tradičním materiálem, který se používá pro zhotovení těchto střech, jsou většinou palmové listy a rákos. Protažená střecha nad vchodem tvoří balkón. Jeho zdvojené zábradlí, a hlavně celá čelní stěna je bohatě zdobena stylizovanými

¹⁶⁸ HOCKINGS, Paul. Encyclopedia of World Cultures. Vol. V, East and Southeast Asia. G.K. Hall, 1993. ISBN 978-0816118144.

podobiznami buvola. Ten představuje pro Bataky posvátné zvíře, a především každodenního pomocníka, na kterém dříve závisel život celé rodinné komunity. Vedle buvolů je možné vidět i další dřevěné stylizované portréty a také dřevořezby lidských postav. Pokud jsou sošky malované, je striktně dodržována základní trojice barev.¹⁶⁹

Respondentka Elserida (21let) zdůraznila význam trojice barev pro batackou kulturu.: *„Pro Bataky jsou důležité tři základní barvy. Jsou to bílá, červená a černá. Můžete je vidět všude kam se podíváte, například stavby mají takto vymalovaná průčelí, dále ulos, normální oblečení, vyřezávané sošky a mnoho dalších věcí. A teď k významu jednotlivých barev. Bílá barva znamená narození, příchod nového jedince na tento svět. Červená barva značí život a samotnou podstatu bytí. Třeba moje babička říká, že je to rudá krev, kterou máme v žilách. No, a poslední barva je černá. Ta značí podsvětí, nebo také život, který přijde po smrti. Obecně jsou pro Bataky důležité tři mezníky života, které se oslavují: narození, svatba a smrt.“* Vedle batackých domů je běžné, že vidáme i krásně zdobené mohyly, které slouží jako hrobky nebožtíků. Někdy jsou honosnější a větší než samotné domy.

V Muzeu batacké kultury ve městě Balige je uchována společná historie batackého národa a vytvořen novodobý skanzen z původních deseti batackých domů, který je přístupný turistům. Skanzen má představovat typickou batackou vesnici z prostředí 19. a 20. století. Celé muzeum patří rodině respondentky Dumy (31let), která tu pracuje jako průvodkyně a její manžel Tomáš (29let) pomáhá s technickou údržbou areálu. Respondent Tomáš nám popsal, jak jednotlivé domy vypadají uvnitř a k čemu jednotlivá místa slouží: *„V mnoha původních batackých domech se stále bydlí, ale spíše na vesnicích. A teď k samotnému domu. Je nutné vystoupat po dřevěných schodech nahoru, pak se hodně přikrčit, abychom se protáhli úzkými dvířky dovnitř. Vybavení domu je velmi prosté, ale je vidět, že je udržované. Hned u vchodu je nutné si zout boty, abychom neponičili rohože a hrubý koberec v přední části místnosti, která sloužila jako universální obývací pokoj, jídelna i pracovna. Vzadu je pak malé otevřené ohniště, což je zároveň i kuchyň. Závěsem jsou odděleny jednotlivé rodiny, které takto žijí. Může zde klidně bydlet až šest rodin, jen si zatáhnou závěs a mají své soukromí. Všechny stěny jsou dekorovány opět koberečky a typickými batackými vzory. Venku pod podlahou mezi pilíři a v malé kůlně se nachází kotce pro prasata, slepice a další domácí zvířata včetně haraburdí všeho druhu.“*

¹⁶⁹ Tance Bataků [online]. 2007 [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <http://www.rbazika.wz.cz/indo/18toba.htm>

V dřívějších dobách tu bývali ustájeni i nezbytní buvoli, nebo zde byl úkryt pro loďku, když nebylo dobré počasí pro rybaření na jezeře. Domy mají doškovou střechu z palmových vláken a jsou upevněné ratanovými šňůrami. Mnoho domů však upustilo od těchto střech a nahradily je kovové pozinkované střechy, které jsou ve vlhkém klimatu mnohem odolnější. “

Batakové jsou také velmi dobří dřevorezbaři. Ostrá dláta uměleckých řezbářů nejčastěji tvarují kosmického hada *Naga Padoha*, dvojité spirály či ženská ňadra jako symbol plodnosti. Vrchol mytické fantazie Bataků však představuje *singa*, což je děsivá příšera s vypoulenýma očima, z třetiny člověk, z třetiny vodní buvol a z třetiny krokodýl.¹⁷⁰ Mytickou postavu *singa*, která často zdobí portály domů můžete vidět na následujícím obrázku spolu s typickým batakým domem.

Obrázek 16: Tradiční bataký dům¹⁷¹

Obrázek 17: Singa - mýtická postava¹⁷²

¹⁷⁰ KMENT, Petr. *Lidé a země: Batakové: Indonéský kmen, který své odsouzené jedl zaživa* [online]. 30. 5. 2017 [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/lide-a-zeme/79707/batakove-indonesky-kmen-ktery-sve-odsouzene-jedl-zaziva.html>

¹⁷¹ *Tradiční bataký dům*, Zdroj: [online], [cit. 2020-03-13]. Dostupné z:

<http://www.wallswithstories.com/uncategorized/jabu-the-traditional-house-of-the-batak-toba-people-in-indonesia.html>

¹⁷² *Singa - mýtická postava*, Zdroj: [online], [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/galerie/lide-a-zeme/81500/batakove-indonesky-kmen-ktery-sve-odsouzene-jedl-zaziva?foto=1>

5.6. Udržitelnost kultury-předávání mladší generaci

Jak již bylo nastíněno v teoretické části práce v kapitole 4.2. o etnicitě a etnických skupinách, kritéria vymezující tento pojem Anthony Smith¹⁷³ stanovil následovně:

- kolektivní jméno (ethnonymum);
- mýtus o společném původu;
- sdílené dějiny (kolektivní zkušenosti předávané z generace na generaci);
- charakteristická sdílená kultura;
- asociace s určitým územím;
- pocit solidarity.

Mýtus o společném původu bývá v tradičních společnostech mýtem o biologickém původu. U Bataků jsme si v podkapitole 5.5.3. *Marga* a rodový systém, představili postavu *Si Radja Batak*, od kterého všichni Batakové odvozují svůj původ a rodový systém *margy* pak utváří identitu každého jedince ve společnosti.

Pocit vzájemnosti spojující příslušníky jednotlivých etnik se projevuje různými formami. U kultury bývá vyzdvižována jedinečnost společného jazyka, který často hraje roli nosného prvku. Batačina tento úkol bezpochyby plní, ale součástí batacké tradice jsou i další kulturní rysy, bez kterých by neměla svůj význam. Mnoho rysů je skrytých v každodennosti a samotní Batakové jim nepřikládají důležitost. Je vhodné zmínit, že danou kulturu její nositelé musí považovat za svébytnou a také ji udržovat, aby časem neztratila na síle a mladá generace ji nenechala zaniknout. To, jak Batakové o svoji kulturní tradici pečují, jaké jsou hlavní problémy při udržitelnosti batackých tradic, a jak vnímá mladá generace poselství od starší generace, nám ukážou následující výňatky z rozhovorů s respondenty.

Výzkumná otázka této kapitoly se zabývá udržitelností kultury a kulturních prvků v místě výzkumu. V neposlední řadě pak odkazem, který předává starší generace mladší.

5.6.1. Udržitelnost kultury a jazyka

Následující respondenti poskytli své názory na situaci v jejich kmeni. Popsali také stav, v jakém se batacká kulturní tradice nachází v současnosti a rovněž v jaké intenzitě

¹⁷³ SMITH, Anthony D., 1986. The ethnic origins of nations. New York, NY, USA: B. Blackwell. ISBN 06-311-5205-9. s. 22-41.

používají, a hlavně učí své děti batackému jazyku. Respondenti jsou krátce představeni, aby bylo možné zasadit citaci jejich rozhovoru do životního kontextu a jejich osobních zkušeností. Rozhovory jsou dále autorkou zhodnoceny dle jejího empirického výzkumu a na základě poznatků získaných v průběhu terénní práce.

Respondentka **Elserida** (21let), která v rámci terénního výzkumu byla nejen respondentkou, ale také překladatelkou při rozhovorech s Batak, dodala k udržitelnosti kultury: *„Jsem studentkou na univerzitě Del Institute of Technology. Patřím do kmene Toba Batak a bydlím na univerzitních kolejích stejně jako moje kamarádky Gratia a Clarita. Kultura je jednou z nejdůležitějších věcí pro nás Bataky. Myslím si, že udržování kultury znamená, že Batakové respektují místní tradice, a to, jak se o ně starají je dobře patrné při každodenních činnostech. Už jen to, jaké má kdo postavení v klanu a jak je postavena celá naše hierarchie. Nejvýznamnější slovo v rodině mají ti nejstarší tedy prarodiče, poté rodiče, strýcové a tety. I ti mají právo zasahovat do výchovy jedince, pokud patří do klanu. Jsme jedna velká rodina a děti se už odmala učí všem batackým zvykům, protože v tom vyrůstají. Všichni jsou součástí a děláme věci dohromady, my vlastně i často bydlíme s našimi příbuznými, protože je to veliký luxus mít vlastní dům a bydlet v něm sám. Ale odjakživa jsme sdílní a nevdí nám se družít.“*

Batakové jsou se svou kulturou naprosto a neodlučitelně spjati. Malé děti v ní vyrůstají a snaží se pochytit to nejlepší od svých rodičů. Hlavou rodiny jsou nejstarší příslušníci a hlavně muži, kteří domlouvají významné dohody, jako jsou například sňatky mezi rodinami. Je důležité, aby se rodiny nejdříve dohodly, než se uskuteční svatební obřad, celý klan s tím totiž musí souhlasit. Co se týče bydlení, pokud Batakové bydlí v modernějších bytech, a ne v již zmiňovaných tradičních domech, bydlí z ekonomického hlediska více rodin pospolu. Respondentka Elserida také konstatovala, že v těchto bytech je málo místností a je zde nouze o soukromí.

Jeden z dalších respondentů, který přispěl svým názorem na uchování kultury, je **Deep** (48 let), který je majitelem firmy na zpracování kávových zrn v oblasti Lagu-Boti. O batackých tradicích smýšlí následovně: *„Je důležité si uvědomit, jak kulturu vnímají Batakové, je to součást jejich života a je nemyslitelné, že by některé tradice byly okleštěny nebo úplně vynechány. Bez toho Batak není Batakem, to mě učili moji rodiče již jako malého kluka. K nejdůležitějším obřadům patří křest, svatba a pohřeb. Tyto ceremonie zahrnují jak řádný křesťanský obřad, tak i náš tradiční. Je to spojení obou a vlastně jedno*

bez druhého v naší kultuře nemůže být. Při obřadu se musí dodržovat určitá pravidla. Nejen to, jak má být kdo oblečen, ale i kdo má jakou roli při slavnosti. Někteří nosí darem ulos, rýži nebo peníze. Všechny tyto věci jsou výrazem požehnání. (viz. kap. 5.5.3. Marga a rodový systém) My věříme v božské požehnání a veškerá naše každodenní činnost je spojena s myšlenkou, že vše děláme správně. Deep dále sdělil, že je pro něj čest vychovávat své děti „jako pravé Bataky“, jelikož je to něco, co je může odlišit od ostatních Indonésanů. „Mít místo ve společnosti je pro Bataka čest a mladá generace by tím neměla pohrdat“, řekl Deep.

Jednou z výzkumných podotázek je právě spojení náboženství s tradičními kulturními prvky Bataků. V předchozím rozhovoru s respondentem Deepem se vlastně objevuje také konkrétní podoba tohoto spojení. Deep popisuje, že spojení místních prvků s protestantským náboženstvím je hlavně ve třech pro Bataky zásadních ceremoniálech, kterými jsou křest, svatba a pohřeb. Křesťanství a původní animistické zvyky jdou zde „ruku v ruce“. Díky procesu akulturace za přispění misionářů se tyto prvky spojily a v bataké kultuře fungují neodlučitelně. Například u křtu proběhne klasický obřad v kostele. Poté následuje slavnost přijetí nového člena do klanu. Tato tradiční slavnost probíhá dle klasického rodového systému *Dalihan na Tolu*.

Obrovským problémem při udržování kultury je vzdálenost mezi jednotlivými členy batakého etnika. Když Batakové nejsou v centru své kultury a každodenně ji nepraktikují, stává se pro ně méně důležitá a mohou některé prvky dokonce zapomínat. Názorný příklad uvádí respondentka **Clarita** (23let), která je taktéž studentkou VŠ DEL. V rodině má sestru, která se odstěhovala do hlavního města Medanu, který je přibližně 8 hodin jízdy automobilem od města Balige. Clarita o rodinné situaci a jazykové udržitelnosti říká: *„Můj názor je velmi prostý, čím jsou Batakové dál od svého původního domova, tím kulturu ztrácí, zapomínají jazyk a nepraktikují tradici. Když jsou doma, tak je rodina a společnost stále nutí být součástí velkého klanu a praktikovat určité zvyklosti, ale jak jsou daleko, vše se vytrácí. Ne, že by nebyli Bataky, protože Batakem jste a zůstáváte až do smrti, ale intenzita mluveného slova už není taková. Vidím to na své starší sestře, která si sice vzala Bataka z vedlejší vesnice, ale odstěhovali se a už i oni se mezi sebou baví indonésky a když přijedou na návštěvu, je na ní vidět, že batakčinu nepoužívá příliš často. Jejich sedmileté dítě babičce vůbec nerozumí, když na něj mluví batakky. Je to legrační. Nejdřív si z chudáka všichni dělají srandu a dobírají si sestru, proč ho neučí našemu*

jazyku a kultuře a pak se všichni usnesou, že to stejně nemá cenu jí něco nutit, ať si dítě vychovává po svém, ale je na nich vidět, že je to velmi mrzí.“ Z tohoto poznatku je dobře patrné, jak vzdálenost ovlivňuje rodinné vztahy. Starší generaci mrzí, že jejich vnoučata si kulturu nijak neosvojují, i když jsou stejně jako oni Batakové. Jak tedy zacílit na mladou generaci, aby měla větší vztah ke své kultuře? Může za to již zmíněná ztráta každodenního kontaktu s oblastí, kde je kulturní tradice nejsilnější? Rozhodně ano a Batakové, mimo oblast severní Sumatry jsou toho důkazem. Starší generace by měla více zacílit na mladé lidi a oslovit je, aby kultura postupem let nevyumizela úplně a nebyla již jen lákadlem pro turisty.

Respondentka **Duma** (31 let), která je průvodkyní v rodinném muzeu batakého umění a vystudovala MBA na univerzitě v *Jakartě*, je přesvědčena, že bataká kultura je jedinečná a indonéská vláda by ji měla využít pro budoucí ekonomii země z hlediska cestovního ruchu. Vláda by tuto kulturu měla podporovat v jejím zachování, aby lidé v budoucnu měli „co“ obdivovat, aby bataká tradice nevyumizela. Na modernizaci světa a udržitelnost bataké kultury má Duma následující názor: *„Rychlost a rozmanitost moderního světa je pro batakou kulturu problém. Mladí Batakové dávají přednost tomu, aby se učili nové věci a hlavně technologie a myslí si, že bataká kultura je zastaralá, když vznikla ve starověku. Právě pro neznalost batakých tradic jsou pak někteří vyčleněni z kolektivu a společnost jim předhazuje, že neznají význam bratrství. Musíme kulturu mladým více předávat, bez nich nemá šanci se udržet. Kromě toho, bez bataké kultury, Indonésie nebude mít jedinečné etnikum, na které může být hrdá. Mohla by vyzvat vnější svět ke studiu těchto zvyků a mít tak potenciál přidat se k ekonomice cestovního ruchu, který je v oblasti jezera velmi slabý oproti jiným indonéským turistickým regionům.“*

Velmi mladý student **Fikry** (12let) poskytl rozhovor autorce, při návštěvě základní školy ve městě *Lagu-Boti*. Autorka si povídala s deseti studenty v kroužku a pro svou práci vybrala následující výňatek z rozhovoru: *„Chodím na základní školu sem do Lagu-Boti. S maminkou a tatínkem se doma bavíme pouze batakky a už pár let se snažím také batakky číst a psát. Stále mi to nejde tak dobře jako mým sourozencům. Rád se ale učím anglicky, v tom si myslím, že je budoucnost. S rodiči se účastním rodinných slavností, ale stejně mi to moc neříká. Raději chodím každou neděli do kostela. Baví mě, že se tam zpívá. Jsem rád Batakem a až vyrostu, budu na svou kulturu hrdý a budu ji rád také ukazovat světu.“*

Maminka mi říkala, že to bude těžké, ale třeba se mi to povede, musím se hlavně naučit anglicky, aby mi lidé ve světě rozuměli.“

Na základě rozhovoru s respondentem Fikrym je vhodné se zamyslet, jak vnímají Batakové svůj rodný jazyk. Při rozhovorech mnoho mladších respondentů přiznalo, že častěji mluví indonésky než batacky. To je i jazyk, ve kterém jsou si jistější. Nechtějí batačtinu nijak odsouvat, přeci jen je to jejich dorozumivací jazyk s rodiči, ale v indonéštině se vzdělávají a je pro ně důležitější. V batačtině vidí rodovou tradici, kterou je třeba si zachovat k udržení samotné batacké kultury, ale jako svůj hlavní jazyk mnohdy volí indonéštinu. Angličtina se stala světovým jazykem, a tak se jí učí děti již na základních školách. Při rozhovorech bylo zjištěno, že angličtina u mladých Bataků je na obdivuhodné úrovni a jsou mnohdy schopni plynne konverzovat, a to i velmi mladí respondenti jako byl Fikry (12let) nebo Theresia (12let). S oběma respondenty se autorka seznámila ve škole v rámci návštěvy vzdělávacích institucí oblasti Lagu-Boti.

Ústní lidová tradice patří k významným milníkům batacké kultury. Mnoho starších Bataků ovládá alespoň mluvenou formu batackého jazyka, a právě díky tomu se i hojně udržuje jazyk mezi lidmi. Matka na mateřské dovolené **Vina** (29let), řekla o výchově a předávání batackých tradic svým dětem následující: *„Batakové se snaží, aby kulturní tradici udrželi. Já i moje kamarádky, které máme děti, stále říkáme, jak je důležité se učit a být součástí klanu. Na děti se snažím mluvit batacky, ale někdy se přistihnu, že jsme v konverzaci přešli do indonéštiny, tak děti honím, ať se zase vrátí zpět a cvičíme náš jazyk. Je to těžké po nich chtít, aby se naučily číst, když ani moje babička batacky číst neumí. Dříve se psaná forma tolik nepoužívala a lidé spíše dbali na ústní tradici. Babička mi jako malé vyprávěla mnoho příběhů o Batacích, kterým pomohly bájně síly a o hrdínech, jako byl Sisignamaharaja. Škoda jen, že příběhy nemám někde sepsané, abych je mohla vyprávět i svým dětem a ony by si batackou kulturu víc vryly pod kůži.“*

Jazyk společně s rodovým systémem klanů tvoří základní kámen batacké kultury. V rozhovorech je patrné úsilí respondentů pomoci mladým při učení se batackému jazyku a také batackým zvykům a tradicím. Mnoho z nich podotýká neochotu mladých se učit. Je vhodné najít efektivní spolupráci, kdy se ti starší a zkušenější budou více věnovat těm mladším, kteří se s kulturou teprve seznamují. Je třeba ukázat generaci mileniálů, pokud možno, co nejvíce z krásy a jedinečnosti jejich kulturní tradice, jakožto daru uchovávaného pro ně po staletí, dokud je nejstarší generace na živu a mladí se od nich mohou učit.

5.6.2. *Vzdělávání Bataků*

V Indonésii je povinná devítiletá školní docházka, kterou některé školy v provincii Severní Sumatra ještě rozšiřují o předmět spojený s batakou kulturou.

Komplexní informace o vzdělání Bataků poskytují pro účely výzkumu respondenti Ricardo a Duma.

Ricardo (32 let) je pedagogem na univerzitě Del Institute of Technology a v létě 2018 byl i koordinátorem letní školy, které se autorka zúčastnila. Při rozhovoru o vzdělávání Bataků řekl Ricardo následující informace: *„Batačtina je součástí naší identity. Mezi námi se ale najdou také Batakové, kteří se sice hlásí k bataké příslušnosti, ale batačtinu dobře neovládají a psát a číst v ní také neumí. Chtěl jsem tím říct, že tady u nás v oblasti Severní Tapanuli u jezera Toba, na ostrově Samosir a také v regionu Simalungun se děti ve školách učí bataké kultuře. Snažíme se v rámci školského vzdělávacího systému batakou kulturu udržet, ale záleží na konkrétní oblasti a také přístupu jednotlivců, protože bez každodenního učení se bataká kultura nedá udržet. Jsem vděčný za to, že děti mají ve škole příležitost dozvědět se více informací o svém národu a kultuře. Navíc si mohou informace sdělovat s ostatními, protože každá rodina může mít trochu odlišné zvyky, což může být zajímavé.“*

V rámci výše uvedeného rozhovoru vyjádřil respondent Ricardo potěšení nad tím, že se mohou mladí Batakové vzdělávat v rámci své kultury také ve školním prostředí. Vzdělávací proces označil za potřebný, neboť podporuje šíření bataké kultury mezi mladé a dospívající Bataky, a tudíž v nich posiluje národní hrdost a soudržnost kmene. Sám sebe označil za hrdého příslušníka batakého etnika podporujícího udržení národních tradic.

Respondentka **Duma** (31 let) pro účely tohoto výzkumu objasnila, jaká je náplň výuky bataké kultury ve školách a jak celý vzdělávací systém funguje: *„Děti chodí šest let na základní školu a poté tři roky na tzv. střední školu, a to je celkem devět let. Po studiu na střední škole mohou zvolit jako další vzdělávací instituci vysokou školu, jejíž docházka trvá tři roky. Tento postup obvykle volí studenti, kteří následně studují na univerzitě, na kterou bez diplomu z vysoké školy studovat nemohou. ... Kulturní tradice Bataků popisují vzdělávání jako celoživotní proces, neboť se drží rčení, že člověk nebude nikdy dostatečně znalý, ale je dobré znát alespoň něco. ...Děti se v rámci výuky na základní škole učí dvakrát až čtyřikrát týdně předmět o batakém jazyce. V rámci tohoto předmětu si osvojují znalost abecedy, rozvíjí dovednosti v psaní a v poslední řadě se zdokonalují v jeho*

mluvené formě. Po skončení základní školy následuje ve většině případů studium na střední škole, kde už je obsah předmětu Local Wisdom (Místní moudrost) daleko složitější a studenti jsou ze svých znalostí každoročně testováni písemnou zkouškou a výstupní zprávou. Studenti se učí samotné batacké kultuře a sociálnímu systému uvnitř jednotlivých klanů vycházejícího z rodového systému Dalihan Na Tolu. Je nesmírně důležité, aby se děti naučily, kde je jejich místo ve společnosti a jaká je jejich rodová tradice. Mimo složitého rodového systému se studenti učí poznávat svou historii a také jednotlivé prvky batacké kultury jako např. tradici ručně pleteného ulos. Tím, že jsou prvky batacké kultury zařazeny do povinného vzdělávání mladých, roste tím šance, že se batacká kultura déle udrží.“

Z výpovědí obou respondentů je patrné, že se střední a starší generace Bataků snaží posilovat v mladých lidech touhu po poznání batacké kultury a národních tradic. Tím, že se stala batacká kultura součástí povinné školní docházky, roste i šance, že se děti z některých regionů naučí kulturu svého etnika už za doby studia. Povinná výuka a obsah učiva se tak díky škole dostanou ke každému dítěti a nikdo není ochuzen. Pak už záleží na jednotlivci, zda v sobě díky učivu vypěstuje vlastní kulturní hodnoty vedoucí k ochraně batacké kultury nebo zůstane pouze u vědomostí nabytých ze školních lavic, které se skončením školní docházky opustí. Mezi batackou komunitou existují také názory, že batacká kultura zde byla a bude, a proto není zapotřebí ji nikterak chránit. Mezi současnými trendy ve výzkumu etnik po celém světě převládá názor hovořící o nezbytné ochraně kulturního bohatství, prevenci před jeho vymizením a také ztrátou mluvčích. Tento trend se dá aplikovat také na batacké etnikum. Ačkoliv jsou Batakové početným národem, je zapotřebí soustavně podnikat veškeré kroky vedoucí k zachování jejich kultury a vlastní identity. Na základě zodpovězených otázek tohoto výzkumu můžeme konstatovat, že rozhodujícím prvkem v zachování batacké kultury bude postoj mladé generace Bataků. Ta nesmí podlehnout světovým společenským trendům a musí se za svůj jazyk a kulturu i nadále s hrdostí rvát.

6. Závěr

Batakové žijící v provincii Severní Sumatra jsou národem, který si po staletí zachovává svojí kulturní tradici. V multietnické Indonésii tvoří Batakové s počtem 8,4 milionů příslušníků čtvrtou největší národnostní skupinu. Dle území, dialektu, náboženských představ a tradičního oděvu se Batakové dělí na šest kmenů: Toba, Karo, Pakpak, Simalungun, Angkola a Mandailing. Na základě provedeného terénního výzkumu byly zjištěny atributy batacké etnicity a prvky batacké kultury, které jsou pro tuto společnost typické a jedinečné. Vše, co sdílí většina Bataků jsou sociokulturní zvyklosti formující batackou každodennost a udávající styl života.

Tato diplomová práce si kladla za cíl zodpovědět hlavní výzkumnou otázku, a to, *jaké jsou hlavní prvky etnické identity Bataků*. K vyhodnocení problematiky napomohly výzkumné podotázky reflektující kulturní specifika batacké identity. Mezi taková byla zařazena historie, jazyk, náboženství, rodový systém, tradice a zvyklosti. V rámci výzkumu bylo dále zkoumáno, jaká je udržitelnost kultury a jaký je zájem mladých Bataků na jejím zachování.

Jak se Batakové (jako národnostní menšina) odlišují od okolí? Základem etnické identity Bataků je jejich rodový systém, který určuje postavení jedince v rodině i v klanu. Systém *Dalihan na Tolu* jim říká, jaké povinnosti a náležitosti přísluší každému členu *margy*. Batakové se od okolních obyvatel Indonésie odlišují hlavně jazykem, již zmíněným rodovým systémem, náboženstvím a také tradičním oblékáním. Batačtina je spojujícím prvkem batackého národa. Je rozdělena na severní a jižní větev. Některé dialekty kmenů jsou vzájemně nesrozumitelné, i když patří do stejné jazykové skupiny indonéských jazyků.

Jsou kulturní prvky Bataků shodné s ostatními geografickými oblastmi, kde Batakové žijí? Největší počet Bataků žijících na jednom místě je právě v provincii Severní Sumatra v oblasti jezera Toba. Zde žije šest Batackých kmenů, které mají různé dialekty, odlišné tradiční oblečení a žijí v sousedních regionech. U některých kmenů je i rozdílné náboženství. V severní oblasti kmeny Toba, Karo a Simalungun povětšinou přijaly protestantskou víru, a naopak jižní kmeny, Angkola a Mandailing byly na začátku 19. století násilně islamizovány muslimskými obchodníky přicházejícími z jihu Sumatry.

Kmen Pakpak je nejsevernějším kmenem a jeho věřící jsou rozděleni napůl, jelikož zde je markantní vliv sousední muslimské provincie Ačeh. Mezi společné prvky se řadí ruční výroba *ulos*, který je vždy součástí každého tradičního oděvu u všech kmenů. Ty jsou ale v jednotlivých geografických oblastech rozdílné. Liší se pokrývky hlavy, a hlavně četnost zdobení. U jižních, převážně muslimských kmenů, je zdobení zlatem velmi okázalé. V minulosti do této oblasti proudilo více financí z obchodu s jihem, a tak není divu, že se bohatství projevilo na tradičním oděvu. Severní oblasti patřily k chudším a například kmen Simalungun nemá žádné zdobení, je pouze vyšívaný barevnými nitěmi do typických ornamentů.

Jaké je propojení kulturních prvků s náboženstvím? Náboženství je neoddelitelnou součástí bataké kultury. Každý kmen žije v jiné části provincie Severní Sumatry, a to mělo v průběhu let velký vliv na šíření islámu a hlavně křesťanství, které se zde uchytilo až s příchodem německého misionáře Dr. Ludwiga Ingwara Nommensena v roce 1862, který je dodnes nazýván „otcem Bataků.“ Před příchodem monoteistického náboženství byli Batakové animisté a mnoho z jejich původních tradic je zakořeněno v každodenním životě.

V rámci výzkumu u kmene Toba bylo zjištěno, že k nejdůležitějším batakým obřadům patří křest, svatba a pohřeb. Tyto ceremonie zahrnují jak řádný křesťanský obřad, tak i obřad tradiční, který se odehrává ve společnosti celého klanu. Oba obřady musí být uskutečněny, jinak je zpochybněna platnost udělené svátosti. Na ceremonii jsou přinášeny následující dary: *ulos*, rýže a peníze, jako symbol požehnání, a čím větší počet nebo hodnota, tím je vyjádřena větší úcta k obdarovanému.

Jaká je udržitelnost kultury v místě výzkumu a jak se tyto prvky předávají mladším generacím? Batakové jsou na svou národnost a kulturu patřičně hrdí. K prvkům, které se snaží předávat mladší generaci patří hlavně jazyk v mluvené i psané formě, znalost rodového systému a hierarchie rodů a také ruční výroba tradičního *ulos*. Všechny zmíněné prvky se děti v oblasti jezera Toba učí ve škole v rámci povinné devítileté docházky, a to v předmětu nazvaném „Local Wisdom“ (místní moudrost). Z toho předmětu na konci každého roku skládají písemnou zkoušku.

Batakové jsou se svou kulturou naprosto a neodlučitelně spjati. Malé děti v ní vyrůstají a snaží se pochytit to nejlepší od svých rodičů. Jazyk společně s rodovým systémem klanů tvoří základní kámen bataké kultury. V rozhovorech je patrné úsilí respondentů pomoci mladým při učení se batakému jazyku a také batakým zvykům

a tradicím. Zároveň, ale upozorňují na neochotu mladých učit se batacké tradici. Je vhodné najít efektivní spolupráci, kdy se ti starší a zkušenější budou více věnovat těm mladším, kteří se s kulturou teprve seznamují. Mladí by si naopak měli uvědomit, že kultura potřebuje své nositele, a proto je vhodné, aby se o ní více zajímali a byli její součástí.

7. Seznam použitých zdrojů

7.1. Literární zdroje

- AMRI, Yusni. *Mangupa, An Oral Tradition of Angkola Community*. Budapest International Research and Critics Institute, June 2018, str.57, ISSN 2615-3076.
- ANDERSON, Benedict. *Představy společnosti. Úvahy o původu a šíření nacionalismu*. Praha: Karolinum, 2008, ISBN 978-80-246-1490-8.
- ARITONANG, Jan S. *Mission schools in Batakland (Indonesia), 1861-1940*. New York: E.J. Brill, 1994. ISBN 90-040-9967-0.
- ASSMANN, Jan. *Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. 1. vydání. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-7260-051-6.
- BAHENSKÝ, František. *Etnicita v historické perspektivě: prolegomena ke vzniku, vývoji a proměně etnické kolektivní identity* 1. vyd. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010., s. 13., ISBN 978-80-87112-47-2.
- BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 1999. 347 s. Politologická řada; sv. 4. ISBN 80-85959-47-X.
- BARTH, Fredrik. *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Waveland Press: Scandinavian University books, 1998. ISBN 1478607955
- BEMMELEN, Sita van. *Christianity, colonization, and gender relations in North Sumatra: a patrilineal society in flux*. Boston: Brill, 2018. ISBN 9789004345751.
- BERGER, Peter L., LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1.
- BONATZ, Dominik, John MIKSIC a J. David NEIDEL. *From Distant Tales: Archaeology and Ethnohistory in the Highlands of Sumatra*. Cambridge Scholars Publishing, 2009, 530 s. ISBN 1443807842.
- BRAKEL-PAPENHUIJZEN, Clara. *Dairi stories and Pakpak storytelling: a storytelling tradition from the North Sumatran rainforest*. Boston: Brill, 2014.

- BYL, Julia. *Antiphonal Histories: Resonant Pasts in the Toba Batak Musical Present*. Wesleyan University Press, 2014, 316 s. ISBN 0819574791.
- COOLEY, Frank L. *Indonesia: church & society*. New York: Friendship Press, ©1968. Demography of Indonesia's Ethnicity, Institute of Southeast Asian Studies, Aris Ananta a spol. Singapore, 2015, ProQuest Ebook Central, ISBN 978-981-4519-88-5
- DURKHEIM, Emile. *Elementární formy náboženského života*. Vyd. 1. Praha: Oikoymenh, 2002. 491 s. ISBN 80-7298-056-4.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2.
- ERIKSEN, TH. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.
- GELLNER, Ernest André. *Nacionalismus*. Překlad Hana Novotná, Petr Skalník. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, c2003, 133 s. ISBN 80-732-5023-3.,
- GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Překlad Jiří Markus. [1. vyd.]. Praha: Josef Hříbal, 1993. 158 s. Poznání; sv. 2. ISBN 80-900892-9-1.
- HALBWACHS, Maurice. *Kolektivní paměť*. Praha: SLON, 2010. ISBN: 978-80-7419-016-2.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. 437 stran. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HIRT, Tomáš, JAKOUBEK, Marek. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit: (antropologická perspektiva)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 279 s. ISBN 8086898-22-9.
- HOCKINGS, Paul. *Encyclopedia of World Cultures. Vol. V, East and Southeast Asia*. G.K. Hall, 1993. ISBN 978-0816118144.
- HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-010-0.
- HUDÁKOVÁ, Andrea a Jan TÁBORSKÝ. *Sociolingvistické kapitoly pro tlumočníky pro neslyšící*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-50-5.

- JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001. 288 s. ISBN 80-7178-535-0.
- JUNG, Carl Gustav. Analytická psychologie: Její teorie a praxe: Tavistocké přednášky. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0480-7., s. 104.
- KANDERT, Josef. *Náboženské systémy: člověk náboženský a jak mu porozumět*. 1. Graga Publishing., 2010. ISBN 978-80-247-3166-7.
- KAWAMURA, Leslie, Religion and ethnicity: essays [online]. Waterloo, Ont.: Published for the Calgary Institute for the Humanities by Wilfrid Laurier *University Press*, ©1978, Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10147310>.
- KIPP, Rita Smith. *The Early Years of a Dutch Colonial Mission: The Karo Field*. University of Michigan Press, 1991, 280 p. ISBN 978-0472101764.
- KOKAISKOLÁ, Pavla. *Etnicita, nacionalismus a etnické menšiny*, Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2018.
- KŘÍŽEK, Ondřej. *Identita německojazyčných skupin v Itálii* Praha, 2017, Diplomová práce. ČZU. Vedoucí práce Doc. Ing. PhDr. Petr Kokaisl, Ph.D., prof. h. c.
- KUSÁ, Zuzana. 1995. Problém pravdivosti informací v životopisných rozprávaniach. *Genealogickoheraldický hlas 5*
- LOZOVIUK, Petr. Etnická indiference a její reflexe v etnologii. In: Hirt, T., Jakoubek, M. soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN: 8086473-83-X.
- LUŽNÝ, Dušan. *Náboženství a moderní společnost: sociologické teorie modernizace a sekularizace*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. 183 s. Religionistika; sv. 6. ISBN 80-210-2224-8.
- MINASOVÁ, Michaela. *Etnická a jazyková identita Maďarů na Slovensku*, Praha, 2018, Diplomová práce. Vedoucí práce PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D.
- NASUTION, Edi. *Tulila: Muzik Bujukan Mandailing: ARECA BOOKS, BOOKS IN MALAY, MUSIC & PERFORMING ARTS*. Areca Books, 2007, 180 s. ISBN 9789834283445.
- OTTENHEIMER, Harriet. *The Anthropology of Language: An Introduction to Linguistic Anthropology*. 3rd ed. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning, 2013. ISBN 978-1111828752. strana 287.
- SMITH, Anthony D., 1986. *The ethnic origins of nations*. New York, NY, USA: B. Blackwell. ISBN 06-311-5205-9.

- SOUKUP, Václav. Přehled antropologických teorií kultury. Vyd. 2. Praha: Portál, 2004. Studium (Portál). ISBN 80-717-8929-1.
- SOVOVÁ, Markéta. *Národnostní identita Ladínů a jejich kultura v severní Itálii*. Praha, 2017, Bakalářská práce. Vedoucí práce Doc. Ing. PhDr. Petr Kokaisl, Ph.D., prof.
- STEENBRINK, Karel. *Catholics in Indonesia, 1903-1942 : A Documented History*, BRILL, 2007. ISBN: 978-90-67-18260-7.
- ŠATAVA, Leoš. Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 215 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 43. ISBN 978-808-6429-830.
- ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. 278 s. Politologická řada; č. 24. ISBN 978-80-7325-126-0
- TESAŘ, F. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-097-9.
- TSUNODA, Tasaku. *Language endangerment and language revitalization: an introduction*. New York: De Gruyter, c2006. Trends in linguistics. ISBN 3-11-017662-9.
- TYLOR, Edward Burnett. *Primitive Culture: Researches Into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom*. 2. ed. London: John Murray, 1871. LCCN 04028527.
- WMFFRE, Iwan. *Learners, native speakers and the authenticity of language*. Communicating Cultures. Münster: LIT, 2004, s. 149-175. ISBN 3-8258-6643-2.

7.2. Internetové zdroje

- Addi M Idhom. *Gunung Sinabung Meletus Hari Ini: Tinggi Kolom Abu 7000 Meter* [online]. 9. června 2019 [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: <https://tirto.id/gunung-sinabung-meletus-hari-ini-tinggi-kolom-abu-7000-meter-eb9k>
- Batak Is One Of The Ethnic Groups In Indonesia. Indonesian Tribe [online]. 2012 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <http://ibdo.blogspot.com/search?q=batak>
- Biographical sketches of memorable Cristians of the past: Ludwig Nommensen, Missionary to Sumatra* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <http://justus.anglican.org/resources/bio/163.html>

- BPS - STATISTICS INDONESIA. *Statistical Yearbook of Indonesia 2019* [online]. 2019, (Publication Number: 03220.1911) [cit. 2020-2-19]. ISBN 0126-2912. Dostupné z: <https://www.bps.go.id/publication/2019/07/04/daac1ba18cae1e90706ee58a/statistik-indonesia-2019.html>
- BPS - STATISTICS INDONESIA. *Statistical Yearbook of Indonesia 2020* [online]. 2020, (Publication Number: 03220.2003) [cit. 2020-3-14]. ISBN 978-602-438-328-2., Dostupné z: <https://www.bps.go.id/publication/2020/02/28/6e654dd717552e82fb3c2ffe/statistik-indonesia--penyediaan-data-untuk-perencanaan-pembangunan.html>
- Co je to bilingvismus? Ruce.cz [online]. Praha: Kateřina Doskočilová, 2005, Dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/46-co-je-to-bilingvismus>.
- Ethnologue Languages of the world: Batak* [online]. [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.ethnologue.com/subgroups/batak>
- HAYS, Jeffrey. Bataks: Their rich culture and myths of cannibalism [on-line]. Facts and details, © 2008 [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: http://factsanddetails.com/indonesia/Minorities_and_Regions/sub6_3b/entry-3997.html
- IDNES.CZ: Prezident Indonésie vyrazil do boje s palmovým olejem, zastavil vznik plantáží* [online]. 24. září 2018 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/palmovy-olej-indonesie-malajsie-destny-prales-palmove-plantaze-prezident-joko-widodo.A180924_144535_eko-zahranicni_tanc
- Indonésie-dopady pěstování palmy olejně: *Glopoli.org*[online]. 5.6.2015 [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20150704042548/http://glopolis.org/cs/palmovy-olej/indonesie/>
- Indonesia-Japan Economic Partnership Agreement (IJEPA). *Indonesia-investments.com* [online]. 22 Ledna 2015 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.indonesia-investments.com/news/todays-headlines/indonesia-japan-economic-partnership-agreement-ijepa-reviewed/item5244>
- Indonésie: Souhrnná teritoriální informace. *BusinessInfo.cz: Zastupitelský úřad České republiky v Jaktě* [online]. 16.9.2019 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/indonesie-souhrnna-teritorialni-informace>

- Javaindonesia.org: Population, Religion, and Ethnicity in Java Island* [online]. 2011, [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: <http://www.javaindonesia.org/general/population-religion-ethnicity-java-island/>
- KMENT, Petr. *Lidé a země: Batakové: Indonéský kmen, který své odsouzené jedl zaživa* [online]. 30. května 2017 [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/lide-a-zeme/79707/batakove-indonesky-kmen-ktery-sve-odsouzene-jedl-zaziva.html>
- Mejan, Patung Berkekuatan Mistik Suku Pakpak. *Gobatak.com* [online]. Jun 2, 2012, [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <http://www.gobatak.com/mejan-patung-berkekuatan-mistik-suku-pakpak/>
- Mengenal Lebih Dalam Berbagai Jenis Suku Batak dan Budayanya* [online]. 15. 3. 2016 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://callmefadh.wordpress.com/2016/03/15/mengenal-lebih-dalam-berbagai-jenis-suku-batak-dan-budayanya/>
- MILOŠOVÁ, Darja. Batakové ze Sumatry [on-line]. Dobrodruh.sk, © 2012 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.dobrodruh.sk/cestopisy/batakove-ze-sumatry>
- Na návštěvě u Bataků [on-line]. Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/102010286#h=24>
- People groups: Batak Angkola in Indonesia. *Joshua Project. A ministry of Frontier Ventures* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: https://joshuaproject.net/people_groups/10718/ID
- People groups: Mandailing in Indonesia. *Joshua Project. A ministry of Frontier Ventures* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: https://joshuaproject.net/people_groups/10721/ID
- Rodina a evangelizace. *Socialninauka.cz* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.socialninauka.cz/dokumenty/dalsi-dulezite-dokumenty/strukturovane-relatio-finalis/rodina-a-evangelizace/>
- SAVKANIČ, Tomáš. Sociologie kultury (sociology of culture). In: *Artslexikon* [online]. Praha: Fakulta podnikohospodářská VŠE, 2012, 18.6.2012 Dostupné z: http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Sociologie_kultury

- Simalungun Protestant Christian Church* [online]. [cit. 2020-02-26].
Dostupné z: <http://gkps.or.id/>
- SURKATTY, Danielle. Karo Batak Wedding Ceremonies. [on-line]. Living in Indonesia - a site for expatriates © 2019 [cit. 2020-03-06]. Dostupné z:
<https://www.expatriates.or.id/info/karobatakwedding.html>
- Tance Batakū: Tance Batakū* [online]. 2007 [cit. 2020-03-12]. Dostupné z:
<http://www.rbazika.wz.cz/indo/18toba.htm>
- UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME: *Human development reports: Indonesia* [online]. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z:
<http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/IDN>
- U.S. and World Population Clock: Most Populous Countries* [online]. 1.7. 2019 [cit. 2020-01-06]. Dostupné z: <https://www.census.gov/popclock/>
- VIDO, Roman. *Náboženství a modernita v současné sociologii náboženství* [online]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/viewFile/5646/4742
- Viner, A.C. a Kaplan, E.L. *Journal of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society: The Changing Pakpak Batak* [online]. , str.93-105 [cit. 2020-02-25].
Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41492901>
- World council of churches: Karo Batak Protestant Church* [online]. [cit. 2020-02-24].
Dostupné z: <https://www.oikoumene.org/en/member-churches/karo-batak-protestant-church>
- Yulianti H, Olivia. *THE STUDY OF 'BATAK TOBA' TRIBE TRADITION WEDDING CEREMONY* [online]. 2014 [cit. 2020-02-26].
Dostupné z: <http://eprints.polsri.ac.id/1410/2/Chap%20I.pdf>
- Zvolánek, Pavel. *Indonésie - Ekonomika: Indonésie je největší ekonomikou jihovýchodní Asie* [online]. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z:
<http://www.thajsko.com/indonesie/ekonomika/ekonomika.htm>

8. Seznam map, obrázků, grafů a tabulek:

Mapa 1: Batacké kmeny v provincii Severní Sumatra	14
Mapa 2: Provincie Severní Sumatra	44
Mapa 3: Šest batackých kmenů	51
Obrázek 1: Batacký pár kmene Toba	40
Obrázek 2: Tradiční oblečení kmene Toba	52
Obrázek 3: Tradiční oblečení kmene Karo	55
Obrázek 4: Tradiční oblečení kmene Pakpak	56
Obrázek 5: Tradiční oblečení kmene Simalungun	59
Obrázek 6.: Tradiční oblečení kmene Angkola	61
Obrázek 7: Tradiční oblečení kmene Mandailing	63
Obrázek 8: Dělení batackého jazyka	64
Obrázek 9: Batacké písmo jednotlivých kmenů	65
Obrázek 10: Diagram všech batackých klanů	71
Obrázek 11: Rodový diagram dvou batackých rodin (Siahaan a Silalahi)	73
Obrázek 12: Hula-Hula daruje novomanželům rýži	74
Obrázek 13: Rodokmen rodiny Silalahi	77
Obrázek 14: Novomanželé s rodiči	80
Obrázek 15: Manželé při tanci Tor-Tor v tradičním oblečení.....	82
Obrázek 16: Tradiční batacký dům	87
Obrázek 17: <i>Singa</i> - mýtická postava.....	87
Graf 1: Vývoj počtu obyvatel v Indonésii	44
Graf 2: Procentuální rozložení věřících dle jednotlivých kmenů	67
Tabulka 1: Počet obyvatel provincie Severní Sumatra v letech 2010 a 2018	45
Tabulka 3: Vybrané makroekonomické ukazatele Indonésie	47
Tabulka 4: Index lidského rozvoje pro léta 2014-2018	49
Tabulka 3: Ukázka batackého jazyka s překladem do anglického a českého jazyka	66
Tabulka 2: Počet věřících Bataků jednotlivých náboženství	67